



HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SİBER FLÖRT ŞİDDETİNİN YATIRIM MODELİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Selen İLGEN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023



Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...



HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SİBER FLÖRT ŞİDDETİNİN YATIRIM MODELİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

INVESTIGATING CYBER DATING VIOLENCE FROM INVESTMENT MODEL
PERSPECTIVE AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Selen İLGEN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Selen İLGEN'in hazırladığı "Üniversite Öğrencilerinde Siber Flört Şiddetinin Yatırım Modeli Bağlamında İncelenmesi" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. İlhan YALÇIN

Jüri Üyesi (Danışman)

Prof. Dr. Filiz BİLGE

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Zeynep
HATİPOĞLU SÜMER

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Meliha TUZGÖL
DOST

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 19 / 01 / 2023 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin siber flört şiddetine maruz kalmaları ve siber flört şiddeti uygulamaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolünü incelemektir. Ayrıca üniversite öğrencileri arasında siber flört şiddetinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 684 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Siber Flört İstismarı Ölçeği (SFİÖ)” ve “İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25 kullanılarak bağımsız örneklem için t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve PROCESS aracılık analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet, alkol kullanımı, çocukluk çağında aile içinde şiddete maruz kalma, romantik ilişki süresi, yüz yüze flört şiddeti türlerine maruz kalma ve yüz yüze flört şiddeti türlerini uygulama değişkenlerinin siber flört şiddetine maruz kalma ve/veya siber flört şiddeti uygulama boyut ve/veya alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. PROCESS analizi sonucunda siber flört şiddetine maruz kalma ile bağlanım arasındaki ilişkide doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin aracılık etkisinin tamamlayıcı aracılık olacak şekilde anlamlı olduğu saptanmıştır. Siber flört şiddeti uygulama ile bağlanım arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracılık etkisinin yalnızca dolaylı aracılık olacak şekilde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bulgular alanyazın ışığında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: siber flört şiddeti, siber flört istismarı, yatırım modeli, ilişki istikrarı, bağlanım, üniversite öğrencileri

Abstract

The aim of this research is to examine the mediating role of satisfaction, quality of the alternatives, and investment between university students' cyber dating violence victimization/perpetration and their commitment. It is also aimed to examine whether there is a significant difference between cyber dating violence among university students in terms of various variables. The study group consisted of 684 university students reached by convenient sampling method. "Demographic Information Form", "Cyber Dating Abuse Questionnaire (CDAQ)", and "Relationship Stability Scale (RSS)" were used as data collection tools. In the analysis of the data, independent samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA) and PROCESS mediation analysis were used by using the SPSS 25. Results show that gender, frequency of alcohol use, exposure to domestic violence in childhood, relationship duration, and face-to-face dating violence victimization/perpetration variables differed statistically in the dimension and/or sub-dimensions of cyber dating violence victimization/perpetration. As a result of the PROCESS analysis, the mediation effect of satisfaction and quality of the alternatives in the relationship between cyber dating violence victimization and commitment found to be significant as complementary mediation. The mediation effect of satisfaction, quality of the alternatives and investment in the relationship between cyber dating violence perpetration and commitment found to be significant as indirect-only mediation. Results were discussed in the light of the literature and suggestions were presented.

Keywords: cyber dating violence, cyber dating abuse, investment model, relationship stability, commitment, university students

Teşekkür

Tez sürecimin başında konu seçiminden itibaren sürecin her aşamasında ilgilerimi ve fikirlerimi önemseyen, süreç içerisinde içinden çıkamadığım noktalarda belirgin bir yol haritası çizmemi sağlayan ve farklı şehirlerde, zorlu pandemi koşulları altında da olsa varlığını hiç eksik hissettirmeyen tez danışmanım Prof. Dr. Filiz BİLGE'ye süreçteki tüm destekleri için teşekkür ediyorum.

Tez jürime katılarak tezimin gelişmesinde destekleri olan Prof. Dr. İlhan YALÇIN'a, Prof. Dr. Zeynep HATİPOĞLU SÜMER'e, Prof. Dr. Meliha TUZGÖL DOST'a ve Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK'e çok teşekkür ederim. Çok değerli önerileri olmasa tezin son halini alması mümkün olamazdı.

Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden değerli hocalarım Prof. Dr. Özlem KARAIRMAK'a, Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Büşra AKÇABOZAN KAYABOL'a, Dr. Öğr. Üyesi Gürsu AŞIK'a ve Doç. Dr. Berna GÜLOĞLU'na benimle tez öğrencileri kadar ilgilendikleri için teşekkür ederim. Ofis arkadaşlarım Arş. Gör. Selin Merve YAŞAR'a ve Öğr. Gör. Meltem ÖZMUTLU'ya kendi yüksek lisans ve doktora süreçlerinde bana örnek oldukları, duygusal destek ve motivasyon verdikleri için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca bana ve verdiğim kararlara güvenen, farklı bir şehirde çıktığım bu yolculuğu da tüm kararlarım gibi her açıdan destekleyen canım aileme sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak, hem yüksek lisans sürecimde tanıştığım hem de daha öncesinde tanıdığım, çıktığım bu yolculukta bana yoldaşlık eden, destek veren ve benimle ortak deneyimlerini paylaşan ancak isimlerine burada yer veremediğim tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	6
Araştırma Problemi.....	9
Sayıltılar.....	11
Sınırlılıklar.....	11
Tanımlar.....	12
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	14
Şiddet.....	14
Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti.....	15
Yakın Partner Şiddetini Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar.....	25
Yatırım Modeli (YM).....	46
Yatırım Modeli İle İlgili Çalışmalar.....	49
Yatırım Modeli ve Yakın Partner Şiddeti Arasındaki İlişkilere Yönelik Çalışmalar.....	55
Siber Flört Şiddeti (SFŞ).....	59
SFŞ'ye Yönelik Çalışmalar.....	70
Yatırım Modeli ve Siber Flört Şiddeti Arasındaki İlişkilere Yönelik Çalışmalar ..	77
Bölüm 3 Yöntem.....	79

Araştırmanın Türü	79
Araştırmanın Çalışma Grubu	82
Veri Toplama Süreci.....	83
Veri Toplama Araçları	84
Verilerin Analizi	88
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma.....	93
Bulgular ve Yorumlar.....	93
Tartışma.....	108
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	118
Sonuç.....	118
Öneriler	120
Kaynaklar	123
EK-A: Kişisel Bilgi Formu	clxxii
EK-B: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	clxxvi
EK-C: Ölçeklerin Kullanım İzinleri.....	clxxvii
EK-D: Siber Flört İstismarı Ölçeği Örnek Maddeleri	clxxviii
EK-E: İlişki İstikrarı Ölçeği Örnek Maddeleri.....	clxxix
EK-F: Çevrimiçi Ölçme Aracı Örnek Görüntüsü	clxxx
EK-G: Çevrimiçi Ölçme Aracı Duyuru Örneği	clxxxii
EK-Ğ: Araştırma Kapsamındaki Üniversitelere İletilen İzin Yazısı	clxxxiii
EK-H: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	clxxxiv
EK-I: Etik Beyanı	clxxxv
EK-İ: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	clxxxvi
EK-J: Thesis Originality Report	clxxxvii
EK-K: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	clxxxviii

Tablolar Dizini

Tablo 1 Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler	82
Tablo 2 Çalışma Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler	88
Tablo 3 Aracılık Analizi Kapsamında SFŞ'ye Maruz Kalma ve SFŞ Uygulama Gruplarına İlişkin Betimsel İstatistikler	89
Tablo 4 Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi	90
Tablo 5 SFŞ'nin Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	93
Tablo 6 Alkol Kullanım Sıklığına Göre SFŞ Puan Ortalamaları Betimsel İstatistik Sonuçları	94
Tablo 7 SFŞ'nin Alkol Kullanım Sıklığına Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	95
Tablo 8 Alkol Kullanım Sıklığına Göre SFŞ'ye Maruz Kalmaya İlişkin Scheffe Testi Bulguları	97
Tablo 9 SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Tanık Olmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	97
Tablo 10 SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Maruz Kalmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	98
Tablo 11 SFŞ'nin Romantik İlişki Süresine Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	100
Tablo 12 SFŞ'nin Partnerle Farklı veya Aynı Şehirde Yaşamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	101
Tablo 13 SFŞ'nin Partnerden Yüz Yüze Flört Şiddetine Maruz Kalmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	102
Tablo 14 SFŞ'nin Partnere Yüz Yüze Flört Şiddeti Uygulamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları	103
Tablo 15 SFŞ'ye Maruz Kalma ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Rolüne İlişkin PROCESS Sonucu	104
Tablo 16 SFŞ Uygulama ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Rolüne İlişkin PROCESS Sonucu ..	106

Şekiller Dizini

Şekil 1 <i>Araştırma Modeli Maruz Kalma Alt Modeli</i>	80
Şekil 2 <i>Araştırma Modeli Uygulama Alt Modeli</i>	80
Şekil 3 <i>Maruz Kalma Modeli Katsayıları</i>	105
Şekil 4 <i>Uygulama Modeli Katsayıları</i>	107



Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

BİT: Bilgi ve İletişim Teknolojisi/

BT: Bilişim Teknolojileri

BM: Birleşmiş Milletler

CDC: Centers for Disease Control and Prevention (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri)

COVID-19: Koronavirüs Hastalığı 2019

CŞMD: Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

DVRC: Dating Violence Resource Center (Flört Şiddeti Kaynak Merkezi)

EIGE: European Institute for Gender Equality (Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü)

İİÖ: İlişki İstikrarı Ölçeği

NCIPC: National Center for Injury Prevention and Control (Ulusal Yaralanma Önleme ve Kontrol Merkezi)

NCVC: The National Center for Victims of Crime (Ulusal Suç Mağdurları Merkezi)

NISVS: National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (Ulusal Yakın Partner ve Cinsel Şiddet Araştırması)

PAHO: Pan American Health Organization (Pan Amerikan Sağlık Örgütü)

SFiÖ: Siber Flört İstismarı Ölçeği

SFŞ: Siber Flört Şiddeti

SND: Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YM: Yatırım Modeli

YPŞ: Yakın Partner Şiddeti

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ele alınmıştır. Ardından araştırmanın amacı ve önemi, araştırma problemleri, alt problemler, sayıltılar ve sınırlılıklar açıklanmıştır. Son olarak araştırmada ele alınan temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Bireylerin ergenlik dönemiyle birlikte başlayan romantik ilişki denemeleri beliren yetişkinlik dönemine adım atmalarıyla birlikte hız kazanarak devam eder. Arnett'e (2000) göre beliren yetişkinlik dönemi, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri arasındaki 18-25 yaş aralığını ifade eder. Sonrasında, özellikle gelişmiş ülkelerde yaşamakta olan kişiler başta olmak üzere, bireylerin istikrarlı bir iş, evlilik ve ebeveynlik yaşamına geçişinin giderek ötelendiği ifade edilerek bu dönemi kapsayan yaş aralığı 18-29 olarak güncellenmiştir (Arnett vd., 2014).

Arnett'e (2000) göre beliren yetişkinlik döneminde genellikle aşk, iş ve dünya görüşü alanlarında çeşitli olası yaşam yönelimleri keşfedilir ve birey bir yaşam yapısı oluşturma sürecinde çeşitli olasılıkları denerken önemli miktarda değişim ve istikrarsızlık yaşar. Bu değişim ve istikrarsızlık süreçlerinin önemli bir bölümünü de romantik ilişkiler oluşturmaktadır. Bireyler bu dönemde birçok açıdan kendilerini hayatlarının sonraki aşamalarında hiç olmayacakları kadar özgür hissederler ve bu özgürlüğü çeşitli romantik ilişkiler yaşayarak da deneyimleme imkânı bulurlar (Arnett, 2015). Bu dönemdeki romantik ilişkiler ergenlik dönemindekilerle kıyaslandığında daha fazla yakınlık içerme, daha ciddi algılanma ve daha uzun sürme eğilimindedir (Arnett, 2000). Ergenlik döneminde romantik ilişkiler geçici ve deneme niteliğinde daha anlık özellikler taşırken, beliren yetişkinlik döneminde daha yoğun bir yakınlık içerir ve bireyin kendine ilişki içerisindeki kimliğine odaklı sorular sorduğu bir dönemdir (Arnett, 2015).

Üniversite öğrencileri beliren yetişkinlik dönemi yaş aralığındadır. Öğrenciler bir yandan eğitimlerini sürdürürken diğer yandan da romantik ilişki denemelerinde bulunmaktadır. Üniversite yerleşkeleri, eğitim ortamı işlevleri dışında romantik ilişkileri başlatmaya yönelik bir ortam sağlama işlevini de sürdürmektedir (Arnett, 2015).

Bireyler romantik deneyimleri aracılığıyla bir ilişki içerisinde hem kendilerini hem de partnerlerini tanıyarak ilişkilerindeki beklentilerini, ne istediklerini veya ne istemediklerini belirginleştirmeye çalışırlar. Romantik ilişkiler, bireylerin topluma ait evlilik ve aile kurma gibi yetişkin rollerine uyumunu sağlamaktadır (Skipper ve Nass, 1996). Flört olarak adlandırılan bu süreci Straus (2004), partnerlerden biri tarafından son verilinceye veya daha bağlı bir ilişki (nişan, evlilik, birlikte yaşama) kuruluncaya kadar ilişkiye devam etmek için açık veya örtük bir niyetle sosyal etkileşimlerde bulunma ve ortak faaliyetler için buluşmayı içeren ikili ilişki olarak tanımlamıştır. Bireylerin karşılıklı bir şekilde gönüllü olarak devam ettirdiği etkileşimleri ifade eden romantik ilişkiler, diğer akran ilişkileriyle kıyaslandığında kendine özgü bir yoğunluk, sevgi ifadelerinin varlığı ve mevcut veya ileride yaşanması beklenen cinsel davranışlarla ayırt edilebilmektedir (Collins vd., 2009).

Flört sürecinde partnerler arasında zaman zaman çeşitli anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşanabilir. Bazı bireylerin bu çatışmalara olan yaklaşımı olumlu ve yapıcı olurken bazıları ise istismar etmek veya şiddet uygulamak gibi olumsuz ve yıkıcı yöntemlere başvurabilmektedir. Yakın partner şiddeti (YPŞ), hem homoseksüel hem de heteroseksüel ilişkilerdeki güncel veya eski partner (eş, kadın/erkek arkadaş, flört partneri veya cinsel partner) tarafından fiziksel, cinsel, duygusal (psikolojik) istismar, ısrarlı takip ve kontrol davranışlarından birinin veya birden fazlasının tek bir şiddet olayından devam eden şiddet olaylarına kadar uygulanmasıdır (Breiding vd., 2015; Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Pan American Health Organization [PAHO], 2012; Krug vd., 2002; National Center for Injury Prevention and Control [NCIPC], 2014; Smith vd., 2018; The National Center for Victims of Crime [NCVC], t.y.).

Flört ilişkilerinin başlatılması ve sürdürülmesinde aktif olarak kullanılan bilişim teknolojilerine erişim ve kullanım tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda hızlı bir gelişme göstermiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2022) tarafından yayınlanan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması” sonuçlarına göre 2022 yılında son üç ay içinde 16-24 ve 25-34 yaş aralığındaki bireylerin cep telefonu kullanım oranları sırasıyla %94.5 ve %98.3 ve internet kullanım oranları sırasıyla %95.5 ve %96.5’tir. Onaltı-74 yaş aralığındaki lisans, yüksek lisans veya doktora mezunu bireylerin cep telefonu ve internet kullanım oranları sırasıyla %99.7 ve %99’dur. Yine bu yaş aralığındaki bireylerin son üç ay içinde internet kullanım sıklığı incelendiğinde %99.2’si düzenli internet kullanıcısıdır. Aynı çalışmada “Son üç ay içinde İnternet kullanan bireylerin İnterneti kişisel kullanma amaçları” incelendiğinde 16-74 yaş aralığındaki bireylerde bu oranın mesajlaşma için %95.6, internet üzerinden sesli veya görüntülü arama yapma için %91.3 ve sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma için %84.9 olduğu görülmektedir. Araştırmada söz edilen araç ve ortamları kullanan bireylerin büyük çoğunluğunu 18-29 yaş aralığındaki beliren yetişkinlerin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, romantik bir partneri olan üniversite öğrencilerinin ilişkisini sürdürürken bilgi iletişim teknolojilerini kullanması da beklenmektedir.

İnternet ve mobil teknolojilerin çeşitlenmesine bağlı olarak kullanım alanları ve kullanıcıların yaygınlığının arttığı 21. yüzyılda flört ilişkileri de gençler tarafından siber ortamda gerçekleştirilen aktiviteler içerisine dâhil olmuştur. Lenhart ve Duggan’ın (2014) yaptığı bir araştırmada, 18-29 yaş arası internet kullanıcısı bireylerin %45’i internetin romantik ilişkileri üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Vogels ve Anderson (2020) tarafından yapılan diğer bir araştırmada, 18-29 yaş arası sosyal medya kullanıcısı bireylerin %48’i flört ilişkileriyle ilgili paylaşım yaptıklarını bildirmiştir. Ayrıca, sosyal medya sitelerinin partnerlerine ne kadar değer verdiklerini göstermek ve partnerlerinin hayatında neler olup bittiğini öğrenmek açısından önemli olduğunu ifade etme oranları sırasıyla %48 ve %41 olarak belirlenmiştir.

Bilgi iletişim teknolojilerinin uzak mesafe ve yakın mesafe romantik ilişkiler üzerindeki olumlu etkilerinin (Hampton vd., 2017; Kirk, 2013; Lapierre ve Custer, 2020; Morey vd., 2013; Toma ve Choi, 2016; Yin, 2009) yanı sıra olumsuz etkilerinden de söz edilebilir. Lenhart ve Duggan'ın (2014) yaptığı araştırmada, 2005 yılında yürüttükleri benzer bir çalışmaya göre internetin ilişkileri üzerinde olumlu etkisi olduğunu ifade eden bireylerin oranının %84'ten %74'e düştüğü, internetin ilişkileri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ifade eden bireylerin oranının ise %13'ten %20'ye yükseldiği ifade edilmektedir. Vogels ve Anderson (2020) 18-29 yaş arası flört ilişkisi içerisinde olan sosyal medya kullanıcısı bireylerle yaptıkları çalışmada, sosyal medyanın ilişkilerde bir kıskançlık ve belirsizlik kaynağı olduğunu ifade etme oranlarının %34 olduğunu belirlemişlerdir.

Romantik ilişki sürecinde bilişim teknolojileri sağlıklı kullanıldığında, partnerler arasındaki fiziksel uzaklığa rağmen iletişim kolaylığı sağlıyor olmakla birlikte, sağlıklı kullanıldığında partnere karşı bir saldırganlık ve izleme aracı olarak da rol oynayabilmektedir. Flört şiddeti, yüz yüze ortamlarda ve mobil cihazlar ve sosyal medya siteleri aracılığıyla elektronik olarak yöneltilebilir (Niolon vd., 2017). Siber flört şiddeti (SFŞ), partnerin teknoloji aracılığıyla (sosyal medya ve mesajlaşma gibi) kontrolü, tacizi, takibi veya istismarı olarak tanımlanmaktadır (Zweig, Dank, Yahner ve Lachman, 2013; Zweig vd., 2014). Fernet vd. (2019) tarafından yapılan bir alanyazın incelemesine göre SFŞ teknolojik aletlerin (cep telefonları, gizli kameralar veya uzaktan kontrollü web kameraları), çevrimiçi kaynakların (çevrimiçi sosyal ağlar, bloglar, video paylaşım siteleri), yazılımların (casusluk, şifre hackleme ve şifre kayıt yazılımları) veya uygulamaların (e-mailler, konum belirleme işlevleri) geçmişteki veya o andaki partneri kontrol etmek, küçük düşürmek veya dışlamak için kullanımından oluşur.

Flört şiddetinin diğer türlerinde gözlenebilen şiddete yönelik olumlu tutumlara sahip olma, şiddetin kabul edilmesi ve gerekçelendirilmesi, şiddet içerikli davranışların sevgi ve ilgi ifadesi olarak görülmesi gibi durumların (Altan Sarıkaya ve Çömez İkican, 2019; Kepir-Savoly vd., 2014; Tarı Selçuk vd., 2018) SFŞ'de de gözlenebileceği üniversite

öğrencilerinde (Borrajó vd., 2015a; Sánchez-Hernández vd., 2020; Vállora, Navarro ve Yubero, 2019) tespit edilmiştir. SFŞ uyguladıkları, SFŞ'ye maruz kaldıkları veya her ikisinin birlikte yaşandığı durumlarda bireylerin SFŞ'ye yönelik algı ve tutumları bir yandan bu şekilde değişmekteyken diğer yandan partnerlerin ilişkilerine yönelik bağlanım düzeyleri de farklılaşabilmektedir. Bu durum, bireylerin istismar edici davranışlar içeren bir ilişkiyi neden sürdürdükleri konusunda birtakım soru işaretlerine neden olmaktadır.

YPŞ'nin yaşandığı ilişkilerde kişilerin istismar edici davranışlar içeren bir ilişkiyi sürdürme veya sonlandırma yönünde aldıkları kararları açıklamada Yatırım Modeli (YM) yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır (Rusbult, 1980a). Bu modele göre bir ilişkinin sürdürülmesi bağlanım düzeyi tarafından belirlenir ve bağlanım da bireyin ilişkiye yönelik daha fazla doyumunun, daha fazla yatırımının ve seçeneklerin niteliğini daha az değerlendirmesinin etkileşiminin bir sonucudur. YM, homoseksüel ve heteroseksüel ilişkiler içerisinde olan evli ve bekâr bireylerin yanı sıra istismar edici ilişkiler içerisinde olan bireylerle de sınanmıştır.

Edwards vd. (2011) YM'yi üniversitedeki kadın öğrencilerin istismar içeren flört ilişkilerine yönelik sürdürme/sonlandırma kararları üzerinde sınamıştır. Bu çalışmada YM ile tutarlı olacak şekilde daha yüksek bağlanımın daha fazla yatırım, daha fazla doyum ve seçeneklerin niteliğini daha az değerlendirme tarafından yordandığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, daha fazla yatırım düzeyinin daha sık psikolojik istismar, daha yüksek doyum düzeyinin ise daha az sıklıkta psikolojik istismar tarafından yordandığı saptanmıştır. Ayrıca 10 hafta sonra yaptıkları ikinci ölçümde katılımcıların %88'inin hala partnerleriyle birlikte olduğu ve ilişkilerini sonlandırma durumlarının ilk ölçümdeki daha az bağlanım ve doyum tarafından yordandığı tespit edilmiştir. Rhatigan ve Street (2005) ve Toplu-Demirtaş vd. (2013) tarafından üniversite öğrencisi kadınlarla yapılan çalışmalarda doyumun, fiziksel ve psikolojik flört şiddetine maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkilere aracılık ettiği saptanmıştır.

SFŞ'nin YM bileşenleri bağlamında incelendiği çalışmaların bulguları özetlenecek olursa; ilişkilerinde daha az doyum bildiren katılımcıların daha fazla siber psikolojik şiddet uyguladığı ve daha fazla siber psikolojik şiddete maruz kaldığı (Reyner, 2017), ilişkide SFŞ varlığının daha düşük doyum ve bağlanım düzeyleriyle ilişkili olduğu (Daskaluk, 2016) ve SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalmanın ilişki doyumuyla negatif yönde ilişkili olduğu (Preddy, 2015) tespit edilmiştir. Dannisworo vd. (2022) tarafından SFŞ mağduru 18-24 yaş arası 86 kadınla yapılan araştırmada doyum, seçeneklerin niteliği ve yatırım boyutları katılımcıların bağlanımlarının %41.1'ini açıklamıştır. Doyum ve yatırımın katılımcıların bağlanımını anlamlı şekilde yordamakla birlikte seçeneklerin niteliğinin yordamadığı saptanmıştır.

SFŞ ve YM bileşenleri arasında beklenen ilişkiler nedeniyle yukarıda sözü edilen değişkenler bu araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti uygulama ve siber flört şiddetine maruz kalmaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımının aracı rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti uygulama ve siber flört şiddetine maruz kalmaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolünü incelemektir. Ayrıca üniversite öğrencileri arasında siber flört şiddetinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amaçlanmaktadır.

Türkiye'de üniversite öğrencilerinin flört şiddetinin yüz yüze gerçekleştirilen boyutlarını uygulama ve bu boyutlara maruz kalma oranları (Açıkgöz vd., 2018; Akış vd., 2019; Dikmen vd., 2018; Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2014; Kumcağız vd., 2018; Polat vd., 2016) ve flört şiddetine yönelik tutumları (İftar ve Güler, 2020; Karatay vd., 2017; Kızılca Çakaloz vd., 2020; Ozan vd., 2020; Öztürk vd., 2021; Selçuk vd., 2018; Yıldız ve

Eldeleklioğlu, 2020) çeşitli araştırmalarda sıklıkla üzerinde durulan bir konudur. Öte yandan, SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma Türkiye'de yüz yüze gerçekleştirilen flört şiddeti türlerine göre araştırılmaya daha yeni başlanan dolayısıyla daha az çalışılmış bir konudur (Akat vd., 2019; Aracı-İyiydın vd., 2020; Bakır, 2019; Bakır ve Kalkan, 2019a; Bakır ve Kalkan, 2019b; Donat Bacıoğlu, 2022; Er vd., 2022; Erdem vd., 2018; Erdem vd., 2022; Toplu-Demirtaş vd., 2020; Tunç vd., 2018; Yıldız ve Özarslan, 2022; Uğur vd., 2022; Yushan ve Cihan, 2021).

Caridade vd. (2019) tarafından yapılan bir sistematik alanyazın incelemesine göre doğrudan saldırganlık SFŞ uygulama oranları %10.6 ile %14.7 ve izleme/kontrol SFŞ uygulama oranları %49.6 ile %88.4 arasında değişirken; doğrudan saldırganlık SFŞ mağduriyeti oranları %14 ile %31.7 ve izleme/kontrol SFŞ mağduriyeti oranları %65 ile %81 arasındadır. Bu nedenle, SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma üzerinde çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Yüz yüze gerçekleştiren flört şiddeti türlerinin (fiziksel, psikolojik, cinsel) birbirleriyle ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda tespit edilmiştir. Flört şiddetinin yüz yüze gerçekleştirilen türlerinin SFŞ ile de ilişkili olduğu üniversite öğrencilerinde belirlenmiştir (Borrajo vd., 2015b; Marganski ve Melander, 2015; Temple vd., 2016; Wolford-Clevenger vd., 2016). Bu nedenle romantik bir ilişkide SFŞ'nin varlığı, o sırada diğer flört şiddeti türlerinden birinin eşlik edip etmediği veya ilişkinin ilerleyen zamanlarında diğer flört şiddeti türlerinin ortaya çıkıp çıkmayacağı konusunda uyarıcı bir işlev görebileceği için üniversite öğrencilerinde SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma düzeylerinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma arasında da anlamlı ilişkiler üniversite öğrencilerinde tespit edilmiştir (Borrajo vd., 2015b; Durán ve Martinez-Pecino, 2015; Leisring ve Giumetti, 2014). Flört şiddetinin karşılıklı doğası (hem mağdur hem uygulayan olabilme) nedeniyle bu çalışmada yalnızca SFŞ'ye maruz kalmanın değil, SFŞ uygulamanın da birlikte incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür.

Flört şiddetinin geleneksel boyutlarının çeşitli psikolojik ve davranışsal problemlerle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak SFŞ'nin de düşük akademik performans, düşük öz saygı, öfke/düşmanlık, psikolojik sıkıntı, depresif belirtiler, riskli cinsel/çevrimiçi davranışlarda bulunma ve alkol/madde kullanımı gibi olumsuz durumlarla ilişkisi araştırmalarda tespit edilmiştir (Bennett vd., 2011; Dank vd., 2014; Dick vd., 2014; Hancock vd., 2017; Reed, Tolman ve Ward, 2017; Smith vd., 2018; Van Ouytsel, Ponnet ve Walrave, 2016; Van Ouytsel, Ponnet, Walrave ve Temple, 2016; Zweig vd., 2014). Dolayısıyla SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma ile ilişkili olabilecek değişkenlerin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bazı açılardan özellikle psikolojik flört şiddetiyle ortak noktalar taşıyor olmasına rağmen SFŞ'yi yüz yüze flört şiddeti türlerinden ayıran önemli noktalar mevcuttur. SFŞ uygulayan partnerlerin, fiziksel olarak aynı ortamda bulunmadan dahi partnerleriyle sürekli olarak iletişim halinde olabilmeleri ve yaptıkları herhangi bir davranışla partnerlerini daha geniş kitleler önünde aşağılamak için olanaklarının olması bu ayırıcı noktalar arasındadır (Zweig, Dank, Yahner ve Lachman, 2013; Zweig vd., 2014). Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19) nedeniyle çoğu üniversite öğrencisi ailelerinin bulunduğu şehirlere dönerek partnerleriyle uzak mesafe ilişkisi yürütmek durumunda kalmış veya hâlihazırda aynı şehirde yaşamalarına rağmen üniversitelerin yüz yüze eğitime ara vermesi ve/veya salgın önlemleri nedeniyle görüşme sıklıklarında değişiklik yapmak durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin bu süreçte uygulayacakları ve/veya maruz kalacakları SFŞ düzeylerinin de değişebilmesi olasılığı söz konusudur. Bu açıdan bakıldığında, üniversite öğrencileri arasındaki SFŞ'nin çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

SFŞ uygulayan ve SFŞ'ye maruz kalan bireylerin ilişkilerini sürdürme veya sonlandırma kararlarında önemli rol oynayabilecek faktörler olabilir. Bu konuda, üniversite öğrencilerinde yüz yüze flört şiddeti türleriyle (fiziksel, psikolojik, cinsel) YM arasındaki ilişkilerin saptandığı çalışmalar bulunmaktadır (Collins, 2011; Dardis vd., 2013; Dixon vd.,

2016; Edwards vd., 2011; Edwards vd., 2015; Katz vd., 2006; Rhatigan ve Street, 2005; Toplu-Demirtaş vd., 2013; Truman-Schram vd., 2000; Young ve Furman, 2013). Öte yandan, alanyazında YM'nin doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, yatırım ve bağlanım olmak üzere tüm boyutlarında SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulama açısından hem kadın hem de erkeklerin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca YM'nin çoğunlukla partner şiddetinin yüz yüze boyutlarını içeren ilişkiler deneyimleyen kadın katılımcılarla sınındığı saptanmıştır. Dolayısıyla, bu araştırmanın amacı olarak belirlenen kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalmaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolünün incelenmesinin alanda önemli bir boşluğu doldurabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularının ruh sağlığı, okul psikolojik danışmanlığı ve evlilik öncesi psikolojik danışma alanlarına katkı sunabileceği söylenebilir. Buna bağlı olarak araştırma bulgularının üniversite psikolojik danışma birimleri, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi ve Yurtlar Kurumları bünyesinde hizmet veren psikolojik danışma birimleri vb. yerlerde çalışan uzmanlara yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara sunulacak önerilerin anlamlı olabileceği değerlendirilmiştir.

Araştırma Problemi

Bu çalışmada “Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde siber flört şiddeti uygulamaları ve siber flört şiddetine maruz kalmaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracılık etkisi nasıldır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti uygulama ve siber flört şiddetine maruz kalmalarının çeşitli değişkenlere göre anlamlı olarak değişip değişmediği araştırılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan alt problemler aşağıda verilmiştir.

Alt Problemler

Yukarıda belirtilen temel problem kapsamında aşağıda belirtilen sorulara cevaplar aranmıştır.

Üniversite Öğrencilerinin Bireysel ve Çevresel Özelliklerine İlişkin Alt Problemler. Üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti uygulamaları ve siber flört şiddetine maruz kalmaları

1. cinsiyetlerine,
2. alkol kullanım sıklıklarına,
3. aile içinde şiddete tanık olmalarına ve
4. aile içinde şiddete maruz kalmalarına göre anlamlı olarak değişmekte midir?

Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerine İlişkin Alt Problemler. Üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti uygulamaları ve siber flört şiddetine maruz kalmaları

1. romantik ilişki sürelerine,
2. partnerleriyle farklı veya aynı şehirde yaşamalarına,
3. partnerlerinden yüz yüze flört şiddeti türlerine maruz kalmalarına ve
4. partnerlerine yüz yüze flört şiddeti türlerini uygulamalarına göre anlamlı olarak değişmekte midir?

Üniversite Öğrencilerinin Siber Flört Şiddetine Maruz Kalmaları ve Siber Flört Şiddeti Uygulamaları ile Bağlanımları Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Alt Problemler. Üniversite öğrencilerinin

1. siber flört şiddetine maruz kalmaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı etkisi istatistiksel olarak anlamlı mıdır?
2. siber flört şiddeti uygulamaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı etkisi istatistiksel olarak anlamlı mıdır?

Sayıtlılar

Araştırmanın sayıtlıları aşağıda belirtilmiştir:

1. Bu araştırmada katılımcıların kendilerine uygulanan veri toplama araçlarına kendi durumlarını gerçeğe yakın yansıtacak tepkilerde bulunacakları varsayılmıştır.
2. Çalışmaya dâhil olan katılımcıların yanıtları yalnızca çevrim içi ölçme araçlarıyla toplanmıştır. Bu nedenle, çalışma hakkında sorusu olan katılımcıların belirtilen e-posta adresine ulaşarak sorularını sormuş oldukları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda verilmiştir:

1. Bu araştırmada, bağlanımın yordayıcısı, doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım aracılığında siber flört şiddeti değişkeniyle sınırlıdır.
2. Bu araştırma kapsamında ele alınan siber flört şiddeti “Siber Flört İstismarı Ölçeği'nin” ve Yatırım Modeli'nin bağlanım, doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım bileşenleri, “İlişki İstikrarı Ölçeği'nin” ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Bu araştırmada ele alınan kişisel ve çevresel değişkenler, Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcılara yöneltilen sorularla sınırlıdır.
4. Araştırmaya dahil olan katılımcıların yanıtlarının yalnızca çevrim içi ölçme araçlarıyla toplanması, yüz yüze ortamda yönerge verilememesi ve olası soruların alınamaması bu çalışmanın bir sınırlılığıdır.
5. Çalışmaya dahil olan katılımcılardan siber flört şiddeti uygulama ve siber flört şiddetine maruz kalma düzeylerine ilişkin yanıtların yalnızca tek taraflı olarak toplanmış olması araştırmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir.

6. Katılımcıların çoğunluğunun İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerde öğrenim görenlerden ve kadın öğrencilerden oluşması araştırmanın bir sınırlılığıdır.

Tanımlar

Araştırmada yer alan temel kavramların tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Siber Flört Şiddeti (Cyber Dating Violence). Teknolojik aletler, çevrim içi kaynaklar, yazılımlar veya uygulamalar aracılığıyla geçmişteki veya güncel partnerin kontrolü, tacizi, takibi veya istismarıdır (Fernet vd., 2019; Zweig vd., 2014). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin siber flört şiddetine maruz kalma ve siber flört şiddeti uygulama düzeylerini belirlemek için Siber Flört İstismarı Ölçeği (SFİÖ) kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar siber flört şiddetine yüksek düzeyde maruz kalmaya ve siber flört şiddetini yüksek düzeyde uygulamaya işaret etmektedir.

Bağlanım (Commitment). Bireylerin ilişkilerini sürdürme ve psikolojik olarak ilişkilerine bağlı olmaları eğilimidir (Rusbult, 1983). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin bağlanım düzeyini belirlemek için İlişki İstikrarı Ölçeği'nin (İİÖ) Bağlanım alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde bağlanıma işaret etmektedir.

Doyum (Satisfaction). Bireyin ilişkisine yönelik olumlu izlenim veya çekim derecesidir (Rusbult, 1980; 1983). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin ilişki doyumunu düzeyini belirlemek için İlişki İstikrarı Ölçeği'nin (İİÖ) İlişki Doyumu alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde doyuma işaret etmektedir.

Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (Quality of Alternatives). Bir ilişki dışındaki en uygun alternatiflerin (başka biriyle birlikte olma, yalnız olma, arkadaşlar veya aileyle birlikte olma vb.) algılanan arzu edilirliliğidir (Rusbult, 1998). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyini belirlemek için İlişki İstikrarı Ölçeği'nin (İİÖ) Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar seçeneklerin niteliğini yüksek düzeyde değerlendirmeye işaret etmektedir.

Yatırım (Investment). Bir ilişkiye bağlanan kaynakların ilişkinin sona ermesi halinde kaybolacak veya değeri azalacak olan büyüklük ve önemidir (Rusbult vd., 2011). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin ilişki yatırımı düzeyini belirlemek için İlişki İstikrarı Ölçeği'nin (İİÖ) İlişki Yatırımı alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde yatırım büyüklüğüne işaret etmektedir.



Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde öncelikle YPŞ ve flört şiddeti tanımlarına ve türlerine, YPŞ'ye ilişkin yaygınlık oranlarına, YPŞ'nin risk ve koruyucu faktörlerine, sonuçlarına, tutumlara ve Covid-19 pandemisinin YPŞ'ye yönelik etkilerine değinilmiştir. Ardından YPŞ'yi açıklayan kuramsal yaklaşımlar açıklanmıştır. Daha sonra YM ile ilgili kuramsal temel açıklandıktan sonra ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Son olarak SFŞ ile ilgili araştırmalardan söz edilmiştir.

Şiddet

Şiddet, DSÖ'ye (2002) göre yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu veya yoksunlukla sonuçlanan veya sonuçlanması olası olan, fiziksel zorlama veya gücün kendisine, başka bir insana ya da bir grup veya topluluğa karşı tehditle ya da fiilen kasıtlı olarak kullanılmasıdır.

Şiddet Türleri

Şiddet, uygulayan kişi açısından kendine yönlendirilmiş şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olarak üç türe ayrılırken etkilenme biçimi açısından ise fiziksel, cinsel, psikolojik ve yoksunluk ya da ihmal olarak dört türe ayrılmıştır (DSÖ, 2002).

Kendine Yönlendirilmiş Şiddet. İntihar düşünceleri, girişimleri veya tamamlanmış intihar gibi intiharla ilişkili davranışları veya kendini yaralama gibi öz-istismar davranışlarını içerir.

Kişilerarası Şiddet. Çocuk istismarı, partner şiddeti ve yaşlı istismarı gibi genellikle aile üyeleri ve yakın partnerler arasında ev içerisinde gerçekleşen şiddet davranışlarını veya genç şiddeti, rastgele şiddet eylemleri, yabancılar tarafından tecavüz/cinsel saldırı, okullar, iş yerleri, hapishaneler ve bakım evleri gibi kurumsal ortamlarda genellikle akraba olmayan, birbirini tanıyan veya tanımayan kişiler arasında ev dışında gerçekleşen şiddet davranışlarını içerir.

Kolektif Şiddet. Organize gruplar tarafından işlenen nefret suçları, terör eylemleri ve çete şiddeti gibi sosyal; savaş ve şiddet içeren çatışmalar, devlet şiddeti ve daha büyük gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemler gibi politik ve ekonomik faaliyeti bozmak ve temel hizmetlere erişimi engellemek veya ekonomik parçalanma yaratmak amacıyla gerçekleştirilen saldırılar gibi ekonomik olmak üzere üç grupta incelenmektedir.

Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti

NCIPC CDC'ye (2015) göre yakın partner, diğer partnerin duygusal bağlılığı, düzenli iletişim, fiziksel temas ve cinsel davranış, bir çift kimliği ve birbirlerinin yaşamları hakkında bilgi ve aşinalıkla karakterize edilen yakın bir kişisel ilişkiye sahip olan bireydir. Bu kişiler eşler, kız veya erkek arkadaşlar, flört partnerleri veya cinsel partnerleri içerir. Yakın partnerler birlikte yaşayabilir veya yaşamayabilir, aynı cinsten veya karşı cinsten olabilir. YPŞ, o andaki veya önceki bir yakın partner tarafından fiziksel, cinsel ve psikolojik saldırganlığı ve kontrol edici davranışları içerir (DSÖ, 2002; NCIPC CDC, 2015). Bu kavram hem resmi ilişkiler (evlilik) hem de resmi olmayan ilişkiler (flört, evlilik dışı cinsel birliktelik) gibi birçok ilişki türünü içerisinde barındırmaktadır (DSÖ, 2013).

Resmi olmayan ilişkiler içinde yer alan flörte ilişkin olarak alanyazında çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Straus'a (2004) göre flört, taraflardan biri son verinceye veya daha bağlı bir ilişki kuruluncaya (nişan, evlilik, birlikte yaşama) kadar ilişkiye devam etmek için açık veya örtük bir niyetle sosyal etkileşimler ve ortak faaliyetler için buluşmayı içeren ikili ilişkidir. Flört etmeyi, iki kişinin arkadaşlığın ötesinde duygusal, romantik ve/veya cinsel bir bağı paylaştığı ancak evli/nişanlı veya benzer şekilde bağlı bir ilişki içinde olmadıkları bir ilişki olarak tanımlayan Murray ve Kardatzke'nin (2007) tanımı hem heteroseksüel hem de homoseksüel flört eden çiftleri kapsamaktadır. Flört, bir defalık bir tanışma/buluşma eylemi, tek gecelik cinsel partner, sadece bir cinsel partner, kısa veya uzun süreli romantik ilişki, bir veya birkaç kişiyle takılmak, bir grup arkadaşla birlikte sosyalleşmek gibi biçimlerde gerçekleştirilebilir (Toplu-Demirtaş, 2020).

Flört şiddeti, şiddet türlerinden kişilerarası şiddet kategorisinde yer alıp YPŞ türlerinden resmi olarak evli olmayan kişiler arasında yaşanan şiddet kategorisinde yer almaktadır (DSÖ, 2002). Flört şiddeti, evli olmayan bir çiftin bir üyesi tarafından diğer üyeye flört ilişkisi bağlamında fiziksel, cinsel veya sözlü taciz tehdidi veya fiili kullanımı olarak tanımlanır (Anderson ve Danis, 2007). Flört şiddeti, flört tarafından uygulanan fiziksel, cinsel ve duygusal istismarı ve kontrol davranışlarını içermektedir (DSÖ, 2012). Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ne (CŞMD, 2018) göre flört şiddeti “duygusal/romantik/cinsel bir beraberlik içerisindeyken ya da beraberlik bittikten sonra partnerlerden birinin diğeri ya da birbirleri üzerinde güç ve kontrol kazanmaya çalıştığı, zarar verici davranış biçimlerini” ifade eder. Buna göre flört şiddeti kişilerin farklı şekillerde tanımladığı ya da yaşadığı herhangi bir ilişki biçiminde gözlemlenebilir.

Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti Türleri

NCIPC CDC'ye (2015) göre YPŞ ve FŞ türleri aşağıdaki eylemleri kapsamaktadır.

Fiziksel Şiddet. Ölüm, sakatlık, yaralanma veya zarar verme potansiyeli olan fiziksel gücün kasıtlı olarak kullanılması olarak tanımlanır. Fiziksel şiddet tırmalama, itme, fırlatma, yakalama, ısırma, boğma, sarsma, saç çekme, tokatlama, yumruklama, yakma, bir silahın (silah, bıçak veya başka bir nesne) kullanımı gibi davranışları ve bu davranışların herhangi birini yapmaları için başkalarını zorlamayı içerir.

Cinsel Şiddet. Özgür rızası olmayan, rıza gösteremeyen ya da reddedemeyen birine karşı başka bir kişi tarafından işlenen veya denenilen cinsel eylem olarak tanımlanır. Bir mağdurun zorla veya alkol/uyuşturucu kullanılarak cinsel istismarı, başka birine cinsel istismar uygulamaya zorlanması ya da başka biriyle cinsel birliktelik yaşatılması, fiziksel olarak baskı altında istenmeyen cinsel birleşme, kasıtlı cinsel dokunuş veya cinsel nitelikteki temassız eylemler gibi davranışları içerir. Cinsel şiddet, bir failin kurbanı üçüncü bir şahısla cinsel ilişkiye girmeye zorlaması veya baskılaması durumunda da ortaya çıkabilir.

Psikolojik/Duygusal Şiddet. Saldırganca ifadeler (isim takma, küçük düşürme, aşağılama, tehlikeli görünen bir şekilde kızgın davranma), zorlayıcı kontrol (ulaşım, para, arkadaşlar veya aileye erişimi sınırlama, izni olmadan kişinin nerede olduğunun ve iletişimlerini izleme veya müdahale etme, kendine, sevilen birine veya bir mülke zarar vermekle tehdit etme), fiziksel veya cinsel saldırganlık tehdidi, ölüm, sakatlık, yaralama veya fiziksel zarar verme niyetiyle kelimeler, jestler veya silahların kullanılması, üreme veya cinsel sağlığın kontrolü (doğum kontrol yöntemleri kullanımını reddetme, hamileliğin zorla sonlandırılması, kurbanın kırılganlığını (göçmenlik, engellilik, açığa vurulmamış cinsel yönelim) suistimal etme, akıl oyunları (mağdurun kendi hafızasından ve algısından şüphe duyması amacıyla yanlış bilgi sunmak) gibi davranışları içerir.

Ekonomik Şiddet. Ekonomik şiddet, finansal kaynaklar üzerinde tam kontrol sağlayarak, paraya erişimi engelleyerek ve/veya okula veya istihdama katılımı yasaklayarak bir kişiyi finansal olarak bağımlı hale getirmeyi veya buna teşebbüs etmeyi içerir. Psikolojik şiddet başlığı altında da değerlendirilebilmektedir.

Israrlı Takip. Kişinin kendi güvenliği veya bir başkasının güvenliği (aile üyesi, yakın arkadaş) için korkuya veya endişeye neden olan, yinelenen, istenmeyen, dikkat ve temas örüntüsüdür. Tekrarlanan ve istenmeyen telefon aramaları, sesli mesajlar, e-postalar, mesajlar; dinleme cihazı, kamera veya konum uygulamalarıyla casusluk yapmak; uzaktan izlemek veya takip etmek; mağdur böyle bir şeyi istememesine rağmen kart, mektup, çiçek veya hediye yollamak, ev, iş, okul gibi yerlere yaklaşmak veya kendini göstermek; mağdurun bulması için garip veya potansiyel olarak tehdit edici eşyalar bırakmak; mağdura veya mağdurun kişisel eşyalarına, evcil hayvanlarına veya eşyalarına zarar vermek veya zarar vermekle tehdit etmek gibi davranışları içerebilir.

Siber Şiddet. Flört ilişkisi içerisindeyken ya da bir flört ilişkisi sonlandıktan sonra güç ve kontrol kazanmayı ya da baskıyı sürdürmeyi amaçlayan partnerlerden birinin bir diğeri üzerinde veya partnerlerden her ikisinin de karşılıklı bir şekilde teknolojik araçlar (telefon, bilgisayar, tablet vb.) ve/veya sanal ortamlar (sosyal medya, e-posta, anlık mesaj,

kısa mesaj vb.) aracılığıyla gerçekleştirdiği davranışları tanımlar (Toplu-Demirtaş, 2020). Bu şiddet türü ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı verilmiştir.

Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti Yaygınlığı

YPŞ alt türlerinde farklı uygulama ve mağduriyet yaygınlık oranları olduğu görülmektedir. Örneğin, National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS) Raporu'nda yakın partneri tarafından cinsel, fiziksel ve/veya ısrarlı takibe maruz kalan kadınların oranının yaşam boyu için %37.3 ve son 12 ay için %6.6 olduğu tespit edilmiştir. Yaşam boyunca cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet ve ısrarlı takip davranışları bildiren kadınların oranının sırasıyla %16.4, %32.4, %47.1 ve %9.7 olduğu ve son 12 ayda cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet ve ısrarlı takip davranışları bildiren kadınların oranının sırasıyla %2.1, %3.9, %14.1 ve %2.5 olduğu saptanmıştır. Yakın partneri tarafından cinsel, fiziksel ve/veya ısrarlı takibe maruz kalan erkeklerin oranının ise yaşam boyu için %30.9 ve son 12 ay için %6.4 olduğu tespit edilmiştir. Yaşam boyunca cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet ve ısrarlı takip davranışları bildiren erkeklerin oranının sırasıyla %7, %28.3, %47.3 ve %2.3 olduğu ve son 12 ayda cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet ve ısrarlı takip davranışları bildiren erkeklerin oranının sırasıyla %1.8, %4.7, %18.2 ve %0.8 olduğu saptanmıştır (Smith vd., 2017). Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan Ulusal Kadına Yönelik Şiddet Araştırması'nda (Tjaden ve Thoennes, 2000) herhangi bir birliktelik yaşamış olan kişiler arasında YPŞ mağduriyeti yaygınlığının kadınlarda %25.5 ve erkeklerde %7.9 olduğu ve son 12 ay için bu oranın kadınlarda %1.8 ve erkeklerde %1.1 olduğu belirlenmiştir.

Flört şiddetine ilişkin yaygınlık oranlarını inceleyen çalışmalara odaklanıldığında üniversite öğrencilerinin %32'sinin önceki partnerleri ve %21'inin güncel partnerleri tarafından flört şiddetine maruz kaldığı ve ayrıca %39 ile %54'ünün fiziksel istismar içeren ilişkilerini sürdürdüğü belirlenmiştir (Dating Violence Resource Center [DVRC], t.y.). Türkiye'de flört bağlamında YPŞ inceleyen ve mağduriyet oranlarına odaklanan Akış vd. (2019) üniversite öğrencilerinin %21.4'ünün flört şiddetine maruz kaldığı tespit edilmiştir. Selçuk vd. (2018) üniversite öğrencilerinin %39.5'inin psikolojik, %8.5'inin fiziksel ve

%3.9'unun cinsel flört şiddetine maruz kaldığını saptamıştır. Türkiye'de YPŞ'yi hem mağduriyet hem de uygulama açısından inceleyen Süneci vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin %13.8'inin flört şiddeti mağduru olduğu ve %12.4'ünün ise flört şiddeti uyguladığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Cangür vd. (2021) üniversite öğrencilerinin %19'unun flört şiddetine maruz kaldığını ve %14.6'sının flört şiddeti uyguladığını saptamıştır. Karatay vd. (2017) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada katılımcıların %22.1'inin flört şiddeti uyguladığı, %28.6'sının flört şiddetine maruz kaldığı ve mağduriyet oranlarının %42.5 duygusal, %30.8 sözel, %13.4 fiziksel, %7.1 cinsel ve %6.4 ekonomik şiddet şeklinde dağıldığı belirlenmiştir. Açıkgöz vd. (2018) üniversite öğrencilerinin %20.6'sının fiziksel, %66.2'sinin duygusal ve %7.4'ünün cinsel flört şiddeti uyguladığını ve %14.7'sinin fiziksel, %75'inin duygusal, %13.2'sinin cinsel flört şiddetine maruz kaldığını tespit etmiştir. Toplu-Demirtaş ve O'Hare (2019) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada kadın öğrencilerin %80.1'inin, %43.3'ünün ve %25'inin partnerlerine sırasıyla psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddeti uyguladığını ve erkek öğrenciler için bu oranların sırasıyla %75.5, %35 ve %41.8 olduğunu belirlemiştir (Akt. Toplu-Demirtaş, 2020). Toplu-Demirtaş vd. (2018) tarafından 322 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada kadınların %89.3'ü ve erkeklerin %90.5'i flört ilişkilerinde izolasyon, kısıtlama, izleme ve kontrol davranışlarını kullandıklarını bildirmiştir.

Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti Risk Faktörleri

DSÖ'ye (2019) göre YPŞ'ye yönelik risk faktörlerinin aşağıdaki düzeylerde yer alan durumları kapsamaktadır.

Sosyal. Mülk sahipliği, evlilik, boşanma ve çocuk velayeti konusunda ayrımcı yasalar, düşük kadın istihdamı ve eğitimi, kadına yönelik şiddet ele alan yasaların bulunmaması veya uygulanmaması, kurumlarda cinsiyet ayrımcılığı.

Toplumsal. Erkek ayrıcalığını koruyan ve kadınların özerkliğini sınırlayan zararlı toplumsal cinsiyet normları, yüksek düzeyde yoksulluk ve işsizlik, yüksek şiddet ve suç oranları, uyuşturucu, alkol ve silahların mevcudiyeti.

Kişilerarası. İlişkilerde yüksek düzeyde eşitsizlik/erkek kontrollü ilişkiler/partnere bağımlılık erkeklerin çoklu cinsel ilişkileri, erkeklerin uyuşturucu kullanımı ve alkolün zararlı kullanımı.

Bireysel. Çocuklukta ailede şiddet deneyimi ve/veya şiddete maruz kalma, zihinsel bozukluklar ve şiddeti normal veya kabul edilebilir olarak kabul eden veya haklı gösteren tutumlar.

DSÖ (2002) tarafından yapılan alanyazın incelemesinde YPŞ'nin risk faktörleri arasında genç yaş, alkol bağımlılığı, depresyon, kişilik bozuklukları, düşük akademik başarı, düşük gelir, çocukluk çağında şiddete tanık olma veya maruz kalma, evlilik çatışması, evlilik istikrarsızlığı, ailede erkek egemenliği, ekonomik stres ve zayıf aile işleyişi, aile içi şiddete karşı zayıf toplum yaptırımları, yoksulluk ve düşük sosyal sermaye, geleneksel cinsiyet normları ve şiddeti destekleyen sosyal normlar gibi faktörlerin yer aldığı belirlenmiştir. YPŞ uygulamanın risk faktörleri arasında düşük eğitim seviyesi, çocukluk çağında kötü muameleye maruz kalma, aile içinde şiddete tanık olma, alkolün zararlı kullanımı, şiddeti kabul eden tutumlar ve cinsiyet eşitsizliğinin; YPŞ mağduru olmanın risk faktörleri arasında ise düşük eğitim seviyesi, ebeveynler arasında şiddete tanık olma, çocukluk çağında istismara maruz kalma, şiddeti ve cinsiyet eşitsizliğini kabul eden tutumlara sahip olmanın yer aldığı bildirilmiştir (DSÖ, 2014).

Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti Koruyucu Faktörleri

DSÖ (2019) tarafından kadına karşı şiddete yönelik yayınlanan raporda YPŞ'ye yönelik koruyucu faktörlerin aşağıdaki düzeylerde yer alan durumları kapsadığı belirtilmiştir.

Sosyal. Cinsiyet eşitliğini ve kadınların istihdamını teşvik eden ve kadına yönelik şiddeti ele alan toplumsal kanunlar.

Toplumsal. Şiddetsizliği ve cinsiyet eşitliğine dayalı ilişkileri destekleyen ve kadınların güçlendirilmesini destekleyen sosyal normlar.

Kişilerarası. Ortak karar verme ve ev içi sorumluluklar da dahil olmak üzere cinsiyet eşitliği.

Bireysel. Ailede şiddete maruz kalmama, kadınlar ve erkekler arasındaki eğitim seviyelerinde daha az eşitsizlik ve hem erkekler/oğlan çocukları hem de kadınlar/kız çocuklarının sosyalleşmesi ve cinsiyet eşitliğine dayalı tutumlara sahip olması.

DSÖ (2010) tarafından yapılan alanyazın incelemesinde daha eğitilmiş kadınların daha az eğitilmiş kadınlara kıyasla YPŞ veya cinsel şiddet mağduru olma olasılığının %20-55 oranında daha az olduğu ve daha eğitilmiş erkeklerin daha az eğitilmiş erkeklere kıyasla YPŞ uygulama olasılığının %40 oranında daha az olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukluk çağında sağlıklı ebeveynlik tutumlarından yararlanmış olmanın, destekleyici bir aileye sahip olmanın, geniş aile/aile yapısı içinde yaşamamanın, bir birliğe ait olmanın ve kadınların riski tanıma yeteneğine sahip olmasının koruyucu faktörler arasında yer aldığı belirlenmiştir.

Yakın Partner Şiddeti ve Flört Şiddeti Sonuçları

DSÖ'nün yayınladığı çeşitli raporlarda (2002, 2010, 2013, 2014) yapılan alanyazın incelemelerine göre YPŞ'nin aşağıdaki şekillerde sonuçları olduğu belirlenmiştir.

Fiziksel. Yaralanmalar, çürükler ve yaralar, açıklanamayan kronik ağrı sendromları, engellilik, fibromiyalji, kırıklar, gastrointestinal bozukluklar, sık mesane veya böbrek enfeksiyonları veya diğer enfeksiyonlar dahil açıklanamayan genitoüriner belirtiler, merkezi sinir sistemiyle ilgili problemler (baş ağrıları, bilişsel problemler, işitme kaybı), huzursuz bağırsak sendromu, yırtıklar ve sıyrıklar, oküler hasar, azalmış fiziksel işlev, sınırlı hareketlilik, kesin bir teşhis olmadan tekrarlanan sağlık konsültasyonları ve genel sağlık durumunun kötü olması.

Cinsel ve Üreme Sağlığı. Jinekolojik sorunlar, infertilite, pelvik ağrı, pelvik inflamatuvar hastalık, hamilelik komplikasyonları (düşük, ölü doğum, erken doğum, düşük doğum ağırlığı vb.) cinsel işlev bozukluğu dahil açıklanamayan üreme belirtileri, tekrarlayan

vajinal kanama ve HIV/AIDS dahil cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, güvenli olmayan kürtaj, istenmeyen çoklu gebelikler ve/veya sonlandırmalar.

Psikolojik ve Davranışsal. Alkol ve madde kullanımı, depresyon ve anksiyete, yeme ve uyku bozuklukları, utanç ve suçluluk duyguları, fobiler ve panik bozukluk, fiziksel hareketsizlik, zayıf benlik saygısı, travma sonrası stres bozukluğu, psikosomatik bozukluklar, sigara içme, intihar davranışı ve kendine zarar verme, güvenli olmayan cinsel davranışlar.

Ölümcül Sağlık Sonuçları. AIDS'e bağlı ölüm, anne ölümü, cinayet veya intihar gibi durumlar.

YPŞ mağduriyetinin bir sonucu olarak yetişkinlerin ruh sağlığı konusunda yapılan sistematik incelemede (Lagdon vd., 2014) YPŞ mağduriyetiyle depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, stres ve somatizasyon arasında yüksek ilişkiler bulan araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca YPŞ ile ilişkili depresyon ile TSSB, anksiyete, intihar, uyku bozukluğu ve ilacın kötüye kullanımı arasında ilişkiler bulan çalışmalar bulunduğu saptanmıştır. YPŞ'nin cinsiyet açısından hem erkeklerde hem de kadınlarda fiziksel şiddetin kaygı, depresyon, TSSB ve intihar düşüncesiyle; psikolojik şiddetin anksiyete ve depresyon belirtileriyle; YPŞ mağduriyetinin intihar düşüncesiyle; YPŞ mağduriyetinin bir sonucu olarak anksiyete ve depresyon yaşamının uyku bozukluğuyla ve YPŞ ciddiyetinin artan ruhsal sağlık belirtileriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması Raporu'nda (2015) fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların yaklaşık dörtte birinin bu şiddet sonucunda yaralandığı ve yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların sağlık durumunu "kötü veya çok kötü" olarak belirtme olasılığının hiç şiddete maruz kalmamış kadınlara göre iki kat daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaşamının herhangi bir döneminde eş veya birlikte olduğu erkeklerin şiddetine maruz kaldığını belirten kadınların hiç şiddete maruz kalmadığını belirten kadınlara göre sağlık durumlarıyla ilgili daha yüksek oranlarda olumsuz

değerlendirmede bulundukları, son dört hafta içinde bazı ruhsal sorunlar yaşamalarının daha yaygın olduğu, yaşamlarının herhangi bir döneminde hayatlarına son vermeyi düşüncelerinin yaklaşık üç katı olduğu ve hayatlarına son vermeyi deneme oranlarının yaklaşık beş katı olduğu belirlenmiştir.

Yakın Partner Şiddetine ve Flört Şiddetine Yönelik Tutumlar ve Gerekçelendirme

YPŞ'ye yönelik kabul edici tutumlar ve YPŞ'nin gerekçelendirilmesinin hem YPŞ uygulama hem de YPŞ'ye maruz kalma açısından risk taşıdığı düşünülmektedir. Türkiye'de de YPŞ'ye yönelik tutumlarla ilgili olarak araştırmalar yapılmıştır. CŞMD'nin (2017) Gençlerin Toplumsal Cinsiyet ve Flört Şiddeti Algılarına Yönelik Araştırma Raporu'na göre lise öğrencilerinin kıskançlık, sahiplenme, kısıtlama ve kontrolü yüksek oranda sevgi belirtisi olarak gördüğü ve bu tutumun kadınlara oranla erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada tokat atmak, tehdit etmek, bağırarak, cinsellik için baskı yapmak gibi davranışlar öğrenciler tarafından çok yüksek oranda şiddet olarak tanımlanırken partnerinin nerede ne yaptığını kontrol etmek, birlikte zaman geçirmek için baskı yaratmak, özel eşyalarını karıştırmak, kısıtlama koymak, ısrarla mesaj atmak gibi davranışlar ise düşük düzeyde şiddet olarak tanımlanmıştır. Toplu-Demirtaş vd. (2017) saldırganlığı daha kabullenici tutumlara sahip üniversite öğrencilerinin partnerlerine karşı daha fazla psikolojik ve fiziksel olarak saldırgan davranışlarda bulunduğunu tespit etmiştir. Karatay vd. (2017) ihmal etme, alay etme, takip etme, sosyal yaşamı kısıtlama, aldatma ve kıskanma gibi davranışların üniversite öğrencisi erkekler tarafından daha az şiddet davranışı olarak algılandığını tespit etmiştir. Ayrıca üniversite öğrencisi kadınlarda şiddetle ilgili farkındalığın erkeklerden yüksek olduğu ancak özellikle ihmal etmek, takip etmek ve kıskanmak gibi ifadelerin diğer ifadelerle kıyaslandığında kadınlar tarafından daha az şiddet davranışı olarak görüldüğü saptanmıştır.

Yakın Partner Şiddeti ve Covid-19 Pandemisi

Covid-19 pandemisi insanların hayatını birçok açıdan etkilemiştir. Bunların içinde insan ilişkilerinin de bulunduğu düşünülmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) Kadın Birimi (UN

Women, 2020a) tarafından yayınlanan raporda gelen ilk verilere göre koronavirüs salgınının YPŞ'nin arttığı bildirilmiştir. Sosyal izolasyon tedbirleri sonrasında Fransa'da %30, Arjantin'de %25, Kıbrıs'ta %30 ve Singapur'da %33'lük bir artış olduğu ve Kanada, Almanya, İspanya, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler'de ev içi şiddet vakaları ve acil durum sığınma taleplerinde artış gözlemlendiği belirlenmiştir. Vancouver'da, sokağa çıkma yasağı sonrasında yardım hatlarına gelen aile içi şiddet raporları %300 artmış ve New York'ta aile içi şiddet kaynakları internet sitesine yapılan ziyaretlerin sayısı 18 Mart-5 Nisan 2020 tarihleri arasında günde yaklaşık 45 ziyaretten 115 ziyarete çıkarak neredeyse üç katı olmuştur (UN Women, 2020b). Covid-19 salgını bağlamında YPŞ mağdurlarını korumayı ve desteklemeyi amaçlayan European Institute for Gender Equality (EIGE, 2021) çalışmasında katılımcıların %57.1'inin şiddetin ciddiyetinin ve %74.2'sinin şiddetin sıklığının arttığını bildirdiği belirlenmiştir.

UN Women (2020c) tarafından yayınlanan diğer bir rapora göre Covid-19 döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) yoluyla şiddet, karantina ve izolasyon uygulamalarının internet kullanımını artırması nedeniyle daha yaygın hale gelmiştir. Covid-19 pandemisi sırasında özellikle kapanma tedbirlerinin uygulandığı dönemlerde BİT kullanım süresinin artmasıyla birlikte partnerleriyle arasına fiziksel mesafe giren bireyler onlara karşı yüz yüze flört şiddeti uygulama imkânı bulamadığında saldırganlıklarını teknolojik araçlar üzerinden sürdürmüş olabilir. Örneğin, Maftai ve Dănilă (2021) tarafından yaş ortalaması 25 olan 1113 bireyle yapılan çalışmada katılımcıların %13.7'si Covid-19 pandemisi sonrasında SFŞ mağduriyet ve uygulamalarının, mağdur grubun %17.7'si uygulamalarının ve %27.7'si mağduriyetlerinin ve zorba grubun %15.8'i uygulamalarının ve %23'ü mağduriyetlerinin arttığını ifade etmiştir.

Pandemi sürecinin YPŞ'ye yönelik etkilerinin hangi değişkenlerle ilişkili olduğu da merak konusu olmuştur. Pandemi sırasında YPŞ ile ilişkili faktörler arasında evlilik türü, ikamet alanı, istihdam durumu, eşin yaşı ve eğitim düzeyi, aile gelir durumu ve pandemi kaynaklı ekonomik gerilemeler (Rayhan ve Akter, 2021), sosyal ve ekonomik olarak

savunmasız gruplar arasında olma (Fedina, 2022), kadının işini kaybetmesi ve/veya eşinin istihdam durumundaki olumsuz değişiklikler (Fereidooni vd., 2021), okuma yazma bilmeme, okuma yazma bilmeyen eşi olma, eşinin madde kullanması ve şiddete karşı hoşgörülü tutumu olan bir toplumda yaşama (Tadesse vd., 2020) ve kilit görevlerde çalışma, hamile olma, kirasını karşılayamamama, Covid-19 testi olma veya pozitif tanısı alma ve yürümeye başlayan çocuğa sahip olmanın (Peitzmeier vd., 2021) yer aldığı çeşitli çalışmalarda belirlenmiştir. Spencer, Gimarc ve Durtschi (2021) YPŞ uygulamak için en güçlü risk faktörünün yalnızlık duygusu olduğunu ve bunu kaygı belirtileri, algılanan stres, korku, can sıkıntısı, madde kullanımı ve yaşam tarzı değişikliklerinin izlediğini saptamıştır. Akalin ve Ayhan (2021) tarafından evli veya yakın bir partnere sahip olan kadınlarla Türkiye’de yapılan araştırmada YPŞ’ye maruz kalmanın evli olma, çocuk sahibi olma, işsizlik, düşük evlilik/ilişki tatmini, evde artan iş yükü ve karantinanın ruh hali üzerindeki olumsuz etkisiyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Türkiye’deki bireylerin YPŞ’den Covid-19 döneminde nasıl etkilendiği de araştırma konusu olmuştur. Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi’nin (2020) yayınladığı rapora göre 1873 kadın katılımcının karantina süreci içerisinde %23.7’sinin psikolojik şiddete, %10.3’ünün ekonomik şiddete, %4.8’inin dijital şiddete, %1.7’sinin fiziksel şiddete, %1.4’ünün cinsel şiddete ve %1.1’inin ısrarlı takibe maruz kaldığı belirlenmiştir. Kim veya kimler tarafından şiddete maruz kaldıkları yönündeki soruya ise kadınların %32’si eş ve %7.1’i erkek arkadaş/flört şeklinde yanıt vermiştir. Akalin ve Ayhan (2021) tarafından evli veya yakın bir partnere sahip olan kadınlarla yapılan araştırmada katılımcıların %35.5’i tarafından herhangi bir YPŞ türü (%32.2 psikolojik %11.5 ekonomik, %10.1 fiziksel ve %4 cinsel) bildirilmiştir.

Yakın Partner Şiddetini Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

Bu başlık altında YPŞ’yi açıklayan çeşitli kuramsal yaklaşımlara değinilmiştir. Bunlar, ortaya çıkışları ve odak noktaları açısından evrimsel kuram, feminist teori, güç ve

kontrol teorisi, kaynak teorisi, bağlanma kuramı, sosyal öğrenme kuramı, arkaplan-durumsal model, ekolojik model, aile ve sistem yaklaşımları, Johnson'ın tipolojisi, toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımlar, psikopatoloji ve kişilik/tipoloji teorileri, genel saldırganlık modeli, I-Cubed (I³) modeli, genetik ve biyolojik yaklaşımlar sırasıyla sunulmuştur.

Evrimsel Kuram

Erkeklerin cinsel mülkiyet ve eşlerine karşı şiddeti arasındaki ilişkiyi evrimsel psikoloji çerçevesinde inceleyen Wilson ve Daly (1993), erkeklerin şiddetli öfkelerinin kültürler arası çeşitli şekillerde görülebildiğini ancak bunun evrimleşmiş, cinsel açıdan mülkiyetlendirilmiş, eril ve tüm insancıl bir psikolojiyi yansıttığını savunmaktadır. Onların cinsel mülkiyete ve kadınların metalaşmasına işaret eden tutumları, duyguları ve eylemlerinin, belirli tarihsel ve kültürel koşullar bağlamında cinsel olarak farklılaşmış ve evrimleşmiş zihinsel mekanizmaların ürünleri olduğu belirtilmiştir. Mülkiyet ve kontrol sahibi olan erkekler, eşlerinin diğer erkeklerle olan etkileşimleri konusunda kıskanç endişenin ötesine geçerek, eşlerinin kadın arkadaşları ve ailesiyle bile temaslarını kısıtlar (Wilson vd., 1998).

Wilson ve Daly'e (1993) göre kıskanç bir erkeğin öfkesinin hedefi kadın, rakip veya her ikisi birden olabilir. Cinsel rekabet tüm erkek memelilerde bulunur çünkü uyumları dışı üreme çabalarına erişimle sınırlandırılmıştır. Kadının uyumuna karşılık gelen bir tehdit varsa bu durum onun cinsel açıdan aldatılması değil, eşinin kaynaklarını diğer kadınlara kanalize etmesidir. Bu nedenle erkeklerin ve kadınların eşlerine karşı sahiplik duygularının niteliksel olarak farklı olacak şekilde evrilmiş olmasının muhtemel olduğu savunulmuştur. Erkekler cinsel aldatmayla daha yoğun bir şekilde ilgilenirken kadınlarsa eşlerinin kaynaklarının elde edilmesiyle daha yoğun bir şekilde ilgilenirler.

Wilson vd. (1996) erkeklerdeki uyum sorunlarının, hem değerli üreme kaynağı olan eşini bir rakibe kaybetme riskini hem de bir baba olarak yatırımlarını başka bir erkeğin çocuğuna yönlendirme riskini içerdiğini belirtmektedir. Erkeğin uyumu için tespit edilemeyen bir aldatılma durumunun, kadınlar içinse bir eşin çabalarının ve kaynaklarının diğer

kadınların ve onların çocuklarının yararına yönlendirilmesinin büyük bir tehdit oluşturduğu düşünülmektedir. Erkeklerin ve kadınların eşlerine karşı hissettikleri mülkiyet duygularının uyarılması, cinsiyete özgü farklı tehdit ipuçlarına farklı şekilde uyum sağlayacakları şekilde evrimleşmiştir. Eğer erkeklerin şiddet ve tehditleri eşlerinin özerkliğini sınırlama işlevi görüyorsa, terk edilebileceklerine dair olasılıksal ipuçlara yanıt olarak bu tür kavgalarla hareket etmeye motive olabilirler.

Feminist Teori

Feminist hareket olarak da adlandırılan ve 1830'lu yıllarda ortaya çıkan kadın hareketi, özellikle YPŞ mağduriyeti açısından kadınların haklarını ve yasal korumalarını iyileştiren bir dizi sosyal ve politik değişiklikten sorumludur. Dobash ve Dobash'a (1979) göre kadınların ve erkeklerin eş olarak konumu, tarihsel olarak erkeklerin kadınlara sahip olduğu ve onları kontrol ettiği bir hiyerarşi şeklinde yapılandırılmıştır. Bir erkeğin eşi üzerindeki otoritesi için, eşine karşı fiziksel güç kullanımının onaylanmasını da içeren çok sayıda yasal, siyasi, ekonomik ve ideolojik destek vardır. Erkeğin eşine şiddet uygulama konusundaki yasal hakkı, çoğu ülkede artık açıkça tanınmamakla birlikte ataerkilliğin mirası, bir erkeğin eşine karşı güç kullanmasına yol açan koşulları ve ilişkileri üretmeye devam etmektedir. Zorla ataerkil tahakküm, evlilik hiyerarşisini güçlendiren ve bir kadının buna karşı mücadele etmesini zorlaştıran ahlaki bir düzen tarafından hala desteklenmektedir. Kadının mücadelesi ise yanlış, ahlaksız ve bir kadının eşine vermesi gereken saygı ve sadakatin ihlali olarak yorumlanmaktadır.

Kız çocukları, doğdukları andan itibaren çevresindeki herkes tarafından seçici ve ayrımcı bir şekilde asıl amacının evlenmek olduğu ve kimliğinin evlilik başarısına dayandığı şeklinde eğitilir ve yetişkin evli kadınların davranış ve tutumlarını taklit etmeye teşvik edilirler (Dobash ve Dobash, 1979). Oyuncak bebekler, oyun evleri ve minyatür mutfak oyuncakları kız çocuklarına verilirken oğlan çocukları ise hayatlarında birincil öneme sahip olduğu düşünülmeyi için bir eş veya baba olmak için aktif olarak sosyalleştirilmezler ve kendilerini iş, mali sorumluluk, bağımsızlık ve bireysel gelişim açısından düşünmeleri öğretilir.

Başarabildikleri kadar bağımsızlık kazanmaya teşvik edilirler ve bu durum da onlara verilen hareket özgürlüğüne yansır. Oğlan çocukları için yaşam laboratuvarı dünyayken kız çocukları içinse bu alan evdir ve kontrollü bir şekilde kısıtlanarak büyütülürken yaptıkları hareketler daha yakından denetlenir. Bu beklentileri çocuk yaştan itibaren içselleştiren bireyler büyüdüğünde bu davranışları sorgulamadan sergiler. Toplumsal cinsiyet rolleri, erkek ve kadınların uyması beklenen çeşitli davranış kalıplarını ifade eder (Myers, 2015; Akt. Haskan Avcı, 2020).

Evlilik içi şiddet veya eş şiddeti gibi tarafsız veya eşitlikçi terimlerin kullanımı her evli eşin bir şiddet olayında fail veya mağdur rolünü oynama olasılığının eşit olduğunu ve her birinin kullandığı fiziksel gücün sıklığının ve şiddetinin benzer olduğunu ima eder (Dobash ve Dobash, 1979). Ayrıca bu eylemlerin toplumsal anlam ve sonuçlarının aynı olduğunu savunur. Aksine evlilik içi şiddet durumunda fail olma olasılığı en yüksek olan erkek, mağdur olma olasılığı en yüksek olan ise kadındır. Bu nedenle yazarlar kadınlara karşı yüzyıllardır süren baskıyı maskeleyen ve onların daha fazla ezilmesine katkı sağlayan eşitlikçi terminolojiye katılmamaktadır.

Öğrenilmiş çaresizlik kavramı, kadınların örseleyici bir ilişkiden uzaklaşmayı neden zor bulduklarını açıklamak için Walker (1984) tarafından kullanılmıştır. Örselenmiş (battered) kadında gözlenen ve şiddet gerçekleştikten sonra ilişkiden ayrılmasını olumsuz yönde etkileyen belirgin duygusal, bilişsel ve davranışsal eksikliklerden öğrenilmiş çaresizliğin sorumlu olduğu belirtilmiştir. Eğer bir kadın böyle bir ilişkiden uzaklaşacaksa, öğrenilmiş çaresizlik hayatta kalma eğilimlerinin üstesinden gelmelidir -örneğin, depresyona girmek ve kendini suçlamak yerine sinirlenmeli, pasif kalmak yerine aktif olmalı ve ilişkinin düzelmekten ziyade olumsuz seyrinde devam etme olasılığını görmek konusunda daha gerçekçi olmalıdır. Ayrıca hâlihazırda benimsenen hayatta kalma davranışlarıyla uyumlu kaçış becerilerini kullanmayı öğrenmelidir.

YPŞ'de şiddet içeren davranışlar çoğunlukla bir döngü şeklinde meydana gelmektedir. Lenore Walker tarafından 1979 yılında ortaya sürülen şiddet döngüsü teorisine

göre şiddet mağduru kadınların deneyimleri açısından bu döngü üç aşamadan oluşmaktadır (CŞMD, 2018; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, t.y.).

Gerilimin ve Gerginliğin Yükselmesi Aşaması. Şiddeti uygulayan birey küçük durumlardan kıskançlık, kavga, gerginlik, iletişimde kesinti, korku ve kaygı yaratarak mağdurun yaşamını kontrol edici psikolojik şiddet davranışları gösterir. Bu evre fırtına öncesi sessizlik evresi olarak da tarif edilebilir. Şiddet mağduru birey gerginliği azaltıcı girişimleriyle gerilimi azaltmaya çalışır.

Şiddet Davranışı Aşaması. Şiddet uygulayan bireyin öfkesi tırmanarak doruk noktasına ulaşır ve değişen boyutlarda şiddet uygular. Bu aşamada şiddet mağduru bireyin göstereceği hiçbir davranış şiddeti yatıştırabilecek güçte değildir. Mağdur, yaşanan şiddet olayından en az hasarla kurtulabilmeye odaklanmaktadır.

Barışma, Balayı ve Sakinlik Aşaması. Şiddet davranışı ardından şiddet uygulayan birey mağdura çeşitli bahaneler sunarak, davranışını gerekçelendirerek, hediyeler vererek, pişmanlığını dile getirip özür dileyerek ve değişim vaadinde bulunarak mağdurun gönlünü alma girişimlerinde bulunur. Şiddet mağduru bireyin barışma talebini kabul etmesi sonrası yaşanan şiddet olayı yok sayılır ve şiddetsiz iletişim bir süreliğine devam eder. Bununla birlikte, belli bir süre geçtikten sonra gerilim ve gerginlik tekrar yükselir ve döngü baştan başlar. Şiddet mağduru bireyin bu döngüden çıkabilmesi için şiddet döngüsünün süreklilik gösteren işleyişini fark etmesi büyük önem taşımaktadır.

Güç ve Kontrol Teorisi

Pence ve Paymar (1993), istismarcıların ilişkilerinde kontrolü sağlamak ve sürdürmek için kullandıkları birincil taktikleri ve davranışları gösteren Güç ve Kontrol Çemberini tasarlamıştır. Şiddet uygulayan bireylerin bu taktikleri içeren tutum ve davranışlarını farkına varmasını öğretmeyi amaçlamışlardır. Güç ve Kontrol Çemberi içerisinde yer alan davranışlar zorbalık ve tehdit, gözdağı vermek, ruhsal baskı, çevreden uzaklaştırmak, şiddeti hafife almak ve suçu inkar edip üzerinden atmak, çocuklar aracılığıyla

baskı kurmak, erkekliğin ayrıcalığını kullanmak ve parasal yönden baskıdır. Şiddet uygulayan kişilerin kullandığı bu taktikler, güç pozisyonundaki birçok grup veya birey tarafından kullanılan taktikleri yansıtır. Güç ve Kontrol Çemberinde gösterilen taktiklerin her biri, diğerlerine hükmeden insan grupları tarafından kullanılan tipik davranışlardır. Bu taktikler özellikle erkeklere hem aileleri hem de yetiştikleri kültür tarafından öğretilir. İstismarcıların davranışları için rasyonalizasyonları, tıpkı güç yoluyla hükmeden diğer birey ve grupların davranışları gibi çoğu zaman kendilerinin şiddet uyguladıklarının kurbanı olduğuna inanmalarına neden olur (Pence ve Paymar, 1993). Pence ve Paymar (1993) Güç ve Kontrol Çemberine alternatif olarak bir de Huzur Çemberi tasarlamıştır. Bu çemberdeki davranışları kazandırarak daha eşitlikçi ilişkiler kurulmasını öğretmeyi amaçlamışlardır. Güç ve Kontrol Çemberindeki davranışlara karşılık gelen ve Huzur Çemberi içerisinde yer alan davranışlar eşitlik ve adalet, korkusuz bir ortam, saygı ve tasvip, güven ve destek, dürüstlük ve sorumluluk, sorumluluk duyguları taşıyan ana-babalık, eşler arasında sorumluluk ve parasal konularda eşlerin birlikte karar vermeleridir.

Kaynak Teorisi, Göreceli Kaynak Teorisi ve Cinsiyete Dayalı Kaynak Teorisi

Goode (1971), bireylerin sahip olduğu çeşitli kaynakları (eğitim, statü, ekonomik vb.) amaçlarına ulaşmak için kullandıklarını ifade etmiştir. Kaynak teorisine göre bireyin sahip olduğu kaynaklar ne kadar büyükse o kadar fazla güç toplayacak ancak o kadar az kuvvet uygulayacaktır.

McCloskey (1996) ile Macmillan ve Gartner (1999) ise şiddetin, şiddet uygulayan partnerin gücünden değil şiddet mağduru bireyin şiddet uygulayana göre daha fazla güç sahibi olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu çalışmaları göreceli kaynak teorisi olarak adlandıran Atkinson vd. (2005), birey eşine göre daha az kaynağa sahip olduğunda şiddeti kaynak azlığının telafisi olarak kullandığını iddia etmiştir. Kaynak teorisine göre en az kaynağa sahip olan erkek şiddet uygularken göreceli kaynak kuramında eşine kıyasla daha az kaynağa sahip olan erkeğin şiddet uyguladığı ifade edilmektedir.

Atkinson vd. (2015) tarafından önerilen cinsiyete dayalı kaynak teorisine göre ise erkek eşlerin göreceli geliriyle aile içi şiddet arasındaki ilişkiye erkeklerin cinsiyet rolü ideolojileri aracılık etmektedir. Bir diğer ifadeyle erkekler, erkekliği geçimi sağlayan kişi olmakla ilişkilendiren bir ideolojiyi kabul ettiklerinde eşleri gelirin büyük bir bölümünü kazandığı zaman şiddet uygulayabilir. Gelir üretiminden her iki eşin de sorumlu olduğuna inandıklarında ise eşlerin kazancı erkeksi cinsiyet ideolojisi için bir tehdit oluşturmadığından şiddet ihtiyaç duyulan bir alternatif kaynak olarak algılanmaz. Buna göre Atkinson vd. (2015) yaptıkları araştırmada kaynak teorisini destekleyen kanıtlara ulaşmazken göreceli kaynak teorisini destekleyen sınırlı kanıtlara ve cinsiyete dayalı kaynak teorisini destekleyen güçlü kanıtlara ulaşmıştır.

Bağlanma Kuramı

Bağlanma araştırmaları 1950'de DSÖ'nün John Bowlby'den evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine bir araştırma yapmasını tavsiye etmesiyle başlamıştır. Sağlıklı gelişim sırasında bağlanma davranışı, önce çocuk ile ebeveynleri ve sonra da yetişkinler arasında duygusal yakınlık bağlarının gelişimine neden olur (Bowlby, 2015). Yetişkinlik çağı bağlanma davranışları çocukluk çağı bağlanma davranışının devamı niteliğindedir (Bowlby, 2013).

Bağlanmayı çocuklar üzerinde inceleyen Bowlby (1969, 1973, 1980) ve Ainsworth vd. (1978) tarafından yapılan araştırmaları ileriye taşıyan Hazan ve Shaver (1987), bağlanmayı yetişkin romantik ilişkileri bağlamında inceleyerek çocukluk çağı bağlanma stillerinin yetişkin romantik ilişkileri için de geçerli olabileceği sonucuna varmıştır. Güvenli bağlanan katılımcılar aşk deneyimlerini arkadaş canlısı, mutlu ve güven dolu olarak nitelendirirken kaçınan bağlanan katılımcılar aşk deneyimlerinde yakınlık korkusu, kaygılı bağlanan katılımcılar ise kıskançlık, duygusal iniş çıkışlar ve karşılıklılık arzusu bildirmiştir.

Bartholomew (1990), Bowlby'nin benlik imajı (olumlu veya olumsuz) ve başkalarının imajı (olumlu veya olumsuz) kavramlarının kombinasyonlarını kullanarak güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma şeklinde dört bağlanma tipi önermiştir. Buna göre benlik

modelleri ya olumlu (olumlu benlik kavramı, sevgiye ve ilgiye layık benlik) ya da olumsuz (olumsuz benlik kavramı, değersiz benlik) olarak ikiye ayrılmaktadır. Benzer şekilde, diğerlerinin modelleri ya olumlu (güvenilir, ilgili, ulaşılabilir diğerleri) ya da olumsuz (reddeden, umursamaz, mesafeli diğerleri) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Bağlanma çeşitleri YPŞ uygulama ve YPŞ'ye maruz kalma bağlamında üniversite öğrencilerinde çeşitli çalışmalar tarafından incelenmiştir. Örneğin, Bonache vd. (2019) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin psikolojik istismar ve cinsel zorlama mağduriyetiyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Magorokosho ve Mberira (2020) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada kaygılı bağlanmaya sahip bireylerde sahip olmayanlara kıyasla YPŞ uygulama olasılığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Toplu-Demirtaş vd. (2018) tarafından Türkiye'de 322 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada kaygılı bağlanma ile psikolojik flört şiddeti uygulama arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenirken kaçınan bağlanma ile psikolojik flört şiddeti uygulama arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura'ya (1978) göre modern toplumlarda saldırgan davranış biçimleri üç temel kaynaktan alınabilir. İlk kaynak davranışları modelleyen ve pekiştiren aile, ikinci kaynak insanların içinde yaşadığı ve tekrar tekrar temas kurdukları kültür ve üçüncü kaynak kitle iletişim araçlarından kaynaklanan modellemelerdir. Modelleme ve pekiştirme, saldırganlığın sosyal olarak öğrenilmesinde ortaklaşa çalışmaktadır. Saldırganlık büyük ölçüde gözlem yoluyla öğrenilir ve pekiştirilir. Saldırganlığı düzenleyen faktörler dışsal pekiştireçler, ceza, dolaylı pekiştireçler (gözlenen ödül ve gözlenen ceza), ve öz-pekiştirme (kendini ödüllendirme, kendini cezalandırma, ahlaki gerekçelendirme, sorumluluğun değiştirilmesi, mağduru insani özelliklerinden ayırma, suçun mağdura atfedilmesi, sonuçların yanlış yorumlanması vb.) gibi faktörlerdir. O'Leary'e (1988) göre aile içi şiddetin gözlenmesi, çocukluk çağında şiddete maruz kalmak, saldırgan kişilik stili, stres, alkol ve ilişki geçimsizliği YPŞ'nin sosyal öğrenme modeli içerisinde yer almaktadır.

Sosyal öğrenme kuramı YPŞ bağlamında üniversite öğrencilerinde çeşitli araştırmacılar tarafından sınanmıştır. Örneğin, Sellers vd. (2005) ve Cochran vd. (2011) tarafından yapılan araştırmalarda sosyal öğrenme teorisinin dört değişkeninden ikisinin üniversite öğrencilerinde tekrarlayan YPŞ mağduriyetinin hem yaygınlığını hem de sıklığını yordadığı belirlenmiştir. Bilican Gökkaya ve Öztürk (2021) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada çocukluk çağında aile içi şiddete tanık olan katılımcıların flört şiddeti uygulama ve flört şiddetine maruz kalma oranının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Karatay vd. (2017) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada katılımcıların çocukluk çağında şiddete maruz kalması ve şiddete tanık olmasıyla flört şiddeti uygulaması arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Akış vd. (2019) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalan öğrencilerin flört şiddeti mağduru olma oranının 2.7 kat daha fazla olduğunu saptamıştır.

Arka Plan-Durumsal Model

Riggs ve O'Leary (1989) tarafından geliştirilen model sosyal öğrenme teorisi ve çatışma teorisini temel almaktadır (Akt. Riggs ve O'Leary, 1996). Saldırganlıkla ilişkili olan değişkenleri, arka plan faktörleri (ebeveynler arası saldırganlık, çocukluk çağı istismarı, önceki saldırganlık deneyimleri) ve bir ilişki içindeki çatışmayı artıran ve belirli saldırgan olaylara katkı sağlayan durumsal faktörler (içki içme, ilişki sorunları) olarak ikiye ayırmışlardır. Modeli sınamak için yapılan araştırmaya dört arka plan faktörü (yakın partnerler arasındaki şiddet modelleri, çocukluk çağında bireye yönelik ebeveyn saldırganlığı, yakın partner saldırganlığına yönelik tutumlar ve önceki saldırganlık davranışları) ve bir durumsal faktör (ilişki çatışması) dahil edilmiştir (Riggs ve O'Leary, 1996). Çalışma sonucunda erkek ve kadınlar için flört saldırganlığının, bireyin flört saldırganlığıyla ilgili tutumlarıyla, saldırgan davranış geçmişiyle ve ilişki içindeki çatışmayla doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir. Aile kaynaklı şiddetle saldırganlığa yönelik tutumlar ve genel saldırgan davranış arasında beklenen ilişkiler ise yalnızca kadınlarda tespit

edilmiştir. Yordayıcı faktörlerin, ilişki saldırganlığı varyansının erkekler için %60'ından fazlasını ve kadınlar için %32'sini açıkladığı belirlenmiştir.

Modelin sınıandığı diğer bir araştırmaya beş arka plan faktörü (demografik değişkenler, çocuk istismarı, saldırganlığa yönelik kabul edici tutumlar, öfkeli/dürtüsel kişilik ve geçmişte saldırgan davranışlar) ve iki durumsal faktör (partnerin sözel ve fiziksel saldırganlığı ve alkol dozu sıklığı/miktarı) dâhil edilmiştir (White vd., 2001). Çalışma sonucunda erkekler için arka plan faktörleri, varyansın %25'ini açıklarken durumsal faktörler modele eklendikten sonra açıklanan varyans %67'ye yükselmiştir. Partnerin sözlü saldırganlığının en yüksek yordayıcı güce sahip olduğu ve bunu partnerin fiziksel saldırganlığının izlediği saptanmıştır. Ayrıca istatistiksel olarak anlamlı olan diğer durumların alkol sorunları, geçmişteki cinsel saldırgan davranışlar ve kadınlara yönelik düşmanca tutum olduğu belirlenmiştir. Kadınlar için arka plan faktörleri varyansın %18'ini açıklarken durumsal faktörlerin eklenmesinden sonra açıklanan varyans %55'e yükselmiştir. Partnerin sözlü saldırganlığı varyansın %24'ünü oluştururken, partnerin fiziksel saldırganlığı varyansın %4'ünü ve öfkeli/dürtüsel kişilik varyansın %3'ünü oluşturmuştur. Durumsal faktörler hem kadınlar hem de erkekler için arka plan faktörlerinden daha fazla varyans açıklamış ve açıklanan varyans miktarı, durumsal faktörlerin eklenmesinden sonra neredeyse üç katına çıkmıştır. Partner saldırganlığı, varyans miktarında anlamlı bir artışa katkı sağlamıştır. Partnerin sözlü saldırganlığı en iyi yordayıcıyken bunu partnerin fiziksel saldırganlığı izlemiştir.

Ekolojik Model

Urie Bronfenbrenner (1977, 1979, 1994) tarafından geliştirilen Ekolojik Sistemler Teorisi'ne göre insan davranışını anlamak için yalnızca bireyin bulunduğu doğrudan ortamları değil, bu ortamların gömülü olduğu hem resmi hem de gayri resmi daha geniş sosyal bağlamların iç içe geçmiş bir dizi yapısını içeren tüm ekolojik sistemi göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

DSÖ (2002), şiddetin nedenlerini Ekolojik Sistemler Teorisi kapsamında aşağıdaki şekilde incelemiştir.

Bireysel. Bireyin şiddet mağduru veya faili olma olasılığını artıran ve davranışında rol oynayan biyolojik ve kişisel geçmiş faktörleri belirlenmeye çalışılır. Dürtüsellik, düşük eğitim düzeyi, madde kötüye kullanımı ve önceki saldırganlık ve kötüye kullanım öyküsü gibi faktörler göz önünde bulundurulur.

İlişkisel. Yakın sosyal ilişkilerin -akranlar, yakın partnerler ve aile üyeleriyle olan ilişkilerin- şiddet mağduru olma ve şiddet uygulama riskini nasıl artırdığı araştırılır.

Sosyal. Okullar, işyerleri ve mahalleler gibi sosyal ilişkilerin yerleşik olduğu topluluk bağlamları incelenir ve bu ortamların şiddet mağduru veya faili olmakla ilişkilendirilen özellikleri belirlenmeye çalışılır. Yüksek düzeyde konut hareketliliği (insanların belirli bir konutta uzun süre kalmadığı ve birçok kez hareket ettiği), heterojenlik (toplulukları birbirine bağlayan çok az sosyal bağ ve çok çeşitli nüfus) ve yüksek nüfus yoğunluğunun tümü bu tür özelliklerin örnekleridir. Benzer şekilde, uyuşturucu kaçakçılığı, yüksek düzeyde işsizlik veya yaygın sosyal izolasyon (komşularını tanımayan veya yerel topluluğa karışmayan insanlar) gibi sorunlarla nitelendirilen toplulukların da şiddete maruz kalma olasılığı daha yüksektir.

Toplumsal. Şiddet için kabul edilebilir bir iklim yaratan, şiddete karşı engellemeleri azaltan ve toplumun farklı kesimleri arasında boşluklar ya da farklı gruplar veya ülkeler arasında gerilimler yaratan ve sürdüren faktörler yer almaktadır. Bu faktörlere örnek olarak çatışmaları çözmenin kabul edilebilir bir yolu olarak şiddeti destekleyen kültürel normlar; intiharı önlenabilir bir şiddet eylemi yerine bireysel tercih meselesi olarak gören tutumlar; ebeveyn haklarına çocuk refahından daha çok öncelik veren normlar; kadınlar ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğini sağlamlaştıran normlar; polisin vatandaşlara karşı aşırı güç kullanmasını destekleyen normlar ve siyasi çatışmayı destekleyen normlar verilebilir. Daha büyük toplumsal faktörler, toplumdaki gruplar arasında yüksek düzeyde ekonomik veya sosyal eşitsizlik sağlayan sağlık, eğitim, ekonomik ve sosyal politikaları da içermektedir.

Aile ve Sistem Yaklaşımları

Straus'a (1973) göre aile üyeleri arasındaki şiddet neredeyse evrensel olacak kadar yaygındır. Aile üyelerinin birbirleriyle etkileşiminde güç ve şiddetin kullanımını başlatan ve sürdüren sosyal süreçleri açıklamak amacıyla genel sistemler teorisini kullanır. Bu teori, devam eden şiddeti bireysel davranış patolojisinin bir ürünü olarak değil, sistemik bir ürün olarak görmektedir. Yukarı doğru bir şiddet sarmalı üreten "olumlu geribildirim", şiddet düzeyini tolere edilebilir sınırlar içinde tutmaya yarayan "olumsuz geribildirim" ya da hafifletme süreçleri ve ailenin rol yapısını değiştiren morfojenik süreçleri belirtir. Sistemin bir çalışma biçimi olarak şiddet, aşağıdaki gibi süreçler aracılığıyla "olumlu geribildirim" olduğunda artma eğilimindedir: 1) Etiketleme, 2) Şiddet kullanımına ilişkin ikincil çatışmaların yaratılması, 3) Şiddet uygulayan aktörün bu tür şiddeti başarılı bir şekilde kullanarak pekiştirilmesi ve 4) Rol beklentileri ve benlik kavramlarının sert veya şiddetli olarak gelişimi. Yaklaşımına göre bu koşulların herhangi biri altında şiddet, bir unsur haline gelmektedir.

Johnson'ın Tipolojisi

Amerikan sosyolog Michael P. Johnson (1995) iki tür YPŞ olduğunu belirtmiştir: 1) Ataerkil terörizmi (patriarchal terrorism) ve 2) Yaygın çift şiddeti (common couple violence).

Ataerkil Terörizmi (Patriarchal Terrorism). Kadın hareketinin ve feminist perspektifte çalışan araştırmacıların odak noktası olmuştur. Erkeklerin "kadınlarını" kontrol etme hakkına ilişkin ataerkil geleneklerin bir ürünü olan ataerkil terörizmi yalnızca şiddetin değil aynı zamanda ekonomik boyun eğdirme, tehdit, tecrit ve diğer kontrol taktiklerinin sistematik kullanımını içeren bir kavramdır (Johnson, 1995). Ataerkil terörizmi kavramının adı bir süre sonra *yakın terörizmi (intimate terrorism)* olarak değiştirilmiştir. Johnson, bu şiddet biçiminin aile içi şiddet, eşini dövme ve eş istismarı gibi terimlerle tipik olarak amaçlanan şey olduğunu belirtmektedir (Johnson ve Leone, 2005). Yakın terörizminin ayırt edici özelliği, genel bir kontrol güdüsünü işaret eden şiddet içeren ve şiddet içermeyen bir davranış modeli olmasıdır (Johnson ve Ferrado, 2000). Bu şiddet türünün adı son olarak

zorlayıcı kontrol şiddeti (coercive control violence) olarak değiştirilmiştir. Şiddet içermeyen kontrol taktikleri, şiddet kullanılmadan da etkili olabileceğinden (özellikle geçmişte bir şiddet geçmişi varsa), zorlayıcı kontrol şiddeti kendini mutlaka yüksek şiddet seviyelerinde göstermez (Kelly ve Johnson, 2008).

Yaygın Çift Şiddeti (Common Couple Violence). Ataerkilliğin bir ürünü değil, daha çok cinsiyetsiz ve nedensel süreçlerin bir ürünüdür (Johnson, 1995). Yaygın çift şiddeti genel bir kontrol modeline bağlı olmayan şiddettir. Partnerlerden birinin veya her ikisinin fiziksel olarak diğerine saldırdığı belirli bir tartışma bağlamında ortaya çıkar. Bu şiddet, şiddete dönüşen ancak kişinin partneri üzerinde genel kontrol uygulama girişimine dair hiçbir kanıt göstermeyen belirli argümanları içermesi olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve Leone, 2005). Yaygın çift şiddetinin ismi *durumsal çift şiddeti (situational couple violence)* olarak değiştirilerek son halini almıştır. Durumsal çift şiddeti, genel bir kontrol edici davranış kalıbı içinde olmayan şiddet olarak tanımlanır. Bu şiddet biçimi, bir partneri veya bir ilişkiyi kontrol etme ve üstün gelme arzusuyla motive olmak yerine belirli çatışma durumları şiddete dönüştüğünde ortaya çıkar (Leone vd., 2004). Durumsal çift şiddeti, genel bir kontrol edici davranış kalıbına bağlı olmayan YPŞ olarak tanımlanır. Bunun özel nedenleri çiftten çifte ve aynı çiftin yaşadığı farklı şiddet olaylarına göre değişebilir ancak ilişki genelinde kontrol edici davranış kalıpları yoktur. YPŞ'nin bu biçimi genel bir kontrol kalıbına dayanmaz ancak belirli çatışma durumları şiddete dönüştüğünde ortaya çıkar (Johnson ve Leone, 2005). Durumsal çift şiddeti, evli eşler ve birlikte yaşayan partnerlerden oluşan genel nüfusta en yaygın görülen saldırganlık türüdür ve hem erkekler hem de kadınlar tarafından uygulanır. Zorlayıcı kontrol şiddetinin daha küçük bir versiyonu değil, farklı nedenleri ve sonuçları olan farklı bir YPŞ türüdür. İster uygulayan ister mağdur ya da karşılıklı uygulayan olsun partnerden korkma durumsal çift şiddetinde kadınların veya erkeklerin bir özelliği değildir (Kelly ve Johnson, 2008).

Hem durumsal çift şiddetinde hem de yakın terörizmde meydana gelen şiddet eylemleri itme gibi nispeten zararsız davranışlardan yaşamı tehdit eden saldırılara veya

cinayete kadar değişebilir ve her iki tür şiddet ilişkisi de seyrek veya tekil olaylardan düzenli saldırılara kadar her şeyi içerebilir. Bu nedenle iki tür şiddet de şiddet eylemlerinin doğası veya sıklığıyla değil, yalnızca ilişki düzeyindeki kontrol bağlamı açısından tanımlanır. Yakın terörizmi, genel bir kontrol modeline bağlıyken durumsal çift şiddetiyse bağlı değildir (Johnson ve Leone, 2005).

Şiddete Karşı Direniş (Violent Resistance). "Meşru müdafaa" ifadesi yerine tercih edilmektedir çünkü meşru müdafaanın kanunda tanımlanmış (ve değişen) anlamları vardır (Johnson ve Ferrado, 2000). Hem kadınların hem de erkeklerin, şiddeti durdurma girişimlerinde zorlayıcı kontrol şiddeti modeline sahip partnerlerine şiddetle tepki gösterebilecekleri gerçeğini ortaya koymaktadır (Kelly ve Johnson, 2008).

Karşılıklı Şiddet Kontrolü (Mutual Violent Control). Her iki partnerin de benzer şekilde şiddet uyguladığı ve kontrol ettiği tür olarak tanımlanır (Johnson, 2006).

Ayrılık Kaynaklı Şiddet (Seperation-Instigated Violence). Ayrılıktan kaynaklanan veya travmatik boşanma sonrası olaylara tepki olarak ortaya çıkan ve karakteristik olmayan şiddet eylemleri olarak ortaya çıkmaktadır (stresli davalar, para ve çocuklara erişim konusundaki anlaşmazlıklar, aldatılma ve aniden terk edilme). Bu vakalarda şiddet, yalnızca ayrılık döneminde veya sonrasında meydana gelir ve evlilik sırasında mevcut değildir. Özellikle sembolik anlamı olan olaylar (evin kaybı, velayet değişiklikleri ve eski eşi yeni bir partnerle görme) veya özel zamanlarda (yıldönümleri ve tatiller) öne çıkmaktadır. Şiddet genellikle kendini terk edilmiş hisseden eş tarafından uygulanmaktadır ve bu kişi erkek ya da kadın olabilir. Ayrılan partner, eski partnerinin alışılmadık davranışı karşısında şok olmakta ve korkmaktadır. Bu kategoride, şiddet devam eden veya tekrarlayan türde değildir ve bazen çok ciddi olsa da birkaç olayla sınırlıdır. Bu vakalardaki şiddet failleri genellikle olay hakkında oldukça açık sözlülerdir ve davranışlarından oldukça utanırlar (Johnston ve Campbell, 1993).

Toplumsal Cinsiyet Temelli Yaklaşımlar

Cinsiyet (sex) kavramı (biyolojik/bedensel/atanmış cinsiyet), cinsiyetler arasındaki genetik (kromozomlar) ve biyolojik (dış üreme organları, iç üreme organları ve hormonlar) farklılıklar olarak tanımlanırken toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ise kadınlık ve erkekliğin toplumsal olarak kurgulandığı, kadın ve erkeklere atfedilen rol ve sorumlulukların içinde yaşanan tarihsel, toplumsal ve coğrafi koşulların bir ürünü olduğu düzeni tanımlar (CŞMD, 2018).

Toplumsal cinsiyet kavramları ve YPŞ arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalarla yapılan meta analiz çalışmaları ve alanyazın incelemeleri mevcuttur. Örneğin, Murnen vd. (2002) maskülen ideolojiyle cinsel saldırganlık arasındaki ilişkileri araştırdıkları meta analitik alanyazın incelemesinde 11 farklı eril ideoloji ölçeğinden cinsel muhafazakarlık ölçeği dışında kalan 10'unun istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirlemiştir. Etki büyüklüğü açısından aşırı erkeklik, düşmanca erkeklik, hakimiyet/güç, kadına yönelik düşmanlık, kişiler arası şiddet kabul, tecavüz miti kabulü, kadınlara yönelik tutumlar, düşmanca cinsel inançlar, araçsallık ve cinsiyet rolü stereotipleme şeklinde sıralandığı saptanmıştır. Benzer şekilde, Baugher ve Gazmararian (2015) tarafından yapılan alanyazın incelemesinde eril cinsiyet rolü stresyle kadın yakın partnerlere ve eşcinsel erkeklere yönelik varsayımsal/gerçek saldırganlık arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Jakupcak vd. (2002) tarafından erkek üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada eril cinsiyet rolü stresinin saldırganlık ve şiddet puanlarında varyansın anlamlı bir bölümünü açıkladığı belirlenmiştir. Fitzpatrick vd. (2004) eşitlikçi cinsiyet rolü ideolojisine sahip olmanın hem erkekler hem de kadınlar için YPŞ'ye yönelik tutumları olumsuz yönde yordadığını belirlemiştir.

Psikopatoloji ve Kişilik/Tipoloji Teorileri

Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994), YPŞ tipolojilerinin kapsamlı bir alanyazın incelemesini sundukları araştırmalarının sonucu olarak önceki tipolojilerde tanımlanan alt tiplerin üç tanımlayıcı boyutta sınıflandırılabileceğini belirtmiştir. Bunlar 1) Evlilik içi fiziksel, psikolojik ve cinsel istismarın şiddeti ve sıklığı, 2) Şiddetin genelliği (yalnızca aile içi veya

aile dışı şiddet) ve 3) Saldırganlık psikopatolojisi veya kişilik bozukluklarıdır. Şiddet uygulayan bireylerin ise üç ana alt tipi olduğunu belirtmiştir: 1) Yalnızca aile, 2) Disforik/sınırdaki ve 3) Genellikle saldırgan/antisosyal.

Yalnızca Aile İçi Şiddet Uygulayanlar. Evlilik içi ciddi düzeyde şiddeti en az uygulayan ve psikolojik ve cinsel istismar uygulama olasılığı en düşük olan kişilerdir. Bu grubun şiddeti genellikle aile üyeleriyle sınırlıdır. Bu erkeklerin ev dışında şiddete başvurma veya bununla ilgili yasal sorunlar yaşama olasılıkları en düşüktür. Çok az psikopatolojiye işaret ederler ve ya kişilik bozukluğu yoktur ya da pasif bağımlı kişilik bozukluğu tanısı alırlar.

Disforik/Sınırdaki Şiddet Uygulayanlar. Psikolojik ve cinsel istismar da dâhil olmak üzere orta-ciddi düzeyde şiddet uygulayanlar. Disforik/sınırdaki şiddet uygulayanların şiddeti öncelikle aileyle sınırlıdır ancak bazı aile dışı şiddet ve suç davranışları da gösterebilirler. Bu grup, disforik, psikolojik olarak sıkıntılı ve duygusal olarak değişkendir. Sınırdaki ve şizoid kişilik özellikleri gösterebilirler ve alkol ve uyuşturucu kullanımıyla ilgili sorunları olabilir.

Saldırgan/Antisosyal Şiddet Uygulayanlar. Psikolojik ve cinsel istismar da dâhil olmak üzere evlilik içinde orta-ciddi düzeyde şiddet uygulayanlar. Bu bireyler en fazla aile dışı saldırganlığa karışır ve ilgili suç davranışı konusunda en kapsamlı yasal geçmişe sahip olan gruptur. Alkol ve uyuşturucu kullanımıyla ilgili sorunlar yaşamaları muhtemeldir. Antisosyal kişilik bozukluğu veya psikopati tanısı alma olasılığı en yüksek olan gruptur.

Kişilik bozuklukları ve YPŞ arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar alanyazın incelemesi ve meta analiz araştırmalarıyla özetlenmiştir. Örneğin, Birleşik Krallık'ta yapılan incelemede (Sesar vd., 2018) borderline kişilik bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireylerle YPŞ arasında anlamlı ilişkiler bulan birçok araştırma olduğu raporlanmıştır. Benzer şekilde, Collison ve Lynam (2021) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında kişilik bozukluklarının (histriyonik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluğu dışında) YPŞ uygulanmasıyla anlamlı ve pozitif bir şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Genel olarak kişilik

bozukluklarıyla YPŞ'ye maruz kalma arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki görülmekle birlikte bu konuda daha az araştırma yürütüldüğü belirtilmiştir.

Genel Saldırganlık Modeli (GSM)

Genel Saldırganlık Modeli (GSM), insan saldırganlığını anlamak için saldırganlık üzerinde sosyal, bilişsel, gelişimsel ve biyolojik faktörlerin rolünü dikkate alan kapsamlı ve bütünleştirici bir çerçeve sunmaktadır (Allen vd., 2018). GSM'nin YPŞ'yi nasıl açıklayabileceğine yönelik destekleyici kanıtlar sunulmuştur (DeWall vd., 2011). GSM, yakın ve uzak süreçler olmak üzere ikiye ayrılır:

Yakın Süreçler. GSM'nin yakın süreçleri saldırganlık döngüsünü anlamada üç kritik aşamayı vurgulamaktadır: 1) Kişi ve durum girdileri, 2) Bu girdi değişkenlerinin etkilerinin olduğu bilişsel, duyuşsal ve uyarılma yolları ve 3) Temel alınan değerlendirme ve karar verme süreçlerinin sonuçları (Anderson ve Bushman, 2002; DeWall vd., 2011).

Yakın süreçler, kişi ve durum faktörlerinin mevcut içsel durumun bileşenleri olan bilişleri, duyguları ve uyarılmayı nasıl etkilediğini, bunun daha sonra düşünceli veya dürtüsel eyleme yol açan değerlendirme ve karar süreçlerine nasıl yansıdığını ve bunun da sırayla saldırgan veya saldırgan olmayan davranışsal sonuçları nasıl etkilediğini açıklamaktadır (Allen ve Anderson, 2017; Allen vd., 2018).

Girdiler. GSM'nin birinci aşaması, bir kişinin mevcut içsel durumunu (duygulanım, bilişler ve uyarılma) etkileyerek saldırgan davranış olasılığını artıran veya azaltan kişisel ve durumsal girdi değişkenlerine odaklanır (Allen ve Anderson, 2017; Allen, vd., 2018). Kişisel değişkenler, kişinin mevcut duruma getirdiği tüm bireysel farklılıkları (cinsiyet, yaş, ırk, zeka bölümü, genetik yatkınlıklar, hormonlar, kişilik özellikleri, tutumlar, inançlar, değerler ve ruh halleri) içerirken durumsal değişkenlerse bireyin dışındaki tüm dış veya çevresel değişkenleri (şiddet içeren medyaya maruz kalma, silahlar, provokasyon, hayal kırıklığı, alkol, uyuşturucu, yoksulluk, sıcak havalarda kalabalık ve saldırgan akranlar) kapsar (Bushman ve Anderson, 2020). Kişi ve durum faktörleri, biliş, duygulanım veya uyarılmayı

değiştirmek için karşılıklı etkileşim halinde çalışabilir. Saldırganlık olasılığını artıran girdi değişkenleri risk faktörleri olarak kabul edilirken, saldırganlık olasılığını azaltan girdi değişkenleri ise koruyucu faktörler olarak kabul edilmektedir. Genel olarak risk faktörlerinin sayısı arttıkça saldırganlık olasılığı artmakta ve koruyucu faktörlerin sayısı arttıkça saldırganlık olasılığı azalmaktadır (Allen vd., 2018).

Yollar (Mevcut İçsel Durum). Kişi ve durum faktörlerinin değerlendirme ve karar süreçleri üzerindeki etkilerini uyguladığı yollara odaklanır. Kişi ve durum faktörleri, kişinin duygulanımını, bilişini ve uyarılmasını değiştirebilir. Bu üç değişken türü, kişinin mevcut içsel durumunu oluşturur. Bunlardaki değişiklikler saldırganlık olasılığını etkiler. Mevcut içsel durum değişkenleri karşılıklı olarak birbirini etkileyebilir (Allen vd., 2018).

Sonuçlar. Yakın süreçlerin üçüncü aşaması, değerlendirme ve karar süreçleri ile saldırgan olan veya olmayan sonuçlara odaklanır (Allen vd., 2018). Kişi durumu düşünceli veya dürtüsel eylemlere yol açan değerlendirme ve karar süreçleri aracılığıyla değerlendirir ve nasıl yanıt vereceğine karar verir (Allen vd., 2018; Allen ve Anderson, 2017). Daha otomatik süreçler “anında değerlendirme” olarak adlandırılırken daha kontrollü süreçler “yeniden değerlendirme” olarak adlandırılır (Anderson ve Bushman, 2002; Anderson ve Carnagey, 2004). Karar süreçlerinin sonuçları nihai eylemi belirler (Anderson ve Bushman, 2002). Bir eylem gerçekleştirildikten sonra sosyal karşılaşmayı etkiler, bu da kişi ve durum faktörlerini etkiler ve yakın süreçler döngüsünü yeniden başlatır (Allen vd., 2018; Allen ve Anderson, 2017; Anderson ve Carnagey, 2004).

Uzak Süreçler. GSM'nin ikinci yönü, yakın süreçlerin her bölümünün arka planında çalışan uzak süreçlere odaklanır (Allen vd., 2018). Biyolojik ve kalıcı çevresel faktörlerin kişiliği etkilemek için birlikte nasıl çalıştığını ve kişi ve durum faktörlerini nasıl değiştirdiğini vurgulamaktadır (Anderson ve Carnagey, 2004). Kişilikteki değişiklikler, girdi değişkenlerini etkileyerek epizodik modeli etkiler. Tersine, her epizodik modelin sonucu da sırayla biyolojik ve çevresel değiştiricileri etkiler (Allen ve Anderson, 2017). Saldırgan bir kişilik geliştirme olasılığını artıran biyolojik değiştiriciler düşük uyarılma, düşük serotonin, DEHB, hormon

denge-sizlikleri ve yönetici işlev eksikliklerini kapsayabilir. Saldırgan bir kişilik geliştirme olasılığını artıran çevresel değıştirciler ise uyumsuz aileler ve ebeveynlik, şiddetli komşuluk ilişkileri, şiddeti destekleyen kültürel normlar, mağduriyet deneyimleri, yoksunluk, zor yaşam koşulları, grup çatışması, korku uyandıran olaylar, şiddet içeren karşılaşmalarda üçüncü kişi müdahalesinin olmaması, sorumluluğun dağılması, şiddet içeren medyaya maruz kalma ve antisosyal akranları içerebilir (Anderson ve Carnagey, 2004).

I-Cubed (I³) Modeli

Saldırgan olmayan bir etkileşimin saldırgan bir etkileşime dönüşebileceği koşulları belirlemek için tasarlanmıştır. Teori, üç soru sorarak başlar: 1) Etkileşimdeki en az bir kişi saldırganlığa yönelik güçlü kışkırtıcı tetikleyiciler deneyimliyor mu? 2) Bu birey saldırganlığa yönelik güçlü dürtüler deneyimliyor mu? 3) Bu birey saldırgan dürtüleri engellemek veya geçersiz kılmak için zayıf güçler deneyimliyor mu? (Slotter ve Finkel, 2011).

Kışkırtma. Bir saldırganlık dürtüsünü tetikleyen (provokasyon, reddetme) farklı sosyal dinamiklere maruz kalma anlamına gelir (Finkel ve Eckhardt, 2013; Finkel vd., 2012).

Dürtü. Kışkırtıcıyla bir bağlamda karşılaştığında, bireyin psikolojik olarak güçlü bir saldırganlık dürtüsü yaşama olasılığını veya yoğunluğunu artıran eğilimsel veya durumsal faktörleri (saldırgan mizaca sahip olma ve mevcut çatışma dışındaki bir kaynaktan akut fizyolojik uyarılma) ifade eder (Finkel, 2014; Finkel ve Eckhardt, 2013; Finkel vd., 2012). Bireyler, dürtüler güçlü olduğunda zayıf olduğu zamana göre daha saldırgan dürtüler deneyimleme eğilimindedirler (Slotter ve Finkel, 2011).

Engelleme. İnsanların kışkırtmaları ve saldırganlık dürtüsünü geçersiz kılma olasılığını veya yoğunluğunu artıran, böylece davranışın olasılığını veya yoğunluğunu azaltan eğilimsel veya durumsal faktörleri (kişisel özdenetim) ifade eder (Finkel, 2014; Finkel ve Eckhardt, 2013). Engellemenin gücü, saldırganlık dürtüsünün gücünü aştığında, insanlar şiddete başvurmazlar, tersi olduğunda ise şiddet içeren davranışlar gösterirler (Finkel vd., 2012).

Modelden türetilen ana teori, bir davranışın olasılığının ve yoğunluğunun, kışkırtma ve dürtünün güçlü ve engellemenin ise zayıf olduğunda en yüksek olduğunu belirten Mükemmel Fırtına Teorisidir (Finkel, 2014). Teori, kışkırtma, dürtü ve engellemenin "mükemmel bir fırtına" durumu yaratmak için etkileşime girdiğini belirtir (Finkel vd., 2012). Çevresel tetikleyiciler ve saldırgan dürtüler, bireyin bu dürtülere karşı koyma becerisini yendiğinde, bireyin YPŞ uygulama olasılığı artar (Eckhardt vd., 2014). Slotter vd. (2012) Mükemmel Fırtına Teorisini sınamak için yürüttükleri araştırmada katılımcıların mükemmel fırtına durumunda romantik partnerlerine karşı daha çok saldırganlık gösterdiklerini saptamışlardır. Bu bireyler partner tarafından kışkırtılma (güçlü kışkırtma), mizaç olarak misillemeye yönelik güçlü eğilimler (güçlü dürtü) ve ilişkiyi uzun vadede sürdürmeye yönelik bağlılığa sahip olmamaya (zayıf engelleme) nitelendirilmiştir.

Genetik ve Biyolojik Yaklaşımlar

Biyolojik kuramlar, saldırganlığın beyin, merkezi sinir sistemi ve endokrin sistemde oluşabilecek çeşitli bozulmalara bağlı olabileceğini belirtir (Koç, 2020). Pinto vd. (2010), YPŞ ve biyolojik faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen alanyazını dört başlıkta incelemiştir: 1) Kafa travması ve nöropsikoloji, 2) Psikofizyoloji, 3) Nörokimya, metabolizma ve endokrinoloji ve 4) Genetik. Buna ilişkin sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Kafa travması ve nöropsikoloji başlığında istismarcılar arasında %40 ile %61 arasında değişen kafa yaralanması oranlarının, genel popülasyondan anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Nöropsikolojik araştırmalarda, istismarcıların sözel entelektüel yetenek, yürütme işlevi ve dikkat ölçümlerinde düşük performans sergilediği saptanmıştır. Ayrıca, yürütme bozukluğu olan bazı istismarcıların, tepki engelleme ve zaman (yetersiz) tahmini dâhil olmak üzere dürtüsellikle ilgili güçlükleri olduğu tespit edilmiştir. Bazı araştırmalarda, istismarcıların öğrenme ve hafızayla ilgili sorunları da bildirilmiştir. Kafa travması ve/veya nöropsikolojik işlevsellikle YPŞ arasındaki ilişkide alkol kullanımının rolüne ilişkin net sonuçlar saptanmamıştır.

Psikofizyoloji başlığında YPŞ faillerini şiddet uygulamayan bireylerden ayırmak ve faillerin fizyolojik farklılıklara dayalı alt gruplarını oluşturmak için birçok girişimde bulunulmakla birlikte bu grupları ayırt etmek için temel fizyolojik farklılıklar konusunda tutarlı bir modele rastlanmamıştır.

Nörokimya, metabolizma ve endokrinoloji başlığında partnerini istismar eden erkeklerle yapılan bazı araştırmalarda tespit edilen azalmış serotonin ve artan testosteron seviyelerinin, istismarcıları, gerçek ve algılanan tehditlere karşı şiddetle aşırı tepki vermeye yatkın hale getirebileceğini düşündürmüştür.

Genetik başlığında fiziksel ve psikolojik YPŞ'deki varyansın, hem ikiz kardeşler arasındaki paylaşılan genler tarafından hem de ortak olmayan ortamlar tarafından açıklandığı saptanmıştır. Bu da YPŞ'nin genetik bir bileşeni olabileceğini düşündürmektedir.

Ali ve Naylor (2013) YPŞ'nin biyolojik ve psikolojik açıklamalarını kapsayan alanyazın incelemelerinde kafa travması, genetik ve nörotransmitterlerle YPŞ arasında ilişkiler olduğunu tespit eden çalışmalara rastlamıştır. Stuart vd. (2014) aile içi şiddet müdahale programlarına dahil olan erkeklerden topladıkları DNA örnekleriyle yürüttükleri araştırmada bireyin genetik özelliklerinin alkol ve uyuşturucu sorunları, yaş ve ilişki uzunluğunun etkileri kontrol edildikten sonra bile uygulanan fiziksel ve psikolojik saldırganlıkla anlamlı ölçüde ilişkili olduğunu belirlemiştir. Barnes vd. (2013) tarafından yapılan araştırmada genetik faktörlerin, kişinin partnerine vurmasındaki varyansın %24'ünden, partnerini incitmedeki varyansın %54'ünden ve partneri cinsel aktiviteye zorlamadaki varyansın %51'inden sorumlu olduğu saptanmıştır. Saudino ve Hines (2007) psikolojik ve fiziksel saldırganlığın büyük ölçüde aynı genetik etiyolojiye sahip olduğunu tespit etmiştir.

Yatırım Modeli (YM)

Bu başlık altında öncelikle YM'ye ilişkin kuramsal temele ve model bileşenlerine değinilmiştir. Ardından YM'nin geçerliği ve güvenilirliğine yönelik yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Son olarak YM'yi YPŞ bağlamında inceleyen çalışmalara değinilmiştir.

Yatırım Modeli Bileşenleri

YM, Sosyal Mübadele Teorisinin prensiplerini kullanan Karşılıklı Bağımlılık Teorisi'nin (Interdependence Theory) (Kelley ve Thibaut, 1978; Thibaut ve Kelley, 1959) bazı kavramları temel alınarak geliştirilmiştir. YM, ilişkilerin neden ve nasıl sürdüğünü araştıran sosyal psikolojik bir modeldir.

YM dört kavramdan oluşmaktadır: 1) Bağlanım, 2) Doyum, 3) Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve 4) Yatırım. Buna göre bireyin bağlanım düzeyi, doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım olmak üzere birbirleriyle ilişkili olan üç kavramın birleşimi tarafından açıklanmaktadır. Özetle, ilişki daha doyum verici (daha az bedel, daha çok ödül sağlayan) hale geldikçe, alternatiflerin kalitesi düştükçe ve bireyin birlikteliğine yaptığı yatırımın büyüklüğü arttıkça bağlanımı artacaktır (Rusbult, 1980a). Ayrıca bireyin ilişkisini sürdürme konusundaki psikolojik/bilişsel bağlanım düzeyindeki değişikliklerin ilişkide kalma/ayırılma (stay/leave) kararına aracılık etmesi beklenmektedir (Rusbult, 1983).

Bağlanım. Bireyin bir ilişkiye bağlanımı (commitment), ilişkiyi sürdürme ve ona psikolojik olarak bağlı hissetme eğilimidir ve ilişkiyi sonlandırma olasılığıyla ilgilidir (Rusbult, 1980a, 1983). Bağlanım, bir partnere bağlanma duyguları ve bir ilişkiyi iyi veya kötü sürdürme arzusu dâhil olmak üzere uzun vadeli yönelimi temsil eder. Bu nedenle bağlanım, devam eden bir ilişkide geniş bir davranış yelpazesini doğrudan etkileyen, hem bilişsel hem de duygusal bileşenleri içeren öznel bir durum olarak tanımlanır. Bağlanımı yüksek olan bireyler ilişkilerine ihtiyaç duyar, partnerlerine bağlı hissederler ve ilişkileriyle ilgili geniş ve uzun vadeli bir perspektife sahiplerdir (Rusbult ve Buunk, 1993).

Doyum. Doyum (satisfaction), bir ilişkiye yönelik duygulanım ya da çekiciliğin olumluluğunun derecesini ifade eder (Rusbult, 1983). Doyum seviyesi, bir bireyin bir ilişkiyi olumlu bir şekilde değerlendirme ve bir partnerin önemli ihtiyaçları karşıladığına inanma derecesiyle ilgilidir ve ilişkiyle ilişkilendirilen tüm olumlu ve olumsuz duyguları kapsar (Rusbult ve Buunk, 1993). Karşılıklı Bağımlılık Teorisi'ne göre, bireyler ilişkilerindeki etkileşimlerinde bedelleri (costs) azaltma, ödülleri (rewards) ise artırma eğilimindedir (Rusbult, 1980a). Ödüllere örnek olarak cinsel tatmin, partnerin fiziksel çekiciliği ve partnerin zekâsı verilirken bedellere örnek olarak ise çatışma, ilişkiyle ilgili finansal maliyetler ve partnerin utanç verici alışkanlıkları gibi kişinin ilişkiye veya partnere dair sevmediği veya rahatsız edici bulunduğu özelliklerden söz edilebilir (Bui vd., 1996). Bireyin ilişkisine yönelik sonuç/kazanç değeri (outcome value), ödüller ve bedeller arasındaki farka işaret etmektedir (Rusbult, 1980a). Bireyin birlikteliğine yönelik doyum ve çekimi, ilişkinin sonuç/kazanç değeriyle bireyin genel olarak ilişkilerin kalitesine yönelik beklentileri (karşılaştırma düzeyi-KD [comparison level-CL]) arasındaki farkın bir işlevidir (Rusbult, 1980a).

Karşılaştırma düzeyi, bir ilişkinin çekiciliğinin veya ne kadar tatmin edici olduğunun değerlendirildiği standarttır ve bireyin beklediği ortalama ilişki sonuç/kazanç değerini temsil eder. Karşılaştırma düzeyi (bireylerin hak ettiklerine inandıkları sonuçların seviyesi), önceki ilişkilerdeki deneyimlerden, akran ilişkilerinin gözlemlenmesinden ve partnerin sonuçlarına kıyastan etkilenebilir. Bireyler, doyum ve çekim derecelerini değerlendirmek için mevcut ilişkilerini karşılaştırma düzeylerine göre değerlendirir (Rusbult, 1980a; Rusbult ve Buunk, 1993). Birey, ilişkideki sonuçları değerlendirir ve bunun sonucunda karşılaştırma düzeyinin ışığında kendini doyum almış veya almamış hisseder. İlişkide elde edilen sonuçlar karşılaştırma düzeyinin üstünde olduğunda, birey muhtemelen kendini doyum almış, altına düştüğündeyse doyum almamış hissedecektir (Rusbult ve Buunk, 1993). Özetle bireyler, ilişkiye dair ödülleri arttıkça, bedelleri azaldıkça ve beklentileri daha düşük oldukça ilişkiden daha fazla doyum almakta ve ilişkiye yönelik olarak daha fazla çekim duymaktadırlar

(Rusbult, 1980a). Bir ilişkiden daha fazla doyum almak, bir ilişkiyi sürdürme bağlanımını artırmalıdır (Rusbult, 1983).

Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme. Bağlanım, ilişkinin sonuç değerinin ve bireyin mevcut en iyi alternatifinin/seçeneğinin (KDseç [comparison level for alternatives-CLalt]) sonuç değerinin bir işlevidir. Alternatif sonuç değeri, bir ilişkiye yönelik mevcut en iyi alternatifin kalitesini temsil eder. Mevcut en iyi alternatif başka bir ilişki, arkadaşlarla veya akrabalarla vakit geçirmek vb. şeyler olabileceği gibi yalnızlık da olabilir. Teoriye göre birey, en iyi alternatife ilişkin ödüller arttıkça, bedeller düştükçe ve karşılaştırma düzeyi düştükçe alternatifleri daha olumlu değerlendirmektedir (Rusbult, 1980a). Düşük KDseç'e sahip bireyler, ilişkileri dışında az miktarda çekici alternatife sahip oldukları için, ilişkilerine daha yüksek bağlanım hisseder ve partnerleriyle birlikte "kalmaları" gerektiği sonucuna varırlar (Rusbult ve Buunk, 1993).

KD ve KDseç'in sonuç/kazanç değeriyle olası ilişkileri dört biçimde meydana gelebilir. Bir ilişkideki bedellere göre ödül dengesi (Sonuçlar/Kazançlar); 1) hem KD hem de KDseç'in üzerinde olduğunda hem doyum hem de bağlanım yüksek olacaktır. 2) KD'nin altında ancak KDseç'in üzerinde olduğunda doyum düşük ancak bağlanım yüksek olacaktır. 3) KD'nin üzerinde ancak KDseç'in altında olduğunda doyum yüksek ancak bağlanım düşük olacaktır. 4) hem KD'nin hem de KDseç'in altında olduğunda hem doyum hem de bağlanım düşük olacaktır. Bu tür bir ilişkinin devam etme olasılığı düşüktür (Rusbult ve Buunk, 1993).

Rusbult vd. (1998), bağlanımın yalnızca elde edilen doumlara dayanması durumunda çok az ilişkinin sürebileceğini ve zayıf sonuçlar veya çekici bir alternatifin ortaya çıkması durumunda ilişkinin sarsılacağını, oysa bazı ilişkilerin çekici bir alternatif mevcut olduğunda ve hatta bir ilişki çok doyum verici olmadığında bile sürebildiğini belirtmişlerdir.

Yatırım. YM, bağlanımın sadece mevcut ilişki ve alternatifin sonuç değerlerinden değil, aynı zamanda yatırım büyüklüğünden (investment size) de etkilendiğini savunur. Modele göre zaman geçtikçe bağlanım da kısmen artar çünkü bir ilişkiye yatırılan kaynaklar ilişkiden çekilme bedellerini artıracaktır. Yatırımlar, dışsal ve içsel yatırımlar olmak üzere iki

tür olabilir (Rusbult, 1980a). Dışsal yatırımlar, daha önce konuyla ilgisi olmayan şeyler (çocuklar, ortak arkadaşlar, paylaşılan hatıralar, maddi mülkler, faaliyetler, kişiler, nesneler, olaylar vb.) mevcut ilişkiyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunda ortaya çıkar (Rusbult, 1980a, 1983; Rusbult ve Martz, 1995). İçsel yatırımlar zaman, duygusal katılım, kendini açma, para vb. gibi doğrudan katılan kaynaklardır (Rusbult, 1980a). Yatırım yapılan kaynaklar ilişkiyi ödül veya bedel olarak etkileyebilir. Örneğin, paylaşılan hatıralar veya ortak arkadaşlar ödül olarak hizmet edebilirken, duygusal çaba veya parasal yatırımlar bedel olarak hizmet edebilir (Rusbult, 1983). Her iki türdeki yatırımlar da ilişkinin sona ermesiyle birlikte kaybedileceğinden, yatırım yapan kişinin ilişkisinden ayrılma olasılığı daha düşük olmaktadır (Rusbult, 1980a). Yatırımlar, ilişkiyi sona erdirmenin bedelini artırarak bireyin bağlanımını artırır. Bir ilişkiyi terk etmek, yatırılan kaynakları feda etmektir (Rusbult, 1983).

Yatırım Modeli İle İlgili Çalışmalar

Rusbult model ve modele ait bileşenleri belirledikten sonra başta Rusbult olmak üzere çeşitli araştırmacılar tarafından model sınanmıştır. Rusbult (1980) bunun için iki deney yürütmüştür. Birinci deneyde ilişki sonuç değerinin, içsel ve dışsal yatırım büyüklüğünün ve alternatif sonuç değerinin romantik ilişkilerde doyum ve bağlanım üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 82 erkek ve 89 kadın üniversite öğrencisiyle kendi cinsiyetleriyle uyumlu bir ana karakterin ilişkisini sürdürme/sonlandırma ikilemi yaşadığı hikâye paylaşılmıştır ve kendilerini bu karakterin yerine koyarak onun yaşadığı duruma dair karar vermeleri istenmiştir. Öğrencilere verilen hikâyede düşük/yüksek bedel, düşük/yüksek alternatif ve düşük/orta/yüksek yatırım şeklinde model değişkenlerine ait birleşimler yer almaktadır. Çalışmanın sonucunda bağlanımın içsel ve dışsal yatırımların artışı ve alternatiflerin değerinin azalmasıyla arttığı ancak bedellerden etkilenmediği, doyumun bedeller azaldıkça arttığı ve doyum ve bağlanım arasındaki ilişkinin beklendiği üzere zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Romantik ilişkileri olan 58 erkek ve 53 kadın üniversite öğrencisiyle yapılan ikinci deneyde ise birinci deneyde bedel değişkeninin anlamsız sonuç vermesi nedeniyle hem bedeller hem de ödüller için ifadeler yer verilmiştir. Bedel ve ödüllerin yanı sıra alternatif sonuç değeri, yatırım boyutu, doyum ve bağlanımı içeren maddeleri olan bir ölçek uygulanmıştır. Çalışma sonucunda doyum düzeyinin, bedeller ve ödüller tarafından yordandığı ve bağlanım düzeyinin doyum, alternatif değer ve yatırım büyüklüğü tarafından yordandığı belirlenmiştir. Doyum değişkeninin bağlanım için açıklanan varyansa tek başına anlamlı katkı sağladığı saptanmıştır. Dört faktörlü modelde bağlanım düzeyinin ödüller ve yatırımlar arttıkça ve alternatifler ve bedeller azaldıkça arttığı tespit edilmiştir. Bu modelde de bağlanımda açıklanan varyansa en az katkı yapan değişkenin bedeller olduğu belirlenmiştir.

Rusbult (1983) tarafından 17 erkek ve 17 kadın olmak üzere 34 üniversite öğrencisiyle yapılan boylamsal çalışmada katılımcılar yedi ay boyunca her 17 günde bir ödüller, bedeller, alternatifler, yatırımlar, doyum ve bağlanımla ilgili geliştirilen ölçekleri yanıtlamıştır. Çalışmadan ayrılan dört kişiden sonra kalan 30 öğrenciden 10'unun süreç içerisinde ilişkisi sonlanmıştır. Çalışma sonucunda ödüller ve bedellerin doyumla olan çoklu regresyonu anlamlı olmakla birlikte doyumun yordanmasında ödüllerin anlamlı ölçüde katkı sağlarken bedellerin katkı sağlamadığı tespit edilmiştir. Üç faktörlü model açısından bağlanım düzeyinin doyum, alternatif ve yatırım tarafından yordandığı belirlenmiştir. Dört faktörlü model açısından bağlanım düzeyinin ödüller ve yatırım tarafından olumlu, alternatifler tarafından olumsuz yönde yordandığı ve bedellerin ise bağlanımı yordamada anlamlı sonuç vermediği saptanmıştır.

Çalışmanın modelin cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığının sınıandığı kısmında hem erkekler hem de kadınlar için, bir bütün olarak örnekleme olduğu gibi, daha büyük ödüllerin daha fazla doyum sağlarken bedellerdeki farklılıkların doyumu anlamlı ölçüde etkilemediği belirlenmiştir. Daha fazla doyum ve yatırımın, hem erkekler hem de kadınlar için daha yüksek bağlanım düzeylerini yordadığı ve düşük alternatif kalitenin

kadınlarda yüksek bağlanımı yordarken erkekler için bağlanımın yordanmasında anlamlı ölçüde katkı sağlamadığı tespit edilmiştir. Dört faktörlü modelde kadınlarda, daha yüksek ödül ve yatırımın ve daha zayıf alternatiflerin bağlanımı artırırken bedellerin bağlanımı anlamlı ölçüde etkilemediği ve erkeklerde daha yüksek ödül ve yatırımın ve daha zayıf alternatiflerin bağlanımı yordarken daha yüksek bedellerin daha fazla bağlanımı (tahminlerin aksine) yordamadığı saptanmıştır.

Çalışmanın modelin ilişkisini sürdürenler/ayrılanlar açısından farklılaşıp farklılaşmadığının sınıandığı kısmında hem sürdürenler hem de ayrılanlar için sonuçların bir bütün olarak örneklemin sonuçlarına benzer olduğu belirlenmiştir. Hem sürdürenler hem de ayrılanlar için ödüllerin doyumunu anlamlı ölçüde etkilerken bedellerin ise etkilemediği saptanmıştır. Ayrıca, hem sürdürenler hem de ayrılanlar için bağlanımın, daha fazla doyum, daha zayıf alternatifler ve daha fazla yatırımla arttığı tespit edilmiştir. Dört faktörlü modelde, daha fazla ödül ve yatırımın ve daha zayıf alternatiflerin bağlanımı arttırdığı belirlenmiştir. Ayrıca bedellerin sürdürenler için bağlanımı artırdığı ancak ayrılanlar için anlamlı ölçüde etkilemediği saptanmıştır.

Çalışmanın model değişkenlerinin zaman içerisindeki değişiminin incelendiği kısmında zamanla ilişkilerde ödüllerin arttığı, bedellerin arttığı, doyumun arttığı, alternatif kalitenin azaldığı, yatırım büyüklüğünün arttığı ve bağlanımın arttığı belirlenmiştir. Ödüllerdeki (ancak bedellerdeki değil) artışların bir fonksiyonu olarak doyumun arttığı tespit edilmiştir. Doyumu artırma, alternatif kaliteyi azaltma ve yatırım boyutunu artırma sürecinin, buna bağlı olarak zamanla bağlanımı artırdığı saptanmıştır. Dört faktörlü model için, bağlanımda zaman içinde meydana gelen artışların, artan ödüllerle, alternatiflerin azalmasıyla ve artan yatırımlarla ilişkilendirilirken bedellerdeki değişikliklerle ilişkilendirilmediği belirlenmiştir.

Son olarak çalışmanın sürdürme/ayrılma davranışının model değişkenleriyle ilişkisinin incelendiği kısmında ayrılanlara kıyasla kalanlarda zamanla ödüllerin daha fazla, bedellerin daha az ve doyumların daha fazla arttığı belirlenmiştir. Ayrıca alternatif kalitenin

daha fazla azaldığı (ayrılanların bildirdiği alternatif kalite bir miktar artmıştır) ve yatırım boyutunun ve bağlanımın daha fazla arttığı (ayrılanların bağlanımı zamanla azalmıştır) saptanmıştır. İlişkilerini kendileri sonlandıranların zaman içinde ödüllerde çok az artış, bedellerde büyük artış, doyumda hafif bir azalma, alternatif kalitede bir artış, yatırımlarda zamanla azalma ve bağlanım seviyesinde bir düşüş bildirdiği tespit edilmiştir. İlişkilerini partnerleri sonlandıranların ödüllерinin daha az ve bedellerinin daha fazla arttığı, bu nedenle doyumlarının zamanla fazla artmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, alternatifleri kalite olarak düşmeye devam etmiş ve ilişkilerine yatırım yapmaya devam etmişlerdir ve böylece orta derecede artan bağlanım bildirmiş ve ilişkilerini sonlandırmamışlardır. Bağlanımdaki zaman içindeki değişikliklerin, diğer YM faktörlerinden daha güçlü bir şekilde sürdürme/ayrılma ve sürdürme/terk edilme/ayrılma durumlarını yordadığı tespit edilmiştir.

Rusbult vd. (1986) tarafından 209 yetişkin bireyle (%58'i kadın ve %74'ü evli) yapılan araştırmada toplu olarak demografik faktörlerin YM değişkenlerindeki varyansın %4-8'ini oluşturduğu belirlenmiştir. Evli kişilerin bekârlara göre daha düşük kaliteli alternatifler ve daha güçlü bağlanım bildirdiği tespit edilmiştir. Daha büyük yaş ve daha yüksek gelirin daha düşük ödül ve bedelle; daha fazla eğitimin daha düşük ödül, daha iyi alternatifler ve daha yüksek doyuma; daha uzun ilişki süresinin daha yüksek ödül ve bedel, daha büyük yatırım ve daha güçlü bağlanımla ilişkilendirildiği saptanmıştır.

Duffy ve Rusbult (1986) tarafından homoseksüel ve heteroseksüel kadın ve erkeklerle yapılan araştırmada hem üç faktörlü (doyum, alternatifler, yatırım) hem de dört faktörlü (ödüllер, bedeller, alternatifler, yatırım) modelin bağlanımı anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Lin ve Rusbult (1995) tarafından yapılan araştırmada bağlanımın daha yüksek doyuma sahip olan, alternatifleri daha zayıf olan ve daha yüksek yatırım bildiren katılımcılarda daha güçlü olduğu ve üç faktörlü modelin her bir değişkeninin bağlanım varyansına bağımsız katkı sağladığı saptanmıştır.

İlerleyen yıllarda Rusbult vd. (1998) model değişkenleriyle ilgili bir ölçek geliştirmiştir. Bu çalışma sonuçlarına göre bağlanımın, beklenen şekilde doyum düzeyiyle pozitif,

alternatiflerin kalitesiyle negatif ve yatırım büyüklüğüyle pozitif ilişki gösterdiği ve bu üç faktörün bağlanımdaki açıklanan varyansa benzersiz bir şekilde katkı sağladığı belirlenmiştir. Cinsiyet farklılıkları incelendiğinde tutarsız sonuçlar elde edilmekle birlikte erkeklere kıyasla kadınların daha yüksek doyum, daha az alternatif, daha yüksek yatırım ve daha güçlü bağlanım bildirdiğine dair bazı kanıtlara ulaşılmıştır. İlk çalışmadan 2-5 ay sonrasında yapılan izleme çalışmasına katılan 137 katılımcının (83 kadın ve 54 erkek) 36'sının (21 kadın ve 15 erkek) ilişkilerinin sonlandığı belirlenmiştir. İkinci ölçümdeki uyumun birinci ölçümdeki bağlanım, doyum ve yatırımla pozitif ve alternatif kalitesiyle negatif ilişki gösterdiği tespit edilmiştir. Sona eren ilişkilere kıyasla devam eden ilişkilerdeki bireylerin ilk ölçümde anlamlı ölçüde daha güçlü bağlanım, daha fazla doyum, daha zayıf alternatifler ve daha büyük yatırım bildirdiği saptanmıştır. Ayrıca sona eren ilişkilerdeki bireylerin daha zayıf bağlanım, daha zayıf doyum, daha yüksek alternatifler ve daha zayıf yatırım bildirdiği tespit edilmiştir. Ayrılma durumunu yordayan analizler, üç faktörlü bağlanım modelinin ayrılmayı anlamlı ölçüde yordadığını belirlemiştir. Üç faktörün toplu etkilerinin, tek başına bağlanım düzeyinin ayrılma üzerindeki etkisinden daha güçlü olmadığı ve bağlanımın tek başına ayrılma durumunu üç faktörlü model kadar güçlü bir şekilde yordadığı saptanmıştır. Aracılık analizlerinde bağlanım düzeyinin, doyum, alternatifler ve yatırımların ayrılma üzerindeki etkilerine aracılık ettiğine dair kanıtlar elde edilmiştir.

Bui vd. (1996) tarafından heteroseksüel 167 partnerle yapılan 15 yıllık boylamsal çalışmada ödülleri ve bedellerin doyumdaki varyansı ve doyum, yatırımlar ve alternatiflerin kalitesi birlikte bağlanımdaki varyansı anlamlı ölçüde açıkladığı belirlenmiştir. Üç faktörlü modelin kadınlardaki bağlanım varyansının %48'ini ve erkeklerdeki bağlanım varyansının %43'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir. İlk ölçümdeki bağlanım düzeyinin 15 yıllık dönemde ilişki istikrarını kadınlar için %20, erkekler için %10 ve kadın ve erkekler için birlikte %21 olacak şekilde yordadığı saptanmıştır. Impett vd. (2001) tarafından 3627 evli çiftle yapılan 18 aylık boylamsal çalışmada doyum daha fazla olmak üzere üç faktörün her birinin bağlanımı hem kadın hem de erkek eşler için anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Ayrıca erkek ve kadın eşlerin ilk ölçümdeki bağlanım düzeylerinin, evlilik istikrarındaki varyansın %10'unu oluşturduğu saptanmıştır.

Le ve Agnew (2003) tarafından 52 araştırma kapsamında 11.582 katılımcıdan oluşan örnekleme yapılan alanyazın incelemesine göre üç faktörün bağlanımdaki varyansın %61'ini oluşturduğu ve bağlanımın ilişkilerdeki ayrılık durumunu yordadığı tespit edilmiştir. Cinsiyet açısından modelin bağlanımı yordamak açısından farklılaşmadığı ancak kadınların erkeklere göre daha yüksek doyum, yatırım ve bağlanım, erkeklerin kadınlara göre daha fazla alternatif bildirdiği belirlenmiştir. Tran vd. (2019), Le ve Agnew (2013) tarafından yapılan meta analiz çalışmasını güncellemek amacıyla 161 araştırma kapsamında 50.427 katılımcıdan oluşan örnekleme yeni bir meta analiz yürütmüştür. Çalışmanın bulgularına göre doyum faktörünün bağlanımın en büyük yordayıcısı görevi gördüğü ve bunu yatırımlar ve alternatiflerin kalitesinin izlediği saptanmıştır. Ayrıca üç faktörün, bağlanım varyansının %54'ünü açıkladığı belirlenmiştir.

YM unsurlarını kapsayan ölçeğin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Büyükkşahin vd. (2005) tarafından yapılmıştır. İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) adıyla romantik ilişki içerisinde olan 325 üniversite öğrencisiyle yürütülen çalışmada ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Ayrıca cinsiyet açısından anlamlı tek farkın seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunda olduğu ve erkeklerin daha fazla seçenek algıladığı tespit edilmiştir. Büyükkşahin (2006) tarafından yapılan çalışmada flört ilişkisi içerisinde olanların ilişki doyumu ve ilişki yatırımı düzeyinin sözlü/nişanlı/evli olanlardan daha düşük olduğu; flört ilişkisi içerisinde olanların seçeneklerin niteliğini en olumlu değerlendiren grup olduğu; erkeklerin kadınlara göre seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiği ve sözlü/nişanlı/evli olanların doyum ve bağlanım düzeylerinin arttığı belirlenmiştir.

YM romantik ilişkiler kapsamında heteroseksüel (Bui vd., 1996; Rusbult, 1983) ve homoseksüel ilişkiler (Davidovich vd., 2006; Derlega vd., 2011; Duffy ve Rusbult, 1986; Greene ve Britton, 2015; Kurdek, 1991, 1995; Lehmiller, 2010) farklı ırklardan ilişkiler

(Brooks vd., 2018), flört ilişkileri (Webster vd., 2015) ve evlilik ilişkileri (Halat ve Hovardaoğlu, 2010; Juhari ve Arif, 2016; Impett vd., 2001), ayrılıklar (Tan vd., 2015; Tassy ve Winstead, 2014), çevrimiçi flört (Gerlach, 2021; Sharabi ve Timmersmans, 2020) ve sadakatsizlik (Drigotas vd., 1999; Fricker, 2006; Martins vd., 2015) gibi konularda sınınanmıştır. Model romantik ilişkiler dışında arkadaşlık ilişkileri (Branje vd., 2007; Lin ve Rusbult, 1995; Rusbult, 1980b), iş yaşamı (Farrell ve Rusbult, 1981; Oliver, 1990; Rusbult ve Farrell, 1983), spor faaliyetleri (Carpenter ve Coleman, 1998; Carpenter ve Scanlan, 1998; Raedeke, 1997; Schmidt ve Stein, 1991), müzik aktiviteleri (Koslowsky ve Kluger, 1986) ve öğrencilerin okula bağlanımı (Geyer vd., 2010; Hatcher vd., 1992; Human-Vogel ve Rabe, 2015) gibi değişkenlerle açısından da çalışılmıştır.

Türkiye’de YM ile izlenim ayarlamacılığı ve öz bilinç (Aslan Yılmaz, 2019; Aslan Yılmaz ve Hovardaoğlu, 2015), dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar (Okutan ve Büyükşahin-Sunal, 2010), olumlu yanılsama ve yüklemeler (Akbalık Doğan ve Büyükşahin Sunal, 2011), gelecek zaman yönelimi, aşka ilişkin tutumlar ve bağlanma (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007) gibi kavramlar arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalara rastlanmaktadır. Ayrıca Terzi İlhan ve Işık (2017) tarafından evli bireylerle nitel yöntemle yapılan çalışmada nicel yöntemle yapılan araştırmaları destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. YM’ye dayalı bir evlilik öncesi ilişki sürdürme becerileri psikoeğitim programı da geliştirilmiştir (Çelik, 2018).

Yatırım Modeli ve Yakın Partner Şiddeti Arasındaki İlişkilere Yönelik Çalışmalar

YM istismar ve şiddet içeren yakın partner ilişkileri kapsamında farklı çalışmalar aracılığıyla sınınanmıştır. Bu konuda yapılan ilk çalışmanın modeli geliştiren Rusbult tarafından yürütüldüğü görülmektedir.

Bu konuda yapılan diğer çalışmalar kronolojik bir şekilde ele alındığında, Truman-Schram vd. (2000) tarafından 76 üniversite öğrencisi kadınla yapılan araştırmada bir aylık sürecin sonunda istismar edici ilişkilerinden ayrılan kadınların ilişkisini sürdüren kadınlara

göre doyum düzeyi açısından farklılaşmakla birlikte (sürdürenlerin doyumu daha yüksek olacak şekilde) alternatifler, yatırım veya bağlanım açısından farklılaşmadığı belirlenmiştir. İstismar edici ilişkiler içerisinde olan kadınların yatırım, alternatifler ve doyum düzeylerinin bağlanımlarının %32'sini açıkladığı ancak bağlanım düzeylerinin sürdürme/ayrılma davranışlarını açıklamadığı saptanmıştır.

Rhatigan ve Street (2005) 309 üniversite öğrencisi kadınla yaptıkları araştırmada katılımcıların %79.5'i son bir yıl içerisinde flört ilişkisinde en az bir şiddet vakası bildirmişlerdir. Modelde bağlanım varyansının %70'inin doyum, yatırımlar ve alternatifler tarafından yordandığı belirlenmiştir. Doyum, yatırım ve alternatiflerin sırasıyla varyansın %20'sini, %6'sını ve %6'sını benzersiz şekilde açıkladığı ve bağlanım ile ilişkilerinin beklenen yönlerde olduğu saptanmıştır. Daha uzun süreli ilişkilerde olan kadınlar daha kısa süreli ilişkilerdeki kadınlara göre daha fazla yatırım, daha az alternatif ve daha fazla bağlanım bildirmiştir. Aracılık analizi sonuçları doyumun fiziksel ve psikolojik şiddeti mağduriyeti ve bağlanım arasındaki ilişkilere tamamen aracılık ettiğini tespit etmiştir.

Katz vd. (2006) 177 üniversite öğrencisi kadınla yaptığı araştırmada sözlü cinsel baskı davranışları içeren ilişkileri olan kadınların daha yüksek yatırım düzeyleri bildirmekle beraber alternatiflerin kalitesi, bağlanım veya ilişkiyi sürdürme bildirimleri açısından diğer kadınlardan farklılaşmadığını saptamıştır. Partnerin cinsel baskısının daha fazla algılanan yatırım yoluyla bağlanım üzerinde dolaylı etkileri olduğu belirlenmiştir. Altı-sekiz hafta sonra ilişki durumları konusunda tekrar ulaşılan katılımcıların %25'i ilişkilerinin sonlandığını, bu katılımcıların da %81'i ilişkilerini kendileri sonlandırdığını veya partneriyle birlikte sonlandırdıklarını ifade etmiştir. İlişkilerini sonlandıran kadınlar sonlandırmayan kadınlara göre ilk ölçümde anlamlı ölçüde daha az doyum, daha az yatırım, daha fazla alternatif ve daha az bağlanım bildirmiştir.

Collins (2011) 185 kadın üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırma istismarın bağlanımı etkilemediğini ve istismara uğrayan kadınların doyum ve alternatiflerin kalitesi açısından istismara uğramamış kadınlardan farklılaşmadığını belirlemiştir. İstismara

uğrayan kadınların hiç istismara uğramamış kadınlardan daha yüksek yatırım seviyeleri bildirdiği tespit edilmiştir. Bağlanımın sürdürme/ayrılma kararıyla negatif ilişki gösterdiği, bir diğer ifadeyle yüksek bağlanım düzeyi bildiren kadınların ayrılma olasılığının daha az olduğu saptanmıştır.

Edwards vd. (2011) en az bir istismar içeren davranışa maruz kalan 323 üniversite öğrencisi kadınla yaptıkları araştırmada katılımcılara 10 haftalık dönemin başında ve sonunda anketler doldurtmuştur. Yapısal eşitlik modellemesi analizleri, daha yüksek bağlanım düzeylerinin, daha fazla yatırım, daha fazla doyum ve daha az algılanan alternatifler tarafından yordandığını belirlemiştir. Daha yüksek doyumun yalnızca bağlanımı yordamakla kalmayıp daha yüksek yatırım ve daha az alternatif kalite bildirimini de yordadığı tespit edilmiştir. Psikolojik istismar frekansının yatırımlarla pozitif ve doyumla negatif ilişkili olduğu ancak cinsel veya fiziksel istismar frekansı ile hiçbir YM değişkeninin ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Boylamsal analiz, ikinci ölçümdeki ayrılma bildirimlerinin birinci ölçümdeki daha az bağlanım ve daha az doyum tarafından yordandığını tespit etmiştir. Son olarak kadınların %88'inin ikinci ölçümde hala birinci ölçümdeki flört şiddeti uygulayan partnerleriyle birlikte olmasının endişe verici olduğu vurgulanmıştır.

Dardis vd. (2013) neredeyse yarısının istismar içeren ilişkiler içerisinde olduğu 102 üniversite öğrencisi kadınla yaptıkları ve nicel ve nitel sorular içeren araştırmada mağdur kadınlar mağdur olmayan kadınlara göre daha düşük doyum düzeyi bildirmiş ve ilişkilerine dair daha olumsuz yönler listelemişlerdir. Mağdur ve mağdur olmayan kadınlar nitel ve nicel değerlendirmede bağlanım, yatırım ya da alternatif kalitesi açısından farklılaşmamıştır.

Young ve Furman (2013) partnerleri tarafından fiziksel saldırganlık (%40.5) ve cinsel baskıya (%85.1) maruz kalan 148 üniversite öğrencisi kadınla yürüttükleri çalışmada altı ay sonunda sürdürme/ayrılma davranışlarına dair bilgileri almış ve üçte ikisinden azının ilişkilerini sonlandırdığını belirlemiştir. Yüksek doyum, yüksek yatırım ve düşük algılanan alternatif kalite, yüksek bağlanım düzeylerinin yaklaşık %59'unu ve bağlanım düzeyi, izleme çalışmasındaki sürdürme durumunun %12'sini açıklamıştır. İlişkilerini sürdürenlerin anlamlı

ölçüde daha yüksek doyum, daha yüksek yatırım ve daha düşük algılanan alternatif kalitesi ve daha yüksek bağlanım bildirdiği belirlenmiştir.

Edwards vd. (2015) istismar edici ilişkiler içerisinde olan 169 üniversite öğrencisi kadınla dört ay arayla yaptıkları çalışmada ikinci ölçümde katılımcıların %33.1'inin ayrıldığını tespit etmiştir. Daha yüksek YPŞ sıklığının, daha az doyumla ve daha yüksek alternatif kaliteyle ilişkili olduğu ancak yatırımla ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Modelin, bağlanımın %72.7'sini ve sürdürme/ayırılma kararının %16.1'ini açıkladığı saptanmıştır.

Dixon vd. (2016) 887 üniversite öğrencisi kadınla yaptıkları araştırmada katılımcıların %11.9'unun yalnızca YPŞ uyguladığı, %7.4'ünün yalnızca YPŞ'ye maruz kaldığı ve %10.6'sının hem YPŞ uyguladığı hem YPŞ'ye maruz kaldığını belirlemiştir. YPŞ bildirmeyen katılımcıların sadece mağduriyet bildiren katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek ilişki doyumunu, daha yüksek bağlanım ve daha az yatırım düzeylerine sahip olduğu ve karşılıklı şiddet bildiren katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek ilişki doyumunu ve daha az yatırım düzeylerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sadece uygulama bildiren katılımcıların sadece mağduriyet bildiren katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek ilişki doyumunu ve daha yüksek bağlanım düzeylerine sahip olduğu, karşılıklı şiddet bildiren katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek ilişki doyumunu düzeyine sahip olduğu ve şiddet içermeyen ilişkilerdeki bireylerden daha fazla yatırım düzeylerine sahip olduğu saptanmıştır. Sadece mağduriyet bildiren bireylerin şiddet içermeyen ilişkilerdeki bireylere veya yalnızca uygulama bildirenlere kıyasla anlamlı ölçüde daha düşük bağlanım düzeylerine sahip olduğu belirlenmiştir. Hem mağduriyet hem de uygulama bildiren bireylerin şiddet içermeyen ilişkilerdeki bireylerden daha yüksek yatırım ve daha yüksek kalitede alternatiflere sahip olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, mağduriyetin (yalnızca maruz kalma ve hem uygulama hem maruz kalma), daha düşük doyum ve bağlanım düzeyleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Türkiye'de YM'nin YPŞ ile ilişkisini inceleyen araştırmaların ise sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Toplu-Demirtaş vd. (2013) 390 üniversite öğrencisi kadınla yaptıkları

araştırmada katılımcıların %79.5'i son bir yıl içerisinde en az bir flört şiddeti mağduriyeti bildirmiştir. Fiziksel ve psikolojik mağduriyetin yanı sıra toplam mağduriyetin, doyum ve bağlanımla negatif ilişkili ve yatırım veya alternatiflerin kalitesiyle ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca cinsel mağduriyetle YM bileşenleri arasındaki ilişkilerin anlamsız olduğu saptanmıştır. Son bir yıl içerisinde en az bir flört şiddeti mağduriyeti bildiren daha uzun süreli ilişkiler içerisinde olan kadınlar için model sınıandığında bağlanımdaki varyansın %70'inin doyum, yatırım ve alternatifler tarafından açıklandığı tespit edilmiştir. Doyum, yatırım ve alternatifler, bağlanımdaki varyansın sırasıyla %20, %6 ve %6'sını benzersiz bir şekilde açıklamıştır. Doyum ve yatırımın bağlanımla pozitif ilişkili olduğu ve alternatiflerin bağlanımla negatif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Daha uzun süreli ilişkiler içerisinde olan kadınların daha kısa süreli ilişkiler içerisinde olan kadınlara göre daha fazla yatırım, daha az alternatif ve daha fazla bağlanım düzeylerine sahip olduğu saptanmıştır. Mağduriyet ve bağlanım arasındaki ilişkiye doyum, yatırım ve alternatiflerin kalitesinin aracılık etkisi sınıandığında doyumun, fiziksel, psikolojik ve toplam flört şiddeti mağduriyeti ve bağlanım arasındaki ilişkilere tam olarak aracılık ettiği ancak cinsel mağduriyet için aracılık etkisi bulunmadığı tespit edilmiştir.

Siber Flört Şiddeti (SFŞ)

Bu başlıkta öncelikle BİT'in romantik ilişkilere yönelik etkilerine, SFŞ'nin çeşitli tanımlarına, alt boyutlarına ve kullanılan teknolojik araçlara yer verilmiştir. Ardından SFŞ'nin yüz yüze gerçekleştirilen flört şiddeti türleri ile olan ilişkisine, yaygınlık oranlarına, uygulama ve mağduriyet açısından karşılıklılık durumuna ve SFŞ'ye yönelik tutumlara değinilmiştir. Daha sonra SFŞ'nin çeşitli demografik ve kuramsal değişkenler ile ilişkisini inceleyen çalışmalardan söz edilmiştir. Son olarak YM'yi SFŞ bağlamında inceleyen çalışmalar ele alınmıştır.

Bilgi ve İletişim Teknolojisi ve Romantik İlişkiler

Değişen ve gelişen teknolojik araçlarla birlikte beliren yetişkin yaş grubu başta olmak üzere bireylerin cep telefonu, internet ve sosyal medyaya erişimleri artmıştır. Örneğin, Digital 2022 Global Overview Report'a göre dünya nüfusunun %62.5'inin internet ve %58.4'ünün sosyal medya kullanıcısı olduğu ve internet kullanıcılarının %93.4'ünün aynı zamanda sosyal medya kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir. On altı-64 yaş arası bireylerin favori sosyal medya platformlarının Whatsapp, Instagram ve Facebook şeklinde sıralama gösterdiği ve internette ve sosyal medyada geçirdikleri günlük toplam sürenin sırayla altı ve iki saat olduğu saptanmıştır (Kemp, 2022a). BİT kullanımı açısından Türkiye'deki durum incelendiğinde ise Digital 2022 Global Overview Report'un Türkiye verilerine göre nüfusun %91.4'ünün telefon, %82'sinin internet ve %80.8'ini sosyal medya kullanıcısı olduğu belirlenmiştir. On altı-64 yaş arası bireylerin günlük ortalama internet ve sosyal medya kullanımlarının sırasıyla yaklaşık sekiz saat ve üç saat olduğu saptanmıştır. En çok kullanılan sosyal medya platformlarının sırasıyla Whatsapp, Instagram, Facebook, Twitter, Facebook Messenger, Telegram, Tiktok, Pinterest, Snapchat, LinkedIn ve Skype şeklinde dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Kemp, 2022b). Benzer şekilde, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2022) tarafından yayınlanan "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması" sonuçlarına göre 2022 yılında bireyler tarafından en fazla kullanılan sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarının %82 WhatsApp, %67.2 YouTube ve %57.6 Instagram şeklinde dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Erkeklerin %85.9 WhatsApp, %70.8 YouTube ve %61.5 Facebook oranlarında ve kadınların %78.1 WhatsApp, %63.7 YouTube ve %55.9 Instagram oranlarında en fazla kullanım bildirdiği saptanmıştır.

Bireyler, BİT'i romantik ilişkileri içerisinde partneriyle iletişim kurmak amacıyla da kullanmaktadır. Örneğin, Caridade vd. (2020) tarafından yaş ortalaması 25 olan 173 bireyle yapılan çalışmada katılımcıların %99.4'ü partnerleriyle etkileşim kurmak için BİT'i mesajlar (%50.9), Instagram (%34.7), Facebook (%23.7), e-posta (%23.7), WhatsApp (%20.2), Twitter (%14.5) ve Tumblr (%11) olacak şekilde kullandığı belirlenmiştir. Coyne vd. (2011) tarafından yaş ortalaması 32 olan 1039 bireyle yapılan çalışmada katılımcıların

partnerleriyle iletişim kurarken sırayla telefon araması, kısa mesaj, e-mail, anlık mesaj, sosyal ağ siteleri, bloglar ve web kameralarını kullandığı ve daha genç bireylerin iletişim kurmak için her bir medya tipini kullanmalarının daha yaşlı bireylere göre daha olası olduğu saptanmıştır.

Teknolojik gelişmelerin romantik ilişkiler üzerinde olumlu etkilerine odaklanan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Örneğin, sesli arama süresi ve sıklığıyla aşk ve bağlanım (Jin ve Peña, 2010), telefon kullanımıyla bağlanım ve doyum (Dainton ve Aylor, 2002), internet kullanımıyla güven (Dainton ve Aylor, 2002) ve telefon veya kısa mesaj kullanarak iletişimle ilişki doyum ve yakınlık/destek (Morey vd., 2013) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

BİT'teki gelişmelerin romantik ilişkiler üzerindeki olumlu etkilerinin yanı sıra kıskançlık ve çatışma gibi olumsuz etkilerine odaklanan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmaların genellikle SFŞ'ye yönelik çalışmaların henüz doğrudan başlamadığı zamanlarda ve Facebook gibi tek bir sosyal medya platformu kapsamında yürütüldüğü görülmektedir. Örneğin, artan Facebook kullanımıyla Facebook kıskançlığı (Hudson vd., 2015; Muise vd., 2009) ve Facebook'ta geçirilen zamanla Facebook partner izlemesi (Marshall vd., 2013) arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Benzer şekilde, Daspe vd. (2018) yaş ortalaması 20 olan 1508 kişiyle yaptığı çalışmada Facebook kullanımıyla Facebook kıskançlığı ve YPŞ arasında ve Facebook kıskançlığıyla YPŞ arasında pozitif ilişkiler olduğunu belirlemiştir.

Teknolojik gelişmelerin romantik ilişkiler üzerinde sadece olumlu veya sadece olumsuz etkilerinin olduğu söylenememektedir. Bunun yerine teknolojinin romantik ilişkileri aynı anda hem olumlu hem de olumsuz yönden etkileyebildiği çeşitli araştırmalar tarafından belirlenmiştir. Örneğin, Draucker ve Martsolf (2010) 56 genç yetişkinle yaptıkları çalışmada teknolojinin romantik ilişkiler bağlamında 1) partnerle ilişkiyi başlatmak, 2) partnerle (saldırganca olmayan) günlük iletişim, 3) partnerle tartışma, 4) partnerin faaliyetlerini veya nerede olduğunu izlemek veya kontrol etmek, 5) partnere karşı duygusal veya sözlü

saldırganlık sergilemek, 6) şiddet olayı sırasında yardım aramak, 7) partnerin kendisine erişimini sınırlamak ve 8) bir ayrılık veya şiddet olayından sonra partnerle yeniden bağlantı kurmak şeklinde sekiz amaçla kullanıldığını belirlemiştir.

SFŞ'nin Tanımları

SFŞ ve benzeri davranışları tanımlamak için kullanılan kavramlar alanyazın incelemesi yapılmış araştırmalarda ele alınmıştır (Brown ve Hegarty, 2018; Caridade vd., 2019; Flach ve Deslandes, 2017; Gámez-Guadix vd., 2018; Kim ve Ferraresso, 2022; Rocha-Silva vd., 2021; Taylor ve Xia, 2018). Bu kavramların “siber”, “dijital”, “teknolojik”, “elektronik”, ve “çevrimiçi” kelimeleri etrafında toplandığı görülmektedir. “*Siber*” kelimesi etrafında şekillenen kavramlar siber flört istismarı, siber flört şiddeti, flörtte siber şiddet, siber yakın partner şiddeti, ilişkilerde/flörtte siber saldırganlık, siber saldırganlık, siber psikolojik saldırganlık, siber psikolojik istismar, siber mağduriyet, siber ısrarlı takip, siber şiddet, siber tabanlı flört saldırganlığı, siber flört saldırganlığı ve siber istismar ve izleme şeklindedir. “*Dijital*” kelimesi etrafında şekillenen kavramlar dijital flört istismarı, dijital şiddet, dijital yakın partner şiddeti ve dijital yakın partner istismarı şeklindedir. “*Teknoloji*” kelimesi etrafında şekillenen kavramlar teknoloji destekli flört şiddeti ve istismarı, teknoloji aracılığıyla kontrol edici ve izleyici davranışlar ve teknoloji tabanlı istismar şeklindedir. “*Elektronik*” kelimesi etrafında şekillenen kavramlar elektronik saldırganlık, elektronik flört istismarı, elektronik flört saldırganlığı, elektronik flört şiddeti ve elektronik mağduriyet şeklindedir. “*Çevrimiçi*” kelimesi etrafında şekillenen kavramlar ise çevrimiçi flört istismarı, flörtte çevrimiçi saldırganlık, çevrimiçi flört şiddeti ve çevrimiçi taciz şeklindedir. Bunların dışında belirli sosyal medya platformları adıyla (örneğin Facebook ısrarlı takibi) veya belirli davranışlar kapsamında da (örneğin cinsel içerikli mesajlaşma) araştırmalar yürütülmüştür (Kim ve Ferraresso, 2022). Martínez Soto ve Ibabe (2022), alanyazın incelemesi çalışmalarında bundan sonra yapılan çalışmalarda kavramın “siber flört şiddeti” olarak kullanılmasını önermektedir. Bu nedenle mevcut çalışmada ilgili davranışları ifade eden kavram olarak “siber flört şiddeti” tercih edilmiştir.

SFŞ'nin farklı kavramlarla adlandırılmasına benzer şekilde SFŞ'ye dair tanımlar da değişiklik gösterebilmektedir. Aşağıda çeşitli çalışmalar tarafından önerilen tanımlara yer verilmiştir.

"Romantik partnerler tarafından teknoloji/yeni medya aracılığıyla gerçekleştirilen, teknoloji yoluyla tehditler, taciz edici iletişim ve partnerin sosyal ağ sayfasını izinsiz kullanma dâhil olmak üzere taciz edici davranışlar" (Zweig, Dank, Lachman ve Yahner, 2013, s. 8).

"Birinin flört partnerinin teknoloji ve sosyal medya aracılığıyla kontrolü, tacizi, takibi ve kötüye kullanması" (Zweig vd., 2014, s.1306).

"Teknolojik cihazların (örneğin cep telefonları, gizli kameralar veya uzaktan web kameraları), çevrimiçi kaynakların (örneğin çevrimiçi sosyal ağlar, bloglar, video paylaşım web siteleri), yazılımların (örneğin e-postalar, konum belirleme işlevleri) mevcut veya eski bir partnerin üstünde kontrol veya gözetim uygulamak, onu küçük düşürmek veya izole etmek için kullanılması" (Fernet vd., 2019, s.12).

"Teknolojinin (telefon, e-posta, sosyal medya) yakın bir partnere yönelik, tehdit etme veya fiziksel veya duygusal zarar verme veya partnerlerin davranışlarını kontrol etme dahil olmak üzere saldırganlık eylemleri gerçekleştirmek için kullanılması" (Watkins vd., 2018, s.609; Watkins vd., 2020, s.2).

"Flört partnerini tehdit etmek, takip etmek, küçük düşürmek veya kontrol etmek için herhangi bir sosyal etkileşimli teknolojiler biçimini kullanmak" (Lucero vd., 2014, s.2).

SFŞ'nin Alt Boyutları

SFŞ'yi ölçmeye yönelik olarak geliştirilen bazı ölçme araçları tek boyutluyken bazıları ise çeşitli alt boyutlara ayrılmaktadır. Aşağıda bazı ölçme araçlarına ait alt boyutlar ve bunlara ilişkin örnek davranışlar listelenmiştir.

Doğrudan saldırganlık (hakaret veya tehdit gibi, partnere/eski partnere kasıtlı olarak zarar verme niyetiyle yapılan saldırgan hareket) ve *izleme/kontrol* (partneri/eski partneri

kontrol etmek için elektronik araçların kullanımı, örneğin kişisel parolaların kullanılması) (Borrajó Gámez-Guadix, Pereda ve Calvete, 2015).

Psikolojik şiddet (lakap takmak, ilişkiyi bitirmekle tehdit etmek ve partneri kıskandırmak gibi sözlü ve duygusal şiddet) ve *ilişkisel şiddet* (partnerin ilişki ağını yok etme girişimleri, örneğin söylentiler yayma ve arkadaşları partnere düşman etme) (Morelli vd., 2017).

Psikolojik [teknolojiden gelen bilgilerin (örneğin resimler, videolar, kelime mesajları) kullanımı ve partnere duygusal zarar vermek için teknoloji aracılığıyla bilgi paylaşma veya gönderme], *cinsel* (partnerden isteği dışında cinsel içerik göndermelerini isteme veya buna zorlama, cinsel eylemlerde bulunmaya zorlama ve istenmeyen cinsel içerik gönderme) ve *ısrarlı takip* (partnerin izni olmadan elektronik cihazlara ve hesaplara erişme ve partneri elektronik cihazlar aracılığıyla izleme) (Watkins vd., 2018).

Aşağılama (partner hakkında olumsuz bilgi paylaşmak için bir sosyal ağ hesabı açmak, partnerin izni olmadan sosyal ağ hesabı aracılığıyla hakkında olumsuz ve incitici içerik oluşturma ve paylaşma), *izleme ve kontrol* (partnerin dijital cihazı üzerinden iletişim kurduğu kişileri kontrol etme, etkileşimlerin içeriğine yönelik açıklamalar yaptırma, bu kişilerle etkileşimini engelleme, partnerin dijital medya şifrelerini paylaşması için baskı yapma, izni olmadan dijital cihazına giriş yapma, yazılımlar aracılığıyla konumunu izleme), *cinsel baskı* (cinsel içerikli mesaj, görüntü ve video göndermesi için baskı yapma, partner istemediği halde bunları içeren mesajlar gönderme veya partnere ait cinsel içerikli görselleri partnerin izni olmadan paylaşma) ve *tehdit* (tehdit içerikli mesaj gönderme) (Brown ve Hegarty, 2021).

SFŞ'de Teknolojik Araçlar

Teknolojik gelişmelerle birlikte SFŞ'yi gerçekleştirmek amacıyla kullanılan dijital araçların zaman içerisinde arttığı görülmektedir. Örneğin, Fernet vd. (2019) tarafından yapılan alanyazın incelemesine göre SFŞ uygulamak için kullanılan dört temel teknolojik

araç olduğu belirlenmiştir. Bunlar 1) Çevrimiçi sosyal ağ stratejileri: Anlık mesajlaşma servisleri (Messenger, Snapchat), mağdur hakkında yazılı, sesli veya video içerik yayınlama (Youtube, Instagram, Twitter), çevrimiçi gruplardan dışlama, bloglar ve forumlardaki çevrimiçi yayınlar. 2) E-posta stratejileri: Kişinin e-posta akışını tekrarlanan postalar yoluyla kesintiye uğratma, e-posta göndermek, alışveriş yapmak veya abone olmak için mağdurun e-posta kimliğini kullanma ve e-postalarını izleme. 3) Mobil kullanım stratejileri: Mağdurun izni olmadan içerik (psikolojik olarak rahatsız edici, örneğin tehdit veya cinsel içerikli) gönderme, telefon görüşmeleri veya mesajlar yoluyla mağdurla tekrar tekrar iletişime geçme, mağdurun rızası olmadan etkinleştirilebilen ve mağdurun izlenmesini sağlayan konum belirleme araçlarını kullanma ve 4) Diğer cihazlar: Mağdur hakkında çevrimiçi araştırma ve bilgiler toplama (ısrarlı takip olarak da anılan), şifre kırma yazılımları, casusluk yazılımları, şifre kayıt yazılımları, gizli kameralar veya web kameralarının uzaktan etkinleştirilmesi yollarını içermektedir.

Martinez-Pecino ve Durán (2019) tarafından 219 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada son bir yıl içerisinde flört ilişkilerinde siber zorbalığın %48.4'ünün mobil telefon aracılığıyla ve %37.5'inin internet ortamında gerçekleştiği saptanmıştır. Durán ve Martinez-Pecino (2015) 336 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada 18-30 yaş arası katılımcıların %57.2'sinin telefon ve %27.4'ünün internet aracılığıyla partnerleri tarafından mağdur edildiklerini ve %47.6'sının telefon ve %14'ünün internet aracılığıyla partnerlerini mağdur ettiklerini belirlemiştir. Borrajo vd. (2015b) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada SFŞ'nin %52.04'ünün sosyal mesajlaşma hizmetleri veya mesajlaşma uygulamaları, %40.92'sinin sosyal ağlar ve %7.04'ünün e-posta yoluyla gerçekleştirildiği mağdurlar tarafından aktarılmıştır.

SFŞ ve Yüz Yüze (Geleneksel/Çevrimdışı) Flört Şiddeti Türleri Arasındaki İlişkiler

SFŞ'nin ve çeşitli alt türlerinin (izleme/kontrol, doğrudan saldırganlık vb.) daha iyi anlaşılabilmesi için yüz yüze (geleneksel/çevrimdışı) flört şiddeti türleriyle (psikolojik, cinsel, fiziksel vb.) olan ilişkileri incelenmiştir (Borrajo vd., 2015b; Cantu ve Charak, 2020; Lara,

2020; Reed, McCullough vd., 2020; Reed, Tolman ve Ward, 2016; Sargent vd., 2016). SFŞ ve yüz yüze flört şiddetinin uygulama (Brem, Romero vd., 2019; Bui ve Pasalich, 2021; Reed, Tolman ve Ward, 2016), maruz kalma (Caridade vd., 2020; Schokkenbroek vd., 2021) ve hem uygulama hem maruz kalma (Cutbush vd., 2012; Mahoney vd., 2021; Yahner vd., 2015; Zapor vd., 2017) açısından ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda saptanmıştır. Örneğin, Caridade vd. (2020) yaş ortalaması 25 olan 173 bireyle yürüttükleri çalışmada katılımcıların %69.2'sinin hem siber hem de çevrimdışı flört şiddetine maruz kaldığını ve Duerksen ve Woodin (2019) 278 beliren yetişkinle yürüttükleri çalışmada katılımcıların %68'inin hem siber hem yüz yüze flört şiddeti uyguladığını saptamıştır. Marganski ve Melander (2015) 540 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada herhangi bir siber saldırganlık yaşamayanlara kıyasla yaşayanların psikolojik, fiziksel ve cinsel saldırganlık mağduriyeti bildirme olasılığının sırayla 28, 52 ve dört kat daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

Bu konuda yapılan boylamsal çalışmalar içerisinde yer alan ve Lu vd. (2021) tarafından 879 ergen ve genç yetişkinle birer yıl arayla üç yıl boyunca yapılan çalışmada siber flört istismarı uygulamanın psikolojik flört istismarına maruz kalmayı ve fiziksel flört istismarı uygulama ve maruz kalmayı yordadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Brem, Stuart vd. (2019) 578 üniversite öğrencisiyle yaptıkları üç aylık boylamsal çalışmada SFŞ uygulamanın sonraki ölçümde psikolojik ve fiziksel flört şiddeti uygulamayı yordadığını tespit etmiştir.

SFŞ'nin psikolojik flört şiddetiyle yüksek oranda ilişkili olması, ayrı bir tür olarak tanınması konusunda tartışmalara yol açmıştır. Bazı araştırmacılar SFŞ'yi psikolojik flört şiddetinin teknolojik bir araç aracılığıyla gerçekleştirilmesi olarak görürken bazıları ise teknolojinin SFŞ uygulayan ve maruz kalan bireylere özel çeşitli durumlarla ilişkili olduğunu belirterek ayrı bir tür olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Stephenson vd., 2018). Bu açıdan SFŞ'nin ayırıcı özelliklerin belirlenmesi önem arz etmektedir. Örneğin, Melander (2010b) yaşları 18-23 arasında değişen 39 kişiyle beş odak grup görüşmesi şeklinde

yaptıkları çalışmada teknoloji aracılığıyla siber saldırganlığın kontrol edici iletişim, filtresiz iletişim, şiddete karşı direniş, hızlı ve kolay meydana gelme ve özel yaşantıların kolayca topluma mal olması şeklinde beş temada toplandığını saptamıştır.

SFŞ'nin Yaygınlığı ve Karşılıklı Doğası

SFŞ uygulama ve/veya SFŞ'ye maruz kalma oranları ölçüm aracındaki alt türlere (cinsel, doğrudan saldırganlık, izleme/kontrol), ölçülen zaman aralığına (son bir/üç/altı ay, bir yıl veya ömür boyu vb.), davranışın sıklığına (hiçbir zaman, nadiren, bazen, sık sık, her zaman vb.) ve romantik ilişki özelliklerine (güncel ilişki veya geçmiş ilişki vb.) bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin, Reed, Tolman ve Ward (2016) tarafından 307 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada katılımcıların %74.1'i yaşamları boyunca dijital flört istismarı mağduriyeti yaşadığını ve %69,5'i uyguladığını bildirirken son bir yıl içerisinde ise katılımcıların %68.8'i dijital flört istismarı mağduriyeti yaşadığını ve %62.6'sı uyguladığını bildirmiştir.

SFŞ uygulaması açısından oranlar %8 (Zweig, Dank, Yahner ve Lachman, 2013) ile %73 (Curry ve Zavala, 2020) arasında değişirken %90.2'ye (Mayoyo, Malenya ve Ogeno, 2020) kadar yükselebilmektedir. SFŞ'ye maruz kalma açısından ise oranlar %14.1 (Villora vd., 2020) ile %74.3 (Lara, 2020) arasında değişirken %87.3'e (Mayoyo, Malenya ve Ogeno, 2020) kadar yükselebilmektedir.

SFŞ'nin kontrol/izleme ve doğrudan saldırganlık şeklinde ikiye ayrıldığı çalışmalarda uygulama oranlarının kontrol/izleme alt boyutu için %19.4 (Villora vd., 2021) ile %96.1 (Biolcati vd., 2021) arasında ve doğrudan saldırganlık alt boyutu için %1.3 (Villora vd., 2021) ile %67.4 (Biolcati vd., 2021) arasında değişebildiği saptanmıştır. SFŞ'nin kontrol/izleme, doğrudan saldırganlık ve cinsel şeklinde üçe ayrıldığı çalışmalarda uygulama oranlarının kontrol/izleme alt boyutu için %42.9 (Ellyson vd., 2021) ile %53.6 (Reed, Conn ve Wachter, 2020) arasında, doğrudan saldırganlık alt boyutu için %25 (Ellyson vd., 2021) ile %48.3 (Reed, Conn ve Wachter, 2020) arasında ve cinsel alt boyutu için %12.4 (Ellyson vd., 2021) ile %29.1 (Reed, Conn ve Wachter, 2020) arasında değişebildiği belirlenmiştir.

SFŞ'nin kontrol/izleme ve doğrudan saldırganlık şeklinde ikiye ayrıldığı çalışmalarda maruz kalma oranlarının kontrol/izleme alt boyutu için %16.4 (Villora vd., 2021) ile %90.5 (Biolcati vd., 2021) arasında değişirken doğrudan saldırganlık alt boyutu için %0.8 (Villora vd., 2021) ile %80.8 (Biolcati vd., 2021) arasında değişebildiği belirlenmiştir. SFŞ'nin kontrol/izleme, doğrudan saldırganlık ve cinsel şeklinde üçe ayrıldığı çalışmalarda maruz kalma oranlarının kontrol/izleme alt boyutu için %53.8 (Reed vd., 2017) ile %66.4 (Reed, Conn ve Wachter, 2020) arasında, doğrudan saldırganlık alt boyutu için %44.3 (Reed, McCullough vd., 2020) ile %59.2 (Reed, Conn ve Wachter, 2020) arasında ve cinsel alt boyutu için %32.2 (Reed vd., 2017) ile %42.7 (Reed, Conn ve Wachter, 2020) arasında değişebildiği tespit edilmiştir.

Yüz yüze flört şiddeti türlerinde olduğu gibi SFŞ'de de uygulama ve mağduriyet boyutlarının yüksek oranda ilişkili olduğu (Biolcati vd., 2021; Curry ve Zavala, 2020; Linares vd., 2021; Maftai ve Dănilă, 2021; Pineda vd., 2021; Reed, Tolman ve Ward, 2016; Reed vd., 2018; Schokkenbroek vd., 2021; Villora vd., 2021) tespit edilmiştir. Hem SFŞ uygulama hem SFŞ'ye maruz kalma oranlarının çeşitli araştırmalarda %8.6 (Zweig, Dank, Yahner ve Lachman, 2013), %25.6 (Seewald vd., 2022), %26.5 (Villora vd., 2019a), %27.2 (Smith vd., 2018), %35.8 (Villora vd., 2019b), %48.9 (Epstein-Ngo vd., 2014) ve %75 (Donat Bacioğlu, 2022) olduğu belirlenmiştir.

SFŞ'nin alt boyutlarının hem uygulanması hem maruz kalınması açısından Ellyson vd. (2021) tarafından 696 genç yetişkinle yapılan çalışmada katılımcıların %33.9'unun izleme ve kontrolü, %20.5'inin doğrudan saldırganlığı ve %7.4'ünün cinsel zorlamayı hem uyguladığı hem maruz kaldığı saptanmıştır. Temple vd. (2016) yaş ortalaması 18 olan 780 katılımcıyla yaptığı çalışmada bir önceki yılda siber flört istismarı uygulamanın bir sonraki yılda siber flört istismarı mağduriyetiyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Durán ve Martinez-Pecino (2015) 336 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada yüksek düzeyde siber mağduriyet bildiriminin yüksek düzeyde uygulamayı yordadığını belirlemiştir.

SFŞ'ye Yönelik Tutumlar ve Gerekeçlendirme

SFŞ'ye yönelik tutumların incelenmesi, farkındalık ve önleme çalışmaları konusunda önemli bir yere sahiptir. Örneğin, Borrajo vd. (2015a) 18-30 yaşları arası 656 gençle yaptıkları araştırmada siber flört istismarının gerekçelendirilmesinin, flört ilişkilerinde daha yüksek çevrimiçi doğrudan saldırganlık olasılığıyla ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

SFŞ'ye yönelik geliştirilen tutumların davranışlara, davranışların gerçekleştiği bağlamlara ve cinsiyete göre değişebildiği görülmektedir. Örneğin, Mayoyo, Malenya ve Ogeno (2020) tarafından 315 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada katılımcılar sekiz maddelik soru havuzundaki maddelerin istismar edici olduğuna %31.7 ile %44.4 arasında değişen oranlarda katılırken %38.1 ile %60 arasında değişen oranlarda katılmamıştır. Benzer şekilde, Messinger vd. (2018) tarafından 738 üniversite öğrencisiyle istismar içeren hikâyelerin paylaşıldığı çalışmada hikâye yalnızca siber izleme içerdiğinde hem fiziksel istismar hem de siber izleme içeren haline göre katılımcıların bunu bir aile içi şiddet olarak etiketlemelerinin ve koruyucu eylemlerde bulunmayı (istismar eden kişiden ayrılmayı, aile veya arkadaşlardan yardım istemeyi, aile içi şiddet yardım merkezine başvurmayı ya da polisi aramayı) önermelerinin daha az olası ve hiçbir şey yapmama önerisinde bulunmalarının ise daha olası olduğu tespit edilmiştir.

SFŞ uygulama motivasyon ve bağlamlarının incelendiği Ellyson vd. (2021) tarafından 696 genç yetişkinle yapılan çalışmada SFŞ için en yaygın dört sebebin “önemli bir şey olduğunu düşünmedim”, “fark edilmek veya dikkat çekmek için”, “kızgın olduğum için” ve “umursadığımı göstermek için” olduğu belirlenmiştir. “Diğer” seçeneğini işaretleyen katılımcılar merak, kıskançlık, güvensizlik ve endişe gibi sebepler belirtmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar cihaz uygulamalarında konum paylaşma seçeneklerinin icadıyla birlikte, sürekli olarak partnerin yerini bilmenin birçok ilişkinin bir parçası olduğunu ifade etmiştir.

SFŞ'ye maruz kalmanın gerçekleştiği bağlamlar açısından Borrajo vd. (2015b) tarafından 433 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada katılımcıların %51.4'ü partnerlerinin bunu kıskançlık bağlamında yaptığını, %26.1'i oyun oynadıkları veya şaka yaptıkları için, %23.9'u maruz kaldığı davranışlara karşılıklı verme amacıyla yaptığını ve

%12.8'i partnerlerin kızdığını ve onları rahatsız etmek amacıyla yaptığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Caridade vd. (2020) yaş ortalaması 25 olan 173 bireyle yaptıkları çalışmada katılımcıların %54.9'u partnerlerinin kıskançlık bağlamında hareket ettiğini, %21.4'ü partnerlerine karşılık verme bağlamında hareket ettiğini, %10.4'ü öfkeden kaynaklandığını, %6.9'u aldatma bağlamında gerçekleştiğini ve %6.4'ü oyun oynadıkları veya şaka yaptıklarını bildirmiştir.

SFŞ'ye Yönelik Çalışmalar

SFŞ uygulama ve/veya SFŞ'ye maruz kalmayla ilişkili olabilecek değişkenlerin incelenmesi, risk ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Risk faktörleri belli bir davranışın sıklığının artışıyla ilişkiliyken koruyucu etkenler ise bu davranışlardaki azalışlarla ilişkilidir.

SFŞ'nin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

SFŞ uygulama ve/veya SFŞ'ye maruz kalmanın cinsiyet açısından farklılaşp farklılaşmadığının araştırıldığı çalışmalarda birbirinden farklı sonuçlar saptanmıştır. Bazı araştırmalarda toplam mağduriyet (Borrajó vd., 2015b; Hancock vd., 2017; Reed vd., 2015; Smith vd., 2018; Wolford-Clevenger vd., 2016) veya toplam uygulama (Bui ve Pasalich, 2021; Cutbush vd., 2018; Ramos vd., 2017; Reed vd., 2015; Reed, Tolman ve Ward, 2016; Smith vd., 2018; Toplu-Demirtaş, Akcaboza Kayabol vd., 2020) oranları açısından cinsiyet farkı tespit edilmemiştir.

Mağduriyet açısından cinsiyet farkı bulunan bazı araştırmalarda ise erkeklerin daha fazla mağdur olduğu (Cutbush vd., 2018; Guedes vd., 2022; Hinduja ve Patchin, 2020), bazılarında kadınların daha fazla mağdur olduğu (Klest ve Phillips, 2022; Ortega-Barón vd., 2020; Rodríguez-deArriba vd., 2022; Zweig, Dank, Yahner ve Lachman, 2013) saptanmıştır. Uygulama açısından cinsiyet farkı bulunan bazı araştırmalarda erkeklerin daha fazla uyguladığı (Eriksson vd., 2022; Martinez-Pecino ve Durán, 2019; Nuttman-Shwartz vd., 2022) veya kadınların daha fazla uyguladığı (Mahoney vd., 2021; Muñoz-

Fernández ve Sánchez-Jiménez, 2019; Reed, Tolman, Ward ve Safyer, 2016) tespit edilmiştir. Hem mağduriyet hem uygulama oranları açısından cinsiyet farkı bulunan çalışmalarda Durán ve Martinez-Pecino (2015) ve Schokkenbroek vd. (2021) erkeklerin hem mağdur hem uygulayan kategorilerinde kadınlardan daha yüksek oranlara sahip olduğunu saptarken Zweig, Dank, Yahner ve Lachman (2013) ise kadınların hem mağdur hem uygulayan kategorilerinde erkeklerden daha yüksek oranlara sahip olduğunu belirlemiştir.

Ayrıca bazı araştırmalarda SFŞ uygulama ve/veya SFŞ'ye maruz kalmanın çeşitli alt boyutları açısından cinsiyet farkı olduğu belirlenmiştir. Bazı araştırmalara göre erkekler dijital cinsel istismar (Reed vd., 2018; Reed, Conn ve Wachter, 2020) ve doğrudan saldırganlık (Biolcati, 2021) alt boyutlarını kadınlardan daha fazla uygularken kadınlar ise kontrol/izleme (Bakır ve Kalkan, 2019b; Biolcati vd., 2021; Borrajo vd., 2015a; Pineda vd., 2021; Reed vd., 2018) alt boyutunu erkeklerden daha fazla uygulamaktadır. Uygulama oranlarıyla uyumlu olacak şekilde kadınların dijital cinsel istismar (Brown vd., 2021; Reed vd., 2017) ve doğrudan saldırganlık (Ortega-Barón vd., 2020) alt boyutlarına erkeklerden daha fazla maruz kaldığını ve erkeklerin ise kontrol/izleme (Bakır ve Kalkan, 2019b; Guedes vd., 2022; Linares vd., 2021) alt boyutuna kadınlardan daha fazla maruz kaldığını belirleyen çalışmalar mevcuttur. Aksine erkeklerin doğrudan saldırganlık alt boyutunda kadınlardan daha fazla mağduriyet (Cava, Tomás vd., 2020; Yushan ve Cihan, 2021) ve hem daha fazla mağduriyet hem de daha fazla uygulama (Bakır ve Kalkan, 2019b; Guedes vd., 2022) oranları bildirdiğini saptayan çalışmalar da bulunmaktadır.

Romantik ilişkilere ait çeşitli özelliklerin de SFŞ uygulama ve/veya SFŞ'ye maruz kalmayla ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sırasında romantik bir ilişki içerisinde olduğunu bildiren katılımcıların, geçmiş ilişkilerine yönelik yanıt veren katılımcılara göre daha düşük siber flört istismarı mağduriyeti deneyimlediği (Borrajo vd., 2015b; Hancock vd., 2017) belirlenmiştir. Ayrıca flört ilişkilerine erken başlamanın siber flört istismarı mağduriyeti için risk faktörü oluşturduğu (Hancock vd., 2017) saptanmıştır. Doğrudan saldırganlığa maruz

kalma ve uygulama alt boyutlarında ilişki durumunu sevgili olanlar tanımlayanlarda ve izleme ve kontrole maruz kalma ve uygulama alt boyutlarında ilişki durumunu arada sırada görüşüyor olarak tanımlayanlarda anlamlı farklar saptanmıştır (Bakır ve Kalkan, 2019b). Daha uzun ilişki süresine sahip katılımcıların daha fazla kontrol davranışı uyguladığı (Guedes vd., 2022) ve birlikte olan çiftlerin evli çiftlere göre daha fazla siber psikolojik istismar uygulaması ve mağduriyeti bildirdiği (Mahoney vd., 2021) belirlenmiştir.

SFŞ'nin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Çeşitli yaşam alışkanlıklarının (cinsellik, alkol, madde, ilaç ve teknoloji kullanımı vb.) SFŞ ile ilişkisinin incelendiği çalışmalar öne çıkmaktadır. Örneğin, Seewald vd. (2022) 18-35 yaş arası 1079 erkekle yaptıkları çalışmada erkeklerin hem maruz kalma hem uygulamalarının akıllı telefona sahip olmaları, ruh sağlığı ziyareti yapmaları, alkolü kötüye kullanmaları ve tıbbi olmayan nedenlerle reçeteli ilaç kullanmaları tarafından yordandığını saptamıştır.

Teknoloji kullanımı açısından incelenen çalışmalardan Duerksen ve Woodin (2019) tarafından 278 beliren yetişkinle yapılan çalışmada sosyal medya kullanımının SFŞ uygulamayı yordadığı tespit edilmiştir. Mayoyo, Ogeno ve Likoye (2020) 315 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada çevrimiçi olarak harcanan zamanın daha yüksek mağduriyetle pozitif ilişkili olduğunu belirlemiştir. Bakır ve Kalkan (2019b) 458 genç yetişkinle yaptıkları çalışmada doğrudan saldırganlık siber flört istismarı uygulama alt boyutunda internette beş saatten fazla süre geçirenlerde anlamlı fark belirlemiştir. Donat Bacioğlu (2022) 18-25 yaş arası 470 genç yetişkinle yaptığı çalışmada SFŞ uygulama ile akıllı telefon kullanımı, sosyal medya bağımlılığı ve problemli internet kullanımı arasında ve SFŞ mağduriyeti ile akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya kullanımı ve problemli internet kullanımı arasında pozitif yönde ilişkiler olduğunu saptamıştır.

Alkol, madde ve ilaç kullanımı açısından incelenen çalışmaların arasında yer alan ve Melander ve Marganski (2020) tarafından 18-25 yaş arası 540 katılımcıyla yapılan çalışmada SFŞ mağduriyetinin problemli alkol kullanımı, esrar kullanımı ve yasaya aykırı

ilaç kullanımıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, problemli alkol ve ilaç kullanımıyla siber psikolojik istismar uygulama arasında pozitif ilişki olduğunu tespit eden çalışmalar mevcuttur (Mahoney vd., 2021; Singh vd., 2015). Guedes vd. (2022) yaş ortalaması 21 olan 894 katılımcıyla yaptıkları çalışmada madde kullanımının siber flört istismarı uygulama ve maruz kalmayla ilişkili olduğunu saptamıştır. Cano-Gonzalez vd. (2022) 18-29 yaş arası 1113 beliren yetişkinle yürüttükleri çalışmada siber YPŞ mağduriyeti ve uygulaması grubundaki bireylerin, alkol kullanım belirtileri açısından daha yüksek puanlara sahip olduğunu belirlemiştir. Brem, Romero vd. (2019) 258 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada katılımcıların alkol problemlerinin SFŞ uygulamalarıyla pozitif ilişkili olduğunu saptamıştır. Duerksen ve Woodin (2021) 278 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada SFŞ mağduriyetinin artan alkol kullanımıyla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Cinsel alışkanlıklar açısından SFŞ'yi inceleyen Morelli vd. (2016) 13-30 yaşları arası 1334 ergen ve genç yetişkinle yaptıkları araştırmada yüksek/orta düzeyde cinsel içerikli mesajlaşma bildiren katılımcıların daha fazla çevrimiçi flört şiddeti uyguladığını tespit etmiştir.

SFŞ'nin çeşitli duygu durumlarıyla (depresyon, anksiyete vb.) ilişkisi sıkça incelenmiştir. Örneğin, Cantu ve Charak (2020) 18-29 yaş arası 903 beliren yetişkinle yaptıkları çalışmada hiyerarşik regresyon modeli, SFŞ'de her bir birimlik mağduriyet yükselişinin depresyon skorlarında 2.15 birimlik yükselişle ilişkili olduğunu belirlemiştir. Borrajo ve Gámez-Guadix (2016) 18-30 yaşları arasından 782 gençle yaptıkları çalışmada çevrimiçi mağduriyetin daha yüksek depresyon ve anksiyete düzeyleriyle ilişkili olduğunu saptamıştır. Sargent vd. (2016) tarafından üniversite birinci sınıf öğrencisi 332 beliren yetişkinle yapılan araştırmada siber mağduriyetin depresif belirtileri ve antisosyal davranışları yordadığı belirlenmiştir. Toplu-Demirtaş, May vd. (2020) tarafından yaş ortalaması 20 olan 198 katılımcıyla yapılan ilk çalışmada ilk ölçümdeki siber flört istismarının, ilk ölçümdeki depresyon kontrol altında tutulduktan sonra (altı hafta sonra yapılan) ikinci ölçümdeki depresif belirti varyansının %22'sini açıkladığı saptanmıştır. Yaş

ortalaması 20 olan 264 katılımcıyla yapılan ikinci çalışmada ise ilk çalışmada belirlenen depresif belirtilerin (12 hafta sonra yapılan) ikinci ölçümdeki siber flört istismarı mağduriyetini yordamadığı ancak birinci ölçümdeki siber flört istismarı mağduriyetinin ikinci ölçümdeki depresif belirtileri yordadığı tespit edilmiştir.

SFŞ ile ilişkisi araştırılan kavramlar arasında özgüven ve özsaygı da yer almaktadır. Örneğin, Utz ve Beukeboom (2011) tarafından yaş ortalaması 22 olan 194 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada düşük öz saygılı bireylerin yüksek öz saygılı bireylere göre daha fazla sosyal ağ siteleri kıskançlığı deneyimledikleri belirlenmiştir. Ayrıca düşük benlik saygısı olan bireyler için popülerlik ihtiyacı, sürekli kıskançlık ve izleme davranışının sosyal ağ siteleri kıskançlığını yordadığı saptanmıştır. Hancock vd. (2017) yaşları 17-25 arasında değişen 155 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada siber flört istismarının özgüvenin negatif yönde yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir. Bakır ve Kalkan (2019a) 458 genç yetişkinle yaptıkları çalışmada siber flört istismarının tüm alt boyutları ve benlik saygısı arasında negatif yönde ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin normlar, cinsiyetçi tutumlar ve mitler gibi toplumsal cinsiyete dair kavramlar da SFŞ ile ilişkisi araştırılan konular arasındadır. Örneğin, Martinez-Pecino ve Durán (2019) tarafından 219 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada erkeklerin düşmanca cinsiyetçi tutumlarının partnerlerine siber zorbalık uygulamalarını yordadığı belirlenmiştir. March vd. (2021) yaş ortalaması 32 olan 415 bireyle yaptıkları çalışmada cinsiyet, hegemonik erkeklik, kırılğan narsisizm ve cinsel saldırganlık mitlerinin siber flört istismarının %46.4'ünü açıkladığını saptamıştır. Linares vd. (2021) 18-35 yaş arası 697 genç yetişkinle yaptıkları çalışmada psikososyal farklılıklar konusunda cinsiyetçi inançlara sahip olanlarda ve şiddeti haklı gösterenlerde daha yüksek kontrol ve doğrudan saldırganlık uygulama ve mağduriyet düzeyleri olduğunu saptanmıştır. Borrajo vd. (2015a) tarafından 18-30 yaşları arası 656 gençle yapılan araştırmada aşkla ilgili mitlerin daha yüksek çevrimiçi kontrol olasılığıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. VÍllora, Navarro ve Yubero

(2019) 1657 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada siber flört istismarıyla romantik aşk mitleri ve şiddetin kabulü arasında anlamlı ilişki olduğunu belirlemiştir.

Bağlanma kuramı kavramlarının SFŞ ile ilişkisini inceleyen Basting vd. (2022) 584 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada kaçınan bağlanmanın, doğrudan siber saldırganlık mağduriyetinin ve siber cinsel mağduriyetinin artmasıyla ve siber izleme/kontrol uygulamasının azalmasıyla doğrudan ilişkili olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde, Yushan ve Cihan (2021) tarafından 19-26 yaş arası 211 katılımcıyla yapılan çalışmada güvenli bağlanmanın doğrudan saldırganlığı negatif yönde, kaçınan bağlanmanın doğrudan saldırganlığı ve kaygılı-kararsız bağlanmanın izleme/kontrolü pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Villora vd. (2021) 1657 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada partnerleri veya eski partnerlerine kaygılı bağlanma bildiren öğrencilerin siber flört istismarı mağduriyeti ve uygulaması bildirmelerinin daha olası olduğunu belirlemiştir. Reed vd. (2015) 307 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada kadınlar için mağduriyet ve bağlanma kaygısı arttıkça uygulamanın arttığını ve bağlanma kaçınması arttıkça uygulamanın azaldığını; erkekler için mağduriyet ve bağlanma kaygısı arttıkça uygulamanın arttığını tespit etmiştir. Toplu-Demirtaş, Akcabozan-Kayabol vd. (2020) tarafından 368 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada kaygılı bağlanan beliren yetişkinlerin, ikili güvensizlik yaşadıklarında, partnerlerinin sadakatsizliğini öngörmelerinin ve partnerlerini kıskanmalarının ve dolayısıyla da partnerlerine karşı daha fazla siber istismar edici davranışlarda bulunmalarının daha olası olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Aracı-İyiaydın vd. (2020) tarafından 562 beliren yetişkinle yapılan çalışmada kaygılı bağlanma → derin düşüncelere dalma → bilişsel kıskançlık → siber flört istismarı uygulama dolaylı etkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir. Wright (2015) 600 12.sınıf öğrencisiyle yaptığı bir yıllık boylamsal çalışmada kaygılı bağlanmanın sonraki ölçümde partnere yönelik siber saldırganlık uygulamayla ilişkili olduğunu belirlemiştir. Ayrıca bireylerin annelerinden gelen güvensiz ebeveyn bağlanmasının, partnere güvensiz bağlanmayla ilişkili olup kaygılı

bağlanma aracılığıyla partnere yönelik siber saldırganlık uygulama üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğunu saptamıştır.

Olumsuz çocukluk çağı deneyimlerini SFŞ mağduriyeti açısından inceleyen Ramos vd. (2017) 359 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada çocukluk çağında yüksek aile şiddetine maruz kalmanın romantik partnere daha fazla elektronik saldırganlık uygulamayla ilişkili olduğunu saptamıştır. Lachapelle vd. (2021) 14-25 yaş arası 332 genç ve beliren yetişkinle yaptıkları çalışmada SFŞ mağduriyetinin ebeveyn ihmali yaşamak ve ebeveynler arası şiddete maruz kalmak tarafından yordandığını belirlemiştir. Olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma açısından incelendiği çalışmalarda Celsi vd. (2021) tarafından yaş ortalaması 23 olan 134 çiftle yapılan çalışmada çocukluk çağında daha sık deneyimlenen duygusal istismar ve fiziksel ihmalin, SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma olasılığıyla dolaylı olarak ilişkili olduğu saptanmıştır. Cano-Gonzalez vd. (2022) 18-29 yaş arası 1113 beliren yetişkinle yaptıkları çalışmada daha yüksek çocukluk çağı kötü muamele deneyimi olan ve ebeveyn şiddetine tanık olan bireylerin siber YPŞ mağduriyeti ve uygulaması bildirme olasılığının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Basting vd. (2022) 584 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada ebeveynlerden çocuğa saldırganlığın, bağlanma kaygısı yoluyla her türlü siber flört istismarı uygulaması ve mağduriyetiyle dolaylı olarak ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Çeşitli kişilik özelliklerinin siber flört istismarıyla ilişkisinin incelendiği yaş ortalaması 26 olan 409 katılımcıyla yapılan çalışmada (Biolcati vd., 2021) dışadönüklük, duygusal stabilite ve uyumluluğun doğrudan saldırganlık uygulamayı, duygusal stabilite ve açıklığın doğrudan saldırganlık mağduriyetini ve duygusal stabilite ve uyumluluğun kontrol/izleme uygulamayı yordadığı belirlenmiştir. Karanlık üçlü (makyavelizm, narsisizm, psikopati ve sadizm) özelliklerinin SFŞ ile ilişkisini inceleyen Pineda vd. (2021), yaş ortalaması 29 olan 1189 kişiyle yaptıkları çalışmada sadizmin doğrudan saldırganlık mağduriyetini, psikopatinin doğrudan saldırganlık uygulamasını ve narsisizmin kontrol davranışlarını yordadığını tespit etmiştir. Ayrıca sadizmin hem kontrol hem de doğrudan saldırganlık

mağduriyetini yordadığı ve makyavelizmin doğrudan saldırganlık uygulama ve kontrol mağduriyetiyle negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Smoker ve March (2017) tarafından yaş ortalaması 26 olan 689 katılımcıyla yapılan çalışmada karanlık üçlü özelliklerinin yakın partner siber ısrarlı takibinin anlamlı yordayıcıları olduğu belirlenmiştir.

Kişilik bozukluklarının SFŞ ile ilişkisini inceleyen Bui ve Pasalich (2021), yaş ortalaması 22 olan 200 bireyle yaptıkları çalışmada borderline kişilik bozukluğu ve psikopatik özelliklerin siber flört istismarı uygulamayla pozitif ilişkili olduğunu belirlemiştir. De Jesus Costa vd. (2022) tarafından 249 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada internet bağımlılığının, psikopati ve siber flört istismarı uygulaması ve mağduriyeti arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık ettiği saptanmıştır. Branson ve March (2021) yaş ortalaması 28 olan 817 katılımcıyla yaptıkları çalışmada kıskançlık, kırılman narsisizm ve ikincil psikopatinin siber flört istismarının pozitif yordayıcıları olduğunu belirlemiştir. Takezawa vd. (2022) 15-29 yaş arası 603 katılımcıyla yaptıkları çalışmada erkeklerde ilişki kaygısı yüksek olduğunda büyüklenmecili narsisizmin, siber flört istismarını yordadığını saptamıştır.

Yatırım Modeli ve Siber Flört Şiddeti Arasındaki İlişkilere Yönelik Çalışmalar

SFŞ, YM bağlanımda da incelenmiştir. Bu konuda yapılan ilk çalışmaların öncelikle tez çalışmaları kapsamında ve modelin belirli değişkenleriyle (doyum ve bağlanım) sınırlı kalacak şekilde yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Örneğin, Predy (2015) tarafından yaş ortalaması 18 olan 513 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada özel elektronik saldırganlık uygulama ve maruz kalmanın ilişki doyumuyla negatif yönde ilişkili olduğu ve topluma açık elektronik saldırganlığın doyumla ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Reyner (2017) yaş ortalaması 33 olan 243 yetişkinle yaptığı çalışmada ilişkilerinde daha düşük doyum düzeyleri bildiren katılımcıların daha fazla SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma bildirdiğini saptamıştır. Hem doyum hem de bağlanım değişkenlerine yer veren Daskaluk (2016), 18-25 yaş arası 209 katılımcıyla yürüttüğü çalışmada siber yakın partner istismarının daha düşük doyum ve bağlanım seviyelerini yordadığını tespit etmiştir.

Dannisworo vd. (2022) tarafından 18-24 yaş arası, en az altı aydır romantik ilişkisi olan ve siber flört istismarı mağduru 86 heteroseksüel kadınla yapılan ve modelin tüm değişkenlerini içeren araştırmanın çoklu regresyon analizi bulgularına göre, ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği ve ilişki yatırımı katılımcıların bağlanım düzeylerinin %41.1'ini açıklamaktadır. İlişki doyumu ve yatırımı mağdurların bağlanım düzeylerini yordamakta, seçeneklerin niteliğinin ise bağlanım düzeyine yönelik yordayıcı herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca ilişki doyumunun, bağlanım üzerindeki yordayıcı etkisi en yüksek olan değişken olduğu belirlenmiştir. Yazarların yapılacak yeni çalışmalara yönelik önerisi mevcut çalışmanın amacıyla benzer şekilde YM değişkenlerinin hem kadın hem de erkeklerle uygulama ve mağduriyet açısından birlikte incelenmesi olmuştur.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın türü, çalışma grubu, veri toplama süreci, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Türü

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti uygulama ve siber flört şiddetine maruz kalmaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolünü incelemektir. Ayrıca, üniversite öğrencilerinde siber flört şiddeti uygulama ve siber flört şiddetine maruz kalmanın çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amaçlanmıştır.

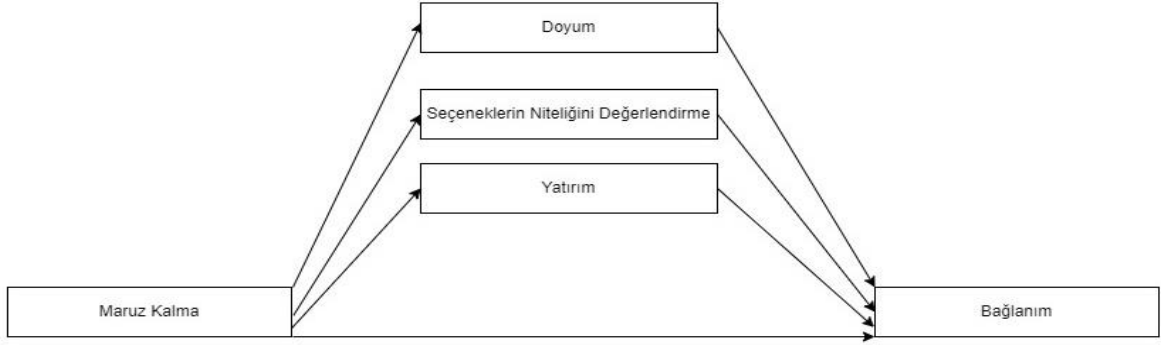
Nicel yaklaşım esas alınarak oluşturulan bu çalışma, korelasyonel (ilişkisel/betimsel) araştırma (Fraenkel vd., 2012) ve nedensel karşılaştırma araştırması (Büyüköztürk vd., 2021) olarak tasarlanmıştır. Korelasyonel araştırmada iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiler, onları etkilemeye yönelik herhangi bir girişimde bulunulmadan belirlenmeye ve neden-sonuçla ilgili ipuçları elde edilmeye çalışılır (Büyüköztürk vd., 2021; Fraenkel vd., 2012). Nedensel karşılaştırma araştırmalarında gruplar arasındaki farklılıkların nedenleri ve sonuçları koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmaksızın belirlenmeye çalışılır (Büyüköztürk vd., 2021).

Bu araştırmada çok faktörlü yordayıcı korelasyonel desenin doğrudan ve dolaylı ilişkileri sınamaya yönelik çok faktörlü yordayıcı (karmaşık yordayıcı) korelasyonel alt deseninden faydalanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2021). Dolaylı ilişkiler içerisinde yer alan aracılık (mediation), bağımsız değişkenin araya giren değişkenleri etkileyerek bağımlı değişken üzerindeki etkisini uyguladığı bir nedensel ilişkiler dizisine atıfta bulunur (Hayes, 2009). Yalnızca bir aracı değişken içeren arabuluculuk süreçlerine basit aracılık, birden fazla aracı değişken içeren arabuluculuk süreçlerine çoklu aracılık adı verilmektedir (Preacher ve Hayes, 2008).

Araştırma kapsamında sınanan modeller Şekil 1’de ve Şekil 2’de sunulmuştur.

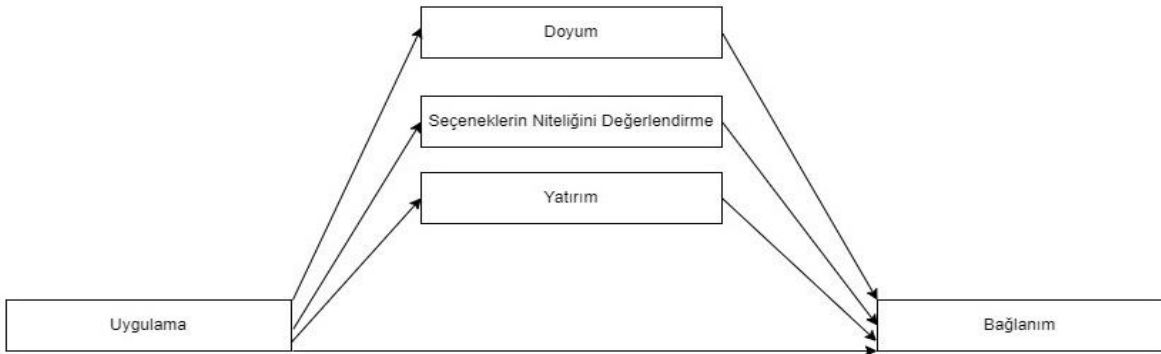
Şekil 1

Araştırma Modeli Maruz Kalma Alt Modeli



Şekil 2

Araştırma Modeli Uygulama Alt Modeli



Şekil 1’de ve Şekil 2’de görüldüğü üzere bu araştırmanın bağımlı değişkeni bağlanımdır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri SFŞ’ye maruz kalma ve SFŞ uygulama; aracı değişkenleri ise doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımdır.

Aracılık etkisinin sınanması konusunda iki temel yaklaşımın varlığından söz edilmektedir (Gürbüz, 2021). Baron ve Kenny’nin (1986) yaklaşımına göre bağımsız değişken bağımlı değişkeni anlamlı olarak etkilemelidir (c yolu); bağımsız değişken aracı değişkeni anlamlı olarak etkilemelidir (a yolu); bağımsız ve aracı değişken birlikte regresyon analizine dâhil edildiğinde aracı değişken, bağımlı değişkeni anlamlı olarak etkilemelidir (b yolu). Bu durumda X ile Y arasında (c’ yolu) anlamlı olmayan bir ilişki çıkarsa tam (full) aracılık, ilişkide azalma meydana gelirse kısmi (partial) aracılık etkisi meydana gelmektedir.

Baron ve Kenny (1986) aracılık etkisinin sınanması için testin sonucu $p < .05$ olduğunda aracılığın anlamlı olduğu sonucuna varan Sobel testini (1982) önermiştir. Bu test, dolaylı etkiye ait dağılımın normal dağıldığı varsayımını gerektirdiği ancak çoğu zaman normal dağılımın gerçekleşmediği gerekçesiyle zamanla eleştirilmiş (Hayes, 2009) ve bunun yerine yeniden örnekleme (bootstrapping/resampling) yöntemi (Zhao vd., 2010) önerilmiştir. Bu yöntemde, orijinal veri setindeki gözlemlerden rastgele yeni gözlem setleri oluşturularak tüm hesaplamalar binlerce defa tekrarlanan bu yeni veri setlerinden elde edilen dağılımlar üzerinden hesaplanmaktadır (Gürbüz, 2021). Ayrıca en az 5000 yeniden örnekleme (Hayes, 2009) gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu yöntem, dolaylı etkiye ait dağılıma dair normal dağılım varsayımında bulunmamaktadır (Preacher ve Hayes, 2008). Herhangi bir anlamlılık değeri yerine %95 güven aralığı içerisinde alt ve üst sınırlar arasında sıfır değerinin bulunmayışı aracılık etkisinin varlığını ifade eder (Hayes ve Rockwood, 2016).

Baron ve Kenny'nin (1986) aksine çağdaş yaklaşıma göre yeniden örnekleme yöntemiyle elde edilen X 'in dolaylı etkisinin (a.b) anlamlı olması, aracılık modelinin doğrulanması için yeterli görülmektedir (Gürbüz, 2021). Buna göre c, a ve b yollarının anlamlı olması beklenmekle beraber herhangi bir veya birden fazla yolun anlamlı olmaması aracılık etkisinin yokluğu anlamına gelmez. Ayrıca tam ve kısmi arabuluculuk tanımlarının kullanımının terk edilerek doğrudan, dolaylı ve toplam etkilerin raporlanmasının daha uygun olacağı belirtilmektedir. Doğrudan ve toplam etki istatistiksel olarak anlamsız olabilirken, dolaylı etki istatistiksel olarak hala anlamlı olabilir. Bir diğer ifadeyle, doğrudan etkinin ve/veya toplam etkinin anlamsızlığı, aracılık modelinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı sonucuyla ilgili değildir (Gürbüz ve Bayık, 2021).

Zhao vd. (2010), aracılık için beş olası durum önermektedir: 1) Tamamlayıcı aracılık (Complementary mediation): Aracılı etki (a x b) ve doğrudan etki (c) hem mevcuttur hem de (a x b x c) aynı yönü gösterir. 2) Rekabetçi aracılık (Competitive mediation): Aracılı etki (a x b) ve doğrudan etki (c) hem mevcuttur hem de (a x b x c) zıt yönlerde işaret eder. 3) Yalnızca dolaylı aracılık (Indirect-only mediation): Aracılı etki (a x b) mevcuttur ancak

doğrudan etki (c) yoktur. 4) Yalnızca doğrudan aracılık yapmama (Direct-only nonmediation): Doğrudan etki (c) mevcuttur ancak dolaylı etki (a x b) yoktur. 5) Etkisiz aracılık (No-effect nonmediation): Ne doğrudan etki (c) ne de dolaylı etki (a x b) vardır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören, çalışma sırasında romantik bir ilişkisi olan ya da daha önce en az bir kez romantik bir ilişki yaşamış olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 18-29 yaş arası üniversite öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örneklem araştırma için uygun olan bir grup bireyi temsil eder (Fraenkel vd., 2012) ve zaman, para, iş gücü kaybı gibi durumların önlenmesi için bu yöntemin kullanılabileceği belirtilmiştir (Büyüköztürk vd., 2021). Duyuru kapsamında Türkiye'deki çeşitli diğer üniversitelerden olmak üzere toplam 753 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Kontroller sırasında tekrar eden 62 veri ve kapsam şartlarını sağlamayan altı katılımcı silinmiş, çalışmaya yaş ortalaması 21.05 olan 684 kişilik katılımcıyla devam edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılardan oluşan çalışma grubuyla ilgili bazı demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Kategoriler	n	%
Cinsiyet	Kadın	511	74.7
	Erkek	173	25.3
Alkol Kullanım Sıklığı	Hiç	241	35.2
	Ara Sıra	394	57.6
	Sıklıkla	49	7.2
Aile İçinde Şiddete Tanık Olma	Hayır	384	56.1
	Evet	300	43.9

Aile İçinde Şiddete Maruz Kalma	Hayır	330	48.2
	Evet	354	51.8
Romantik İlişki Süresi	0-12 ay	362	52.9
	13+ ay	319	46.6
Farklı veya Aynı Şehirde Yaşama	Farklı şehir	242	35.4
	Aynı şehir	442	64.6
Yüz Yüze Flört Şiddetine Maruz Kalma	Hayır	487	71.2
	Evet	197	28.8
Yüz Yüze Flört Şiddeti Uygulama	Hayır	592	86.5
	Evet	92	13.5

Veri Toplama Süreci

Araştırma için etik komisyon başvurusu yapılmadan önce Siber Flört İstismarı Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanım izinleri ölçekleri Türkçeye uyarlayan araştırmacılardan alınmıştır. Ölçek kullanım izinlerine ilişkin e-posta görüntüleri EK-C'de sunulmuştur. Ardından araştırma kapsamı ve koşullarını içeren Bilgilendirilmiş Onam Formu ve katılımcıların kişisel ve çevresel özellikleriyle ilgili bilgi toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sonrasında araştırma kapsamında yapılan uygulamalar için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izin alınmıştır. Bu izne ilişkin yazı EK-H'de sunulmuştur.

Etik komisyon izninin alınmasından sonra uygulamalar 2020-2021 eğitim öğretim yılının güz ve bahar dönemlerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler Aralık 2020 ve Nisan 2021 ayları arasında olmak üzere dört ayda toplanmıştır. Bu dönemlerde Covid-19 pandemisi nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetleri uzaktan/çevrimiçi ortamda sürdürüldüğü için araştırma kapsamında veriler, veri toplama araçları çevrimiçi ortama (Google Formlar) aktarılarak elde edilmiştir. Çevrimiçi veri toplama aracına ilişkin örnek görüntü EK-F'de sunulmuştur. Çevrimiçi ölçme aracında İlişki İstikrarı Ölçeği dışında her sorunun işaretlenmesi zorunlu

kılınmış ve yalnızca uygulama sırasında romantik ilişkisi olan katılımcılardan İlişki İstikrarı Ölçeği'ni doldurmaları beklenmiştir.

Çalışma kapsamında yer alan üniversitelere öğrencileriyle araştırmanın yapılmasına dair onayları konusunda izin yazısı ulaştırılmıştır. Üniversitelere iletmek üzere oluşturulan izin yazısını içeren görüntü EK-Ğ'de sunulmuştur. Bu izin yazısına olumlu dönüş yapan üniversitelerin öğrencilerine duyuru metniyle birlikte çevrimiçi form bağlantısı mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya hesapları aracılığıyla paylaşılmıştır. Duyuru metnini içeren örnek paylaşım EK-G'de sunulmuştur. Katılımcılara çevrimiçi formun ilk sayfasında araştırmanın kapsamı ve gizlilik veya gönüllülük gibi katılım koşullarını içeren Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu sunulmuş ve yalnızca şartları kabul ettiğini işaretleyenler ölçeklerin bulunduğu sayfaya geçiş yapabilmıştır. Çevrimiçi veri toplama aracındaki Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu'na ilişkin görüntü EK-B'de sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada çalışma grubunun betimlenebilmesi amacıyla katılımcılara öncelikle Kişisel Bilgi Formu (KBF) uygulanmıştır. Araştırma problemine yönelik olarak ise üniversite öğrencilerinin uyguladığı ve maruz kaldığı siber flört şiddetinin ölçülmesi amacıyla “Siber Flört İstismarı Ölçeği (SFIÖ)” ve Yatırım Modeli unsurlarının (doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, yatırım ve bağlanım) ölçülmesi amacıyla “İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ)” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının psikometrik özellikleri aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Kişisel Bilgi Formu katılımcıların kişisel ve çevresel özellikleriyle ilgili bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form EK-A'da sunulmuştur.

Formda katılımcılara öncelikle cinsiyet, alkol kullanımı, aile içinde tanık olunan ve maruz kalınan şiddete dair bilgiler sorulmuştur. Ardından güncel ilişkilerine veya güncel ilişkisi olmayan katılımcılar için son ilişkilerine yönelik olarak romantik ilişki süresi,

partnerden farklı veya aynı şehirde yaşama, partnerden maruz kalınan ve partnere uygulanan yüz yüze şiddeti biçimlerine dair bilgiler sorulmuştur.

Siber Flört İstismarı Ölçeği (SFİÖ)

Borrajo, Gámez-Guadix, Pereda ve Calvete (2015) tarafından geliştirilen ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki her bir madde, biri mağduriyet diğeri ise uygulama boyutunu içeren iki paralel maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilme çalışması yaş ortalaması 22.72 olan 18-30 yaş aralığındaki 788 yetişkinle yapılmıştır. Analizler sonucunda ölçeğin “Doğrudan Saldırganlık” ve “Kontrol/İzleme olmak üzere iki faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Doğrudan Saldırganlık boyutunda 11 madde ve İzleme/Kontrol boyutunda 9 madde bulunmaktadır. Ölçeğe ait örnek maddelere EK-D’de yer verilmiştir.

Şiddet uygulama için İzleme/Kontrol boyutu toplam varyansın %15.41’ini, Doğrudan Saldırganlık boyutu ise %25.64’ünü açıklamaktadır. Şiddete maruz kalma için İzleme/Kontrol boyutu toplam varyansın %17.33’ünü, Doğrudan Saldırganlık boyutu ise %31.36’sını açıklamıştır. Ölçeğin orijinal formunda güvenirlik katsayıları Doğrudan Saldırganlık Uygulama için .73, Doğrudan Saldırganlık Mağduriyeti için .84, Kontrol Uygulama için .81 ve Kontrol Mağduriyeti için .81 olarak saptanmıştır.

Ölçek Türkçe’ye Bakır (2019) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik analizleri 18-30 yaş aralığındaki 919 kişiyle yapılmıştır. Ölçeği cevaplandırmada katılımcılar ilişkinin son bir senesi sırasında ilgili davranışların kaç kez gerçekleştiğini belirtmek için altılı bir derecelendirme yapmaktadır: “Hiç: Bu bizim ilişkimizde hiç olmadı (1)”, “Geçen yıl değil, ama daha önce bir kere oldu (2)”, “Nadiren: Bir ya da iki kere oldu (3)”, “Bazen: 3 ile 10 kere arasında oldu (4)”, “Sık sık: 11 ile 20 kere arasında oldu (5)” ve “Genellikle: 20 kereden fazla oldu (6). Ölçekte bir kesme puanı bulunmamakta olup, her alt boyutta ortalama puanlarının yükselmesi SFŞ uygulamanın veya SFŞ’ye maruz kalmanın arttığı anlamına gelmektedir.

Yapı geçerliliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analiziyle sınanan ölçek, şiddete maruz kalma için toplam varyansın %44.4'ünü ve şiddet uygulama için toplam varyansın %44.7'sini açıklamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği istatistiklerinin şiddete maruz kalma [$\chi^2 = 582.86$, $\chi^2/sd = 3.45$, GFI = .90, CFI = .75, RMSEA = .05] ve şiddet uygulama [$\chi^2 = 595.45$, $\chi^2/sd = 3.52$, GFI = .94, CFI = .79, RMSEA = .05] için kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığı görülmüştür. Güvenilirlik katsayıları Maruz Kalma ölçeği için .84 ve Uygulama ölçeği için .83'tür. İzleme/kontrol alt boyutu güvenilirlik katsayısı maruz kalma için .85 ve şiddet uygulama için .84'tür. Doğrudan saldırganlık alt boyutu güvenilirlik katsayısı şiddete maruz kalma için .78 ve şiddet uygulama için .79'dur (Bakır, 2019).

Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin olarak hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları ise maruz kalma boyutu için .89 ve uygulama boyutu için .78 olarak saptanmıştır. Alt boyutlar açısından izleme/kontrol alt boyutunda maruz kalma için .88 ve uygulama için .78 olarak bulunurken Doğrudan saldırganlık alt boyutunda maruz kalma için .79 ve uygulama için .62 Cronbach Alfa katsayıları elde edilmiştir.

İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ)

Rusbult vd. (1998) tarafından geliştirilen ölçek, "Bağlanım" alt boyutunda yedi maddeden ve "İlişki Doyumu", "İlişki Yatırımı" ve "Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme" alt boyutlarının her birinde 10'ar maddeden oluşmaktadır. "İlişki Doyumu", "İlişki Yatırımı" ve "Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme" alt boyutlarındaki ilk beş madde, son beş maddenin ölçme kalitesini artırmak amacıyla uygulanmaktadır. Ölçek uygulaması sırasında tüm maddeler uygulanırken ölçeğin değerlendirilmesi aşaması sadece son beş maddeyle yürütülür. Geliştirilme çalışması yaş ortalaması yaklaşık 19 olan 914 üniversite öğrencisiyle yapılan ölçeğin orijinal formunda "Bağlanım" alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı .91 ile .95, "İlişki Doyumu" alt ölçeği güvenilirlik katsayısı .92 ile .95, "Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme" alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı .82 ile .88 ve "İlişki Yatırımı" alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı ise .82 ile .84 arasında değişmektedir.

Ölçeğin “İlişki Doyumu”, “İlişki Yatırımı” ve “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme” alt ölçeklerinin Türkçeye uyarlama çalışması Büyüksahin vd. (2005) tarafından duygusal birlikteliği olan 18-31 yaş aralığından (yaş ortalaması 21.82 olan) 325 kişiyle yapılmıştır. Yapı geçerliliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile sınanan ölçeğin “İlişki Doyumu” alt ölçeği toplam varyansın %21.76’sını, “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme” alt ölçeği toplam varyansın %16.24’ünü ve “İlişki Yatırımı” alt ölçeği toplam varyansın %14.03’ünü açıklamaktadır. Üç faktör birlikte toplam varyansın %52.04’ünü açıklamıştır. Faktör analizi sonucunda Rusbult vd. (1998) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla tutarlı faktör yapısı elde edildiği sonucuna varılmıştır. Güvenilirlik katsayıları “İlişki Doyumu” alt ölçeği için .90, “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme” alt ölçeği için .84 ve “İlişki Yatırımı” alt ölçeği için .84’tür. Ölçek toplam puan vermediği için bütünü için güvenilirlik katsayısı hesaplanmamıştır. “Bağlanım” alt ölçeği ise İlişki İstikrarı Ölçeği’ni gözden geçiren Büyüksahin ve Taluy (2008) tarafından sonradan uyarlanmıştır.

Ölçeği cevaplandırmada katılımcılar güncel ilişkilerine ilişkin olarak “İlişki Doyumu”, “İlişki Yatırımı” ve “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme” alt ölçeklerinde ilk beş madde için “Tamamen Yanlış (1) ifadesinden “Tamamıyla Doğru (4)” ifadesine dördü bir derecelendirme; kalan beş madde için “Tamamen Yanlış (1)” ifadesinden, “Tamamıyla Doğru (9)” ifadesine uzanan dokuzlu bir derecelendirme yapmaktadır. “Bağlanım” alt ölçeğinde ise her madde için sadece “Tamamen Yanlış (1)” ifadesinden, “Tamamıyla Doğru (9)” ifadesine uzanan dokuzlu bir derecelendirme yapılmaktadır. “İlişki Doyumu”, “İlişki Yatırımı” ve “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme” alt ölçeklerinde tersten puanlanan (reverse) madde bulunmazken “Bağlanım” alt ölçeğindeki 3. ve 4. maddeler tersten puanlanmaktadır. Her alt boyutta ortalama puanlarının yükselmesi sırasıyla doyumun, seçeneklerin, yatırımın ve bağlanımın arttığı anlamına gelmektedir. Ölçeğe ait örnek maddelere EK-E’de yer verilmiştir.

Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin olarak hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları ise “İlişki Doyumu” alt ölçeği için .95, “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme” alt ölçeği için .84, “İlişki Yatırımı” alt ölçeği için .84 ve “Bağlanım alt ölçeği için .93’tür.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada öncelikle üniversite öğrencilerinin SFŞ’ye maruz kalma ve SFŞ uygulama düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşma düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır. Verilerin hazırlanması, taranması, parametrik testlere ilişkin varsayımların kontrolü, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) için IBM SPSS 25 kullanılmıştır. Tek yönlü uç değer (aykırı değer) değerlerin tespiti için ham puanlar standart z puanlarına dönüştürülmüş ve ortalamadan ± 3 standart sapma (Tabachnick ve Fidell, 2012, s.73) uzaklıkta yer alan değerler silinmiştir. Sonrasında tek değişkenli normallik varsayımı kontrolü yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle histogram ve Q-Q grafikleri incelenmiş, ardından çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayıları tüm boyut ve alt boyutlarda ± 3 sınırlarında (Kline, 2015) yer aldığında verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir. Çalışma grubuna ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Çalışma Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut ve Alt Boyutlar	n	Min	Max	$\bar{x}$	SS
SFŞ’ye Maruz Kalma	668	20.00	66.00	29.30	9.81
Doğrudan Saldırganlık Maruz	629	11.00	17.00	11.83	1.42
İzleme/Kontrol Maruz	684	9.00	53.00	17.64	9.35
SFŞ Uygulama	682	20.00	59.00	28.64	7.46
Doğrudan Saldırganlık Uygulama	657	11.00	16.00	11.71	1.16
İzleme/Kontrol Uygulama	684	9.00	46.00	16.70	6.61

Bu araştırmanın diğer bir amacı üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ve SFŞ uygulamaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolünün incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yalnızca çalışma sırasında romantik ilişkisi olduğunu belirten katılımcılara (264 kişi: %68.9'u kadın ve %31.1'i erkek) ait verileriyle analize devam edilmiştir. Bu gruplara ilişkin betimsel istatistikler Maruz Kalma ve Uygulama grupları olmak üzere iki grup şeklinde Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Aracılık Analizi Kapsamında SFŞ'ye Maruz Kalma ve SFŞ Uygulama Gruplarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut ve Alt Boyutlar	n	Min	Max	$\bar{x}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
SFŞ Maruz Kalma	257	20.00	62.00	28.36	8.55	1.750	2.957
Doyum	257	7.00	45.00	37.09	9.06	-1.474	1.527
SND	257	5.00	45.00	21.69	10.18	.382	-.786
Yatırım	257	5.00	45.00	23.41	10.15	.100	-.933
Bağlanım	257	10.00	63.00	51.07	13.53	-1.164	.369
SFŞ Uygulama	263	20.00	59.00	28.68	7.95	1.539	2.408
Doyum	263	7.00	45.00	28.68	7.95	-1.442	1.386
SND	263	5.00	45.00	28.68	7.95	.376	-.824
Yatırım	263	5.00	45.00	28.68	7.95	.130	-.940
Bağlanım	263	7.00	63.00	28.68	7.95	-1.159	.374

SND : Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

Aracılık analizleri kapsamında verilerin hazırlanması, taranması ve çok değişkenli istatistiklere ilişkin varsayım testlerinin (Çokluk vd., 2021) yapılması için IBM SPSS 25 bilgisayar programı kullanılmıştır. Aracı (mediator) değişkenlerin rolünün incelenmesi için SPSS 25'e PROCESS macro versiyon 4.2 eklentisi yapılmış ve birden fazla aracı değişkeni içeren (multiple mediation) Model 4 (Hayes, 2022) analizi %95 güven aralığında 5000 bootstrapping (yeniden örnekleme) yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Ölçeklere verilen yanıtlar kayıp (eksik) değer açısından incelendiğinde İİÖ'ye verilen yanıtlarda sekiz katılımcıda eksik değerlere rastlanmıştır. Bu değerlere yönelik olarak yapılan kayıp değer analizinde kayıp değerlerin rastlantısal olarak dağıldığı sonucuna varıldığı için yaklaşık değer atama (imputation) işlemlerinden (Çokluk vd., 2021) seriler ortalamasını atama yöntemi (Tabachnick ve Fidell, 2012) gerçekleştirilmiştir. Tek yönlü uç değerlerin (aykırı değer) tespiti için ham puanlar standart z puanlarına dönüştürülmüş ve ortalamadan ± 3 standart sapma (Tabachnick ve Fidell, 2012, s.73) uzaklıkta yer alan değerler silinmiştir. Tek değişkenli normallik varsayımı kontrolü doğrultusunda öncelikle histogram ve Q-Q grafikleri incelenmiş, ardından basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır. Çok yönlü uç değer (aykırı değer) değerlerin tespiti için Mahalanobis uzaklıkları hesaplanmış ve uygulama modelinde bir katılımcıya ait Mahalanobis uzaklığına ilişkin değer $p < .001$ (Tabachnick ve Fidell, 2012) olarak bulunduğu için analizden çıkartılmıştır.

Çok değişkenli normallik/doğrusallık incelemesi değişken kombinasyonlarının saçılma diyagramı matrisi (matrix scatter) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Çok değişkenli homojenlik/varyansların homojenliği (eşvaryanslılık) (homoscedasticity) ise yordanan değişkenler için standardize edilmiş artıklar histogram dağılımı, normal P-P grafiği ve saçılım grafiği aracılığıyla incelenmiştir. Otokorelasyon durumu Durbin-Watson testi (Tabachnick ve Fidell, 2012) aracılığıyla sınanmakta ve ideal olarak 2'ye yakın olması beklenmektedir (Field, 2009). Bu değer maruz kalma modelinde 1.969 ve uygulama modelinde 2.123 olduğu belirlenmiştir. Çoklu bağlantı (multicollinearity) problemi ve tekillik (singularity) tespiti için değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Korelasyon katsayıları $r > .90$ (Tabachnick ve Fidell, 2012) düzeyindeki ilişkilerin problemli olduğuna işaret edilir. Çalışma kapsamındaki değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarına Tablo 4'ten ulaşılabilir.

Tablo 4

Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi

	Maruz	Uygulama	Doyum	SND	Yatırım	Bağlanım
Maruz	1					
Uygulama	.631**	1				
Doyum	-.321**	-.271**	1			
SND	.257**	.173**	-.425**	1		
Yatırım	.042	.244**	.310**	-.283**	1	
Bağlanım	-.290**	-.077	.735**	-.542**	.481**	1

SND : Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

** : $p < .01$

Tablo 4 incelendiğinde .74'ten yüksek korelasyon katsayısı olmadığı belirlenmiştir. Bu açıdan çoklu bağlantı probleminin varlığına ilişkin herhangi bir kanıt rastlanmamıştır.

Değişkenler arasındaki korelasyon incelendiğinde, maruz kalma ve yatırım ($r = .042$, $p > .05$) ile uygulama ve bağlanım ($r = -.077$, $p > .05$) değişkenleri arasındaki ilişkiler hariç tüm değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmektedir. Maruz kalma ve uygulama puanları arasında pozitif ($r = .631$, $p < .01$) yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Maruz kalma ve Yatırım Modeli boyutları arasındaki ilişkiler açısından maruz kalma ve doyum puanları arasında negatif ($r = -.321$, $p < .01$); maruz kalma ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme arasında pozitif ($r = .257$, $p < .01$); maruz kalma ve bağlanım arasında negatif ($r = -.290$, $p < .01$) yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Uygulama ve Yatırım Modeli boyutları arasındaki ilişkiler açısından uygulama ve doyum arasında negatif ($r = -.271$, $p < .01$); uygulama ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme arasında pozitif ($r = .173$, $p < .01$); uygulama ve yatırım arasında pozitif ($r = .244$, $p < .01$) yönede anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Yatırım modeli boyutlarının kendi aralarındaki ilişkiler açısından doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme arasında negatif ($r = -.425$, $p < .01$); doyum ve yatırım arasında pozitif ($r = .310$, $p < .01$); doyum ve bağlanım arasında pozitif ($r = .735$, $p < .01$);

seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım arasında negatif ($r = -.283, p < .01$); seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve bağlanım arasında negatif ($r = -.542, p < .01$); yatırım ve bağlanım arasında pozitif ($r = .481, p < .01$) yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Çoklu bağlantı probleminin tespiti için değerşkenler arası korelasyonların incelenmesi dışında alternatif üç seçenek daha bulunmaktadır. İkinci yol varyans artış faktörlerinin Varyans Büyütme Faktörü (Variance Inflation Factor-VIF) incelenmesidir. VIF değerinin 10'a eşit veya daha büyük olması durumunda problem söz konusu olduğu vurgulanmaktadır. Bu değerler maruz kalma modelinde 1.163 ile 1.381 arasında ve uygulama modelinde 1.271 ile 1.424 arasında değerşmektedir. Üçüncü yol olarak bağımsız değerşkenler için tolerans değerleri Tolerans Değer (Tolerance Value-TV) hesaplanmasıdır. TV değerinin .10'dan büyük olması çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığına işaret etmektedir. Değerler maruz kalma modelinde .724 ile .860 arasında ve uygulama modelinde .702 ile .787 arasında değerşmektedir. Dördüncü yol olarak Durum Endeksi (Condition Index-CI) değer (Tolerance Value-TV) hesaplanmasıdır. CI değerinin .30'dan yüksek olması "yüksek düzeyde" oklu doğrusal bağlantı problemini işaret etmektedir. Değerler maruz kalma modelinde 19.103 ve uygulama modelinde 19.184 olarak belirlenmiştir. Tüm bulgular ışığında verilerin çok değerşkenli analizinin gerçekleştirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere yönelik analizlerin bulguları sunulmuştur. Ardından bulgular alanyazın çerçevesinde değerlendirilerek tartışılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın alt problemlerine yönelik analizlerin bulguları ve bunlara ilişkin yorumlar aşağıda sunulmuştur. Ayrıca bulgulara ilişkin tablo ve şekillere yer verilmiştir.

Siber Flört Şiddetinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın çeşitli demografik değişkenlere (bireysel ve çevresel özellikler ve romantik ilişki özellikleri) ilişkin alt problemleri, çalışma grubundan elde edilen verilerin analizi aracılığıyla incelenmiştir. Bu amaçla bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak SFİÖ'nün Maruz Kalma ve Uygulama boyutu ile Doğrudan Saldırganlık ve İzleme/Kontrol alt boyutlarından elde edilen toplam puanlar kullanılmıştır.

SFŞ'nin Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.

Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının cinsiyete göre değişip değişmediği bağımsız örneklem t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

SFŞ'nin Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	Kadın	497	29.20	10.07	666	-.436	.663
	Erkek	171	29.58	9.03	326.25		
Doğrudan	Kadın	466	11.82	1.40	627	-.284	.777

Saldırganlık	Erkek	163	11.86	1.45	275.50		
İzleme/Kontrol	Kadın	511	17.64	9.70	682	.008	.994
	Erkek	173	17.63	8.26	344.92		
Uygulama	Kadın	509	28.93	7.87	680	1.989	.047*
	Erkek	173	27.78	6.01	386.34		
Doğrudan	Kadın	488	11.74	1.20	655	.817	.414
Saldırganlık	Erkek	169	11.65	1.05	328.54		
İzleme/Kontrol	Kadın	511	16.95	6.97	682	1.905	.057
	Erkek	173	15.97	5.36	383.03		

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 5'te izlenen p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(666)} = -.436$, $p = .663$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(627)} = -.284$, $p = .777$, $p > .05$) ve İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(682)} = .008$, $p = .994$, $p > .05$) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Tabloda görülen p değerlerine göre Uygulama boyutunda ($t_{(655)} = .817$, $p = .414$, $p > .05$) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(655)} = .817$, $p = .414$, $p > .05$) ve İzleme Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(682)} = 1.905$, $p = .057$, $p > .05$) ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

SFŞ'nin Alkol Kullanım Sıklığına Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının alkol kullanım sıklığına göre incelenmesine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Alkol Kullanım Sıklığına Göre SFŞ Puan Ortalamaları Betimsel İstatistik Sonuçları

Bağımlı Değişken	Alkol Kullanım Sıklığı	n	$\bar{X}$	SS
Maruz Kalma	Hiç	235	29.05	9.95
	Ara Sıra	385	28.99	9.48

	Sıklıkla	48	33.02	11.18
Doğrudan	Hiç	222	11.79	1.32
Saldırganlık	Ara Sıra	364	11.80	1.42
	Sıklıkla	43	12.34	1.74
İzleme/	Hiç	241	17.50	9.61
Kontrol	Ara Sıra	394	17.39	9.09
	Sıklıkla	49	20.30	9.87
Uygulama	Hiç	239	28.41	6.94
	Ara Sıra	394	28.44	7.52
	Sıklıkla	49	31.30	8.89
Doğrudan	Hiç	234	11.76	1.26
Saldırganlık	Ara Sıra	378	11.67	1.08
	Sıklıkla	45	11.84	1.26
İzleme/	Hiç	241	16.66	6.41
Kontrol	Ara Sıra	394	16.44	6.54
	Sıklıkla	49	18.95	7.75

Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının alkol kullanım sıklığına göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

SFŞ'nin Alkol Kullanım Sıklığına Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Maruz Kalma	Gruplar Arası	715.573	2	357.787	3.743	.024*
	Grup İçi	63561.343	665	95.581		
	Toplam	64276.916	667			

Doğrudan Saldırganlık	Gruplar Arası	12.055	2	6.028	3.006	.137
	Grup İçi	1255.404	626	2.005		
	Toplam	1267.459	628			
İzleme/Kontrol	Gruplar Arası	376.846	2	188.423	2.160	.116
	Grup İçi	59396.680	681	87.220		
	Toplam	59773.526	683			
Uygulama	Gruplar Arası	375.206	2	187.603	3.391	.093
	Grup İçi	37563.781	679	55.322		
	Toplam	37938.987	681			
Doğrudan Saldırganlık	Gruplar Arası	2.043	2	1.022	.752	.472
	Grup İçi	888.426	654	1.358		
	Toplam	890.469	656			
İzleme/Kontrol	Gruplar Arası	275.602	2	137.800	3.170	.100
	Grup İçi	29598.743	681	43.464		
	Toplam	29874.345	683			

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 7 incelendiğinde Maruz Kalma boyutunda ($F_{(2, 665)} = 3.743$, $p = .024$, $p < .05$) alkol kullanım sıklığına göre istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunurken Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($F_{(2, 626)} = 3.006$, $p = .137$, $p > .05$), Uygulama boyutunda ($F_{(2, 679)} = 3.391$, $p = .093$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($F_{(2, 654)} = .752$, $p = .472$, $p > .05$) ve İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($F_{(2, 681)} = 3.170$, $p = .100$, $p > .05$) alkol kullanım sıklığına göre istatistiksel açıdan anlamlı fark belirlenmemiştir.

Anlamlı fark tespit edilen Maruz Kalma boyutunda varyansların homojenliği için Levene testi sonuçları incelenerek varyansların homojen dağıldığı belirlenmiş ve Post Hoc testi için Scheffe testi kullanılmıştır. Çoklu karşılaştırmalara ilişkin edilen sonuçlara Tablo 8'den ulaşılabilir.

Tablo 8*Alkol Kullanım Sıklığına Göre SFŞ'ye Maruz Kalmaya İlişkin Scheffe Testi Bulguları*

Sıklık (I)	Sıklık (J)	Ortalamalar Farkı (I-J)	p
Hiç	Ara Sıra	.05886	.997
	Sıklıkla	-3.96977	.038*
Ara Sıra	Hiç	-.05886	.997
	Sıklıkla	-4.02863	.027*
Sıklıkla	Hiç	3.96977	.038*
	Ara Sıra	4.02863	.027*

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 8 incelendiğinde sıklıkla alkol kullananlar ile hiç alkol kullanmayanların ve ara sıra alkol kullananların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$).

SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Tanık Olmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının aile içinde şiddete tanık olmaya göre değişip değişmediği bağımsız örneklem için t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9*SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Tanık Olmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi**Sonuçları*

Değişken	AlışT	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	Hayır	375	28.81	9.08	666	-1.422	.156
	Evet	293	29.92	10.65	573.467		
Doğrudan	Hayır	360	11.83	1.39	627	-.092	.927
Saldırganlık	Evet	269	11.84	1.46	562.156		
İzleme/Kontrol	Hayır	384	17.32	8.92	682	-.992	.322

	Evet	300	18.04	9.87	608.917		
Uygulama	Hayır	383	28.42	7.33	680	-.842	.400
	Evet	299	28.91	7.63	627.662		
Doğrudan	Hayır	376	11.66	1.06	655	-1.366	.173
Saldırganlık	Evet	281	11.79	1.28	537.842		
İzleme/Kontrol	Hayır	384	16.67	6.65	682	-.135	.893
	Evet	300	16.74	6.56	646.382		

AIŞT : Aile İçinde Şiddete Tanık Olma

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 9'da izlenen p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(666)} = -1.422$, $p = .156$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(627)} = -.092$, $p = .927$, $p > .05$), İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(682)} = -.992$, $p = .322$, $p > .05$), Uygulama boyutunda ($t_{(680)} = -.842$, $p = .400$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(655)} = -1.366$, $p = .173$, $p > .05$) ve İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(682)} = -.135$, $p = .893$, $p > .05$) aile içinde şiddete tanık olmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Maruz Kalmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının aile içinde şiddete kalmaya göre değişip değişmediği bağımsız örneklemeler için t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10

SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Maruz Kalmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi

Sonuçları

Değişken	AIŞM	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	Hayır	323	28.36	8.51	666	-2.414	.016*
	Evet	345	30.17	10.83	646.708		

Doğrudan	Hayır	313	11.77	1.33	627	-1.193	.233
Saldırganlık	Evet	316	11.90	1.50	619.857		
İzleme/Kontrol	Hayır	330	16.96	8.53	682	-1.824	.069
	Evet	354	18.26	10.03	676.443		
Uygulama	Hayır	329	28.02	6.91	680	-2.108	.035*
	Evet	353	29.21	7.91	677.192		
Doğrudan	Hayır	324	11.62	1.06	655	-1.968	.049*
Saldırganlık	Evet	333	11.80	1.25	643.503		
İzleme/Kontrol	Hayır	330	16.33	6.30	682	-1.412	.159
	Evet	354	17.04	6.87	681.827		

AIŞM : Aile İçinde Şiddete Maruz Kalma

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 10'da izlenen p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(666)} = -2.414$, $p = .016$, $p < .05$) aile içinde şiddete maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu, Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(627)} = -1.193$, $p = .233$, $p > .05$) ve İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(682)} = -1.824$, $p = .069$, $p > .05$) aile içinde şiddete maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Yine tablodan izlenebileceği gibi p değerlerine göre Uygulama boyutunda ($t_{(680)} = -2.108$, $p = .035$, $p < .05$) ve Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(655)} = -1.968$, $p = .049$, $p < .05$) aile içinde şiddete maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(682)} = -1.412$, $p = .159$, $p > .05$) ise aile içinde şiddete maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

SFŞ'nin Romantik İlişki Süresine Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının romantik ilişki süresine göre değişip değişmediği bağımsız örneklemeler için t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlara Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11*SFŞ'nin Romantik İlişki Süresine Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları*

Değişken	Süre	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	0-12 ay	352	28.46	9.11	663	-2.281	.023*
	13+ ay	313	30.21	10.51	621.729		
Doğrudan	0-12 ay	330	11.80	1.37	624	-.658	.510
Saldırganlık	13+ ay	296	11.87	1.47	605.053		
İzleme/Kontrol	0-12 ay	362	16.93	8.84	679	-2.035	.042*
	13+ ay	319	18.40	9.88	643.147		
Uygulama	0-12 ay	362	28.40	7.48	677	-.859	.390
	13+ ay	317	28.90	7.43	666.455		
Doğrudan	0-12 ay	349	11.73	1.21	652	.447	.655
Saldırganlık	13+ ay	305	11.69	1.11	650.423		
İzleme/Kontrol	0-12 ay	362	16.37	6.47	679	-1.372	.170
	13+ ay	319	17.07	6.76	659.851		

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 11'de izlenen p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(663)} = -2.281$, $p = .023$, $p < .05$) ve İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(679)} = -2.035$, $p = .042$, $p < .05$) romantik ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu, Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(624)} = -.658$, $p = .510$, $p > .05$) ise romantik ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Tabloda görülen p değerlerine göre Uygulama boyutunda ($t_{(677)} = -.859$, $p = .390$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(652)} = .447$, $p = .655$, $p > .05$) ve İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(679)} = -1.372$, $p = .170$, $p > .05$) romantik ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

SFŞ'nin Partnerle Farklı veya Aynı Şehirde Yaşamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının partnerle farklı veya aynı şehirde yaşamaya göre değişip

değişmediği bağımsız örneklemeler için t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12

SFŞ'nin Partnerle Farklı veya Aynı Şehirde Yaşamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Şehir	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	Farklı	233	29.41	9.68	666	.219	.826
	Aynı	435	29.24	9.89	483.534		
Doğrudan	Farklı	218	11.77	1.37	627	-.746	.456
Saldırganlık	Aynı	411	11.86	1.44	463.861		
İzleme/Kontrol	Farklı	242	18.16	9.84	682	1.077	.282
	Aynı	442	17.35	9.07	462.586		
Uygulama	Farklı	241	29.06	7.92	680	1.090	.276
	Aynı	441	28.41	7.19	454.426		
Doğrudan	Farklı	230	11.71	1.16	655	-.041	.967
Saldırganlık	Aynı	427	11.72	1.16	469.684		
İzleme/Kontrol	Farklı	242	17.15	7.25	682	1.267	.206
	Aynı	442	16.45	6.22	435.829		

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 12'de izlenen p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(666)} = .219$, $p = .826$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(627)} = -.746$, $p = .456$, $p > .05$), İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(682)} = 1.077$, $p = .282$, $p > .05$), Uygulama boyutunda ($t_{(666)} = 1.090$, $p = .276$, $p > .05$), Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(655)} = -.041$, $p = .967$, $p > .05$) ve İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(682)} = 1.267$, $p = .206$, $p > .05$) partnerle farklı veya aynı şehirde yaşamaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

SFŞ'nin Partnerden Yüz Yüze Flört Şiddetine Maruz Kalmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma

ve SFŞ uygulamalarının partnerden yüz yüze flört şiddetine maruz kalmaya göre değişip değişmediği bağımsız örneklem için t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlara Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 13

SFŞ'nin Partnerden Yüz Yüze Flört Şiddetine Maruz Kalmaya Göre Değişip

Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Maruz	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	Hayır	485	26.57	6.78	666	-10.150	.000*
	Evet	183	36.52	12.58	223.151		
Doğrudan	Hayır	477	11.55	1.11	627	-7.209	.000*
Saldırganlık	Evet	152	12.71	1.86	186.447		
İzleme/Kontrol	Hayır	487	15.00	6.26	682	-10.058	.000*
	Evet	197	24.16	12.14	239.388		
Uygulama	Hayır	486	27.02	5.97	680	-7.981	.000*
	Evet	196	32.65	9.11	265.070		
Doğrudan	Hayır	480	11.52	.93	655	-5.798	.000*
Saldırganlık	Evet	177	12.23	1.52	226.593		
İzleme/Kontrol	Hayır	487	15.46	5.60	682	-7.043	.000*
	Evet	197	19.77	7.82	280.874		

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 13'te izlenebileceği gibi p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(666)} = -10.150$, $p = .000$, $p < .05$), Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(627)} = -7.209$, $p = .000$, $p < .05$), İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(682)} = -10.058$, $p = .000$, $p < .05$), Uygulama boyutunda ($t_{(680)} = -7.981$, $p = .000$, $p < .05$), Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(655)} = -5.798$, $p = .000$, $p < .05$) ve İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(682)} = -7.043$, $p = .000$, $p < .05$) partnerden yüz yüze flört şiddetine maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

SFŞ'nin Partnere Yüz Yüze Flört Şiddeti Uygulamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının partnere yüz yüze flört şiddeti uygulamaya göre değişip değişmediği bağımsız örneklem için t testi aracılığıyla incelenmiştir. Varyansların homojenliği, Levene testiyle kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14

SFŞ'nin Partnere Yüz Yüze Flört Şiddeti Uygulamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Uygulama	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Maruz Kalma	Hayır	581	28.62	9.34	666	-4.016	.000*
	Evet	87	33.85	11.59	103.395		
Doğrudan	Hayır	555	11.78	1.36	627	-2.077	.041*
Saldırganlık	Evet	74	12.22	1.77	84.864		
İzleme/Kontrol	Hayır	592	16.99	8.88	682	-3.943	.000*
	Evet	92	21.79	11.13	109.734		
Uygulama	Hayır	591	27.82	6.58	680	-5.500	.000*
	Evet	91	33.92	10.25	101.717		
Doğrudan	Hayır	580	11.64	1.07	655	-3.405	.001*
Saldırganlık	Evet	77	12.28	1.60	85.253		
İzleme/Kontrol	Hayır	592	16.08	5.98	682	-4.812	.000*
	Evet	92	20.66	8.80	104.440		

* : $p < .05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 14'te izlenebileceği gibi p değerleri Maruz Kalma boyutunda ($t_{(666)} = -4.016$, $p = .000$, $p < .05$), Doğrudan Saldırganlığa Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(627)} = -2.077$, $p = .041$, $p < .05$), İzleme/Kontrol Maruz Kalma alt boyutunda ($t_{(682)} = -3.943$, $p = .000$, $p < .05$), Uygulama boyutunda ($t_{(680)} = -5.500$, $p = .000$, $p < .05$), Doğrudan Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ($t_{(655)} = -3.405$, $p = .001$, $p < .05$) ve İzleme/Kontrol Uygulama alt boyutunda ($t_{(682)} =$

-4.812, $p = .000$, $p < .05$) partnere yüz yüze flört şiddeti uygulamaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

SFŞ ve Bağlanım Arasında Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ve SFŞ uygulamaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı etkisi, PROCESS Macro eklentisinin Model 4 paralel çoklu aracılık modeli (Hayes, 2022) aracılığıyla 5000 yeniden örnekleme ve %95 güven aralığında sınanmıştır.

Aracılık etkisi incelenmeden önce YM sınanmıştır. Bu amaçla doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın bağlanım üzerindeki yordayıcı etkisi çoklu doğrusal regresyon analiziyle incelenmiştir. Bulgular Maruz Kalma modelinde ($F_{(3, 253)} = 157.653$, $p < .01$) ve Uygulama modelinde ($F_{(3, 259)} = 163.556$, $p < .01$) istatistiksel olarak anlamlı etki bulunduğunu göstermiştir. Bu bağlamda Maruz Kalma modelinde ($R = .807$; $R^2 = .651$; AR^2 [Düzeltilmiş R^2] = .647) ve Uygulama modelinde ($R = .809$; $R^2 = .655$; AR^2 [Düzeltilmiş R^2] = .651) doyum ($\beta = .56$), seçeneklerin niteliğini değerlendirme ($\beta = -.23$) ve yatırımın bağlanım ($\beta = .23$) için toplam varyansın yaklaşık %65'ini açıkladığı belirlenmiştir. Bulgular, YM'nin geçerliğine ilişkin kanıt sunmaktadır.

SFŞ'ye Maruz Kalma ile Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.

Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı etkisi sınanmıştır. Doğrudan, dolaylı ve aracılı ilişkilere yönelik bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

SFŞ'ye Maruz Kalma ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Rolüne İlişkin PROCESS Sonucu

Etki	sh	t	p	LLCI	ULCI
------	----	---	---	------	------

Toplam Etki (c)		-.4165	.0956	-4.3552	.0000	-.6048	-.2282
Doğrudan Etki (c')		-.1094	.0631	-1.7343	.0841	-.2337	.0148
Dolaylı Etki							
	Doyum	-.2666	.0611			-.3963	-.1526
	SND	-.0719	.0245			-.1236	-.0281
	Yatırım	.0314	.0251			-.0176	.0828

SND : Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

Sh : Standart hata

LLCI : The lower limit confidence interval (Alt limit güven aralığı)

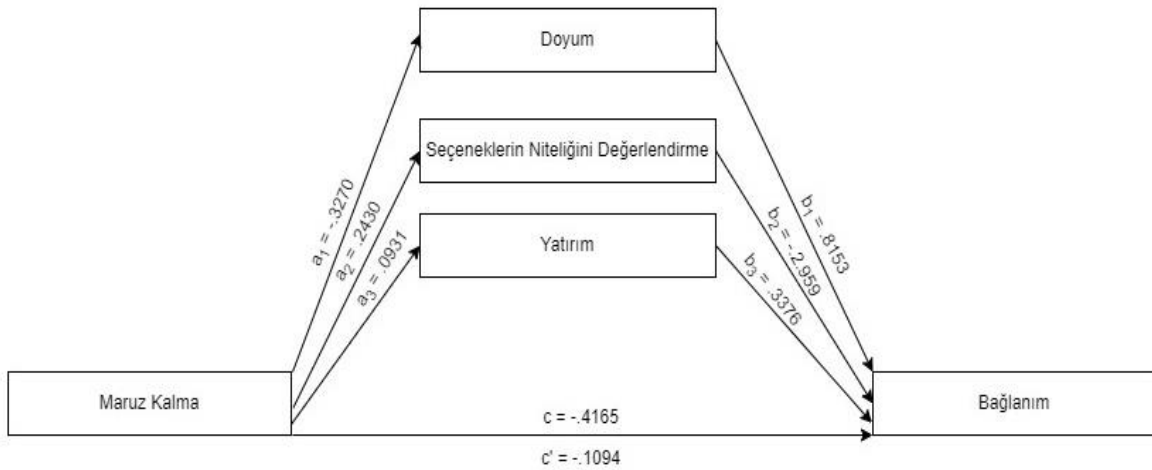
ULCI : The upper limit confidence interval (Üst limit güven aralığı)

Tablo 15 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre maruz kalmanın bağlanım üzerindeki doyum [Dolaylı Etki (DE_{doyum})= -.2666; Güven Aralığı (GE_{doyum}) (-.3963, -.1526)] ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme [Dolaylı Etki (DE_{SND})= -.0719; Güven Aralığı (GE_{SND}) (-.1236, -.0281)] aracılığıyla olan dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlıyken bağlanım üzerindeki yatırım [Dolaylı Etki ($DE_{\text{yatırım}}$)= .0314; Güven Aralığı ($GE_{\text{yatırım}}$) (-.0176, .0828)] aracılığıyla olan dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamsızdır. Analizde elde edilen güven aralıkları doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme için sıfırı kapsamazken yatırım için sıfır değerini içerisinde bulundurmaktadır (Hayes, 2022). Sonuç olarak doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkiye eş zamanlı olarak aracılık ederken yatırım maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkiye aracılık etmemektedir. Bu sonuçlardan hareketle maruz kalma arttıkça, bununla birlikte doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme azaldıkça bağlanım azalmaktadır.

Maruz Kalma modeline ilişkin katsayılar Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3

Maruz Kalma Modeli Katsayıları



Şekil 3 incelendiğinde toplam etkinin [Toplam Etki (TE_{maruz}) = $-.4165$; Güven Aralığı (GE_{maruz}) ($-.6048, -.2282$)] güven aralıkları sıfırı kapsamadığı için istatistiksel olarak anlamlı olduğu ancak doğrudan etkinin [Doğrudan Etki (DE_{maruz}) = $-.1094$; Güven Aralığı (GE_{maruz}) ($-.2337, .0148$)] güven aralıkları sıfır değerini içerisinde barındırdığı için istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Bu durumda tamamlayıcı aracılık (complementary mediation) olarak adlandırılan etkinin var olduğu belirlenmiştir (Zhao vd., 2010).

SFŞ Uygulama ile Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Bulgu ve Yorumlar. Üniversite öğrencilerinin SFŞ uygulamaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı etkisi sınanmıştır. Doğrudan, dolaylı ve aracılı ilişkilere yönelik bulgular Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16

SFŞ Uygulama ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Rolüne İlişkin PROCESS Sonucu

	Etki	sh	t	p	LLCI	ULCI
Toplam Etki (c)	-.1575	.1082	-1.4552	.1468	-.3705	.0556
Doğrudan Etki (c')	.1202	.0720	1.6694	.0962	-.0216	.2620
Dolaylı Etki						
Doyum	-.2857	.0697			-.4292	-.1583

SND	-.0807	.0322	-.1496	-.0235
Yatırım	.0887	.0264	.0428	.1466

SND : Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

Sh : Standart hata

LLCI : The lower limit confidence interval (Alt limit güven aralığı)

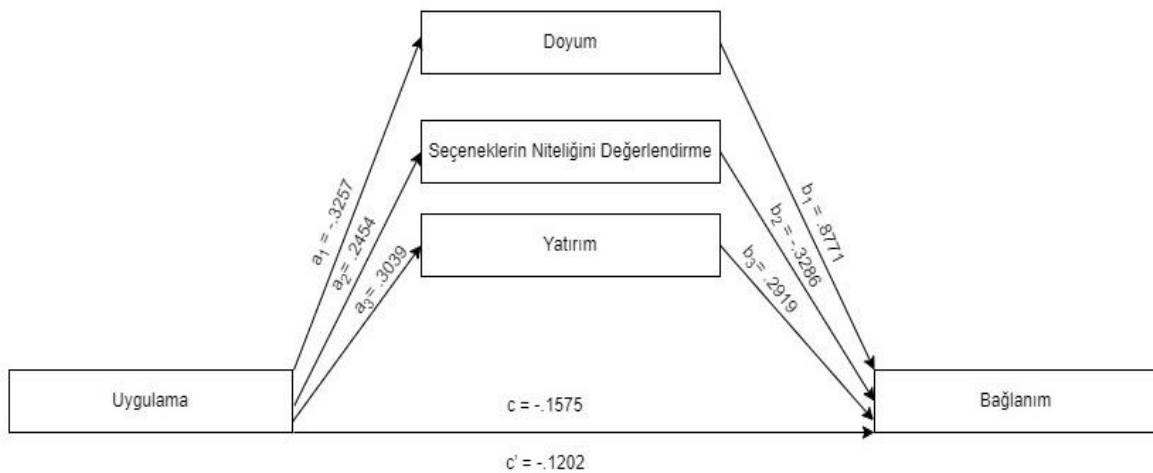
ULCI : The upper limit confidence interval (Üst limit güven aralığı)

Tablo 16 incelendiğinde edilen sonuçlara göre uygulamanın bağlanım üzerindeki doyum [Dolaylı Etki (DE_{doyum}) -.2857; Güven Aralığı (GE_{doyum}) (-.4292, -.1583)], seçeneklerin niteliğini değerlendirme [Dolaylı Etki (DE_{SND})= -.0807; Güven Aralığı (GE_{SND}) (-.1496, -.0235)] ve yatırım [Dolaylı Etki ($DE_{\text{yatırım}}$)= -.0887; Güven Aralığı ($GE_{\text{yatırım}}$) (.0428, .1466)] aracılığıyla olan dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Analizde elde edilen güven aralıkları doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım için sıfırı kapsamamaktadır (Hayes, 2022). Sonuç olarak doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım uygulama ve bağlanım arasındaki ilişkiye eş zamanlı olarak aracılık etmektedir. Bu sonuçlardan hareketle uygulama arttıkça, bununla birlikte doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme azaldıkça ve yatırım arttıkça bağlanım azalmaktadır.

Uygulama modeline ilişkin katsayılar Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4

Uygulama Modeli Katsayıları



Şekil 4 incelendiğinde toplam etkinin [Toplam Etki ($TE_{uygulama}$) = -.1575; Güven Aralığı ($GE_{uygulama}$) (-.3705, -.0556)] ve doğrudan etkinin [Doğrudan Etki ($DE_{uygulama}$) = -.1202; Güven Aralığı ($GE_{uygulama}$) (-.0216, -.2620)] güven aralıkları sıfır değerini içerisinde barındırdığı için istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Bu durumda yalnızca dolaylı aracılık (indirect-only mediation) olarak adlandırılan etkinin olduğu belirlenmiştir (Zhao vd., 2010).

Tartışma

Bu bölümde araştırma bulguları ilgili alanyazın dahilinde tartışılmıştır. Öncelikle SFŞ'nin çeşitli değişkenler açısından incelenmesine ilişkin bulgulara yönelik tartışma sunulmuştur. Ardından SFŞ ile bağlanım arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolünün incelenmesine ilişkin bulgulara yönelik tartışmaya yer verilmiştir.

SFŞ'nin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamında SFŞ ile ilişkisi sınanan demografik değişkenler bireysel ve çevresel özellikler ve romantik ilişki özellikleri olmak üzere iki alt başlıkta değerlendirilmektedir. Demografik değişkenlere ilişkin bulgulara yönelik tartışma sırasıyla sunulmuştur.

SFŞ'nin Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tartışma. Araştırmada kadın öğrencilerin erkeklerden daha yüksek uygulama puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde SFŞ'nin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan çalışmaların bulguları arasında çeşitli farklılıklar olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda SFŞ uygulama (Bui ve Pasalich, 2021; Cutbush vd., 2018; Ramos vd., 2017; Reed vd., 2015; Reed, Tolman ve Ward, 2016; Smith vd., 2018; Toplu-Demirtaş, Akcabozan Kayabol vd., 2020) açısından cinsiyetler arası herhangi bir fark tespit edilmezken bazı çalışmalarda ise kadınların (Mahoney vd., 2021; Muñoz-Fernández ve Sánchez-Jiménez, 2019; Reed, Tolman, Ward ve Safyer, 2016) veya erkeklerin (Eriksson

vd., 2022; Martinez-Pecino ve Durán, 2019; Nuttman-Shwartz vd., 2022) daha fazla SFŞ uyguladığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Türkiye’de Bakır (2019) erkeklerin doğrudan saldırganlık uygulama puan ortalamalarının ve Paşaalioğlu (2022) erkeklerin doğrudan saldırganlık ve izleme/kontrol uygulama puan ortalamalarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Erdem vd. (2022) tarafından yapılan çalışmada ise kadınların erkeklerden daha yüksek düzeylerde ilişkisel SFŞ uyguladığı belirlenmiştir. Mevcut çalışma bulguları ve alanyazın birlikte değerlendirildiğinde SFŞ’ye maruz kalma ve/veya SFŞ uygulama boyut ve/veya alt boyutlarında belirgin ve tutarlı bir cinsiyet farkı bulunmadığı söylenebilir. Farklılaşan bulgular romantik mitlere inanç, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kabuller, cinsiyetçi ve şiddeti kabul edici tutumlar ve şiddeti gerekçelendirme gibi durumların bireyler arasında farklı düzeylerde olmasından kaynaklanabilir. Örneğin, Reed vd. (2018) tarafından yapılan araştırmada stereotipik toplumsal cinsiyet ve flört inançları kadınlarda dijital cinsel zorlama ve dijital izleme/kontrol uygulamasını yordarken stereotipik toplumsal cinsiyet ve flört inançları erkeklerde dijital cinsel zorlama ve dijital doğrudan saldırganlık uygulamasını yordamıştır. Bu kavramlara farklı düzeylerde sahip olan ve inanan kadın ve erkekler farklı düzeylerde SFŞ uyguluyor olabilir.

SFŞ’nin Alkol Kullanım Sıklığına Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tartışma.

Çalışmada sıklıkla alkol kullanan öğrencilerin hiç alkol kullanmayanlardan ve ara sıra alkol kullananlardan daha yüksek maruz kalma puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir.

Mevcut çalışmanın, SFŞ’nin alkol kullanımı açısından incelendiği alanyazındaki araştırma bulgularına benzer sonuçlara ulaştığı belirlenmiştir. Örneğin, Seewald vd. (2022) tarafından 1079 erkekle yapılan araştırmada SFŞ’ye maruz kalmanın alkolü kötüye kullanma tarafından yordandığı belirlenmiştir. Melander ve Marganski (2020), mağduriyetin problemli alkol kullanımıyla ilişkili olduğunu saptamıştır. Cano-Gonzalez vd. (2022) mağduriyet grubundaki bireylerin alkol kullanım belirtileri açısından daha yüksek puanlara sahip olduğunu tespit etmiştir. Duerksen ve Woodin (2021) mağduriyetin artan alkol kullanımıyla ilişkili olduğunu saptamıştır. Mevcut çalışma bulguları ve alanyazın birlikte

değerlendirildiğinde SFŞ'ye maruz kalma boyutunda alkol kullananlar açısından anlamlı farklılık olduğu ve alkol kullanımının SFŞ için bir risk faktörü niteliği taşıdığı söylenebilir. Shorey vd. (2011) tarafından yapılan alanyazın incelemesinde de üniversite öğrencilerinde alkol kullanımı ve flört şiddeti mağduriyeti arasında anlamlı ilişkiler tespit eden çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Alkolün etkisiyle birlikte azalan öz denetim ve öz kontrol, bireylerin maruz kaldıkları şiddeti durdurmak için verecekleri tepkilerin hızında düşüş veya kayıpları beraberinde getirebilir. Aynı zamanda SFŞ mağduru bireyler yaşadıkları duygusal sıkıntılar nedeniyle alkol kullanımına daha sık başvuruyor olabilir.

SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Tanık Olmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin

Tartışma. Araştırmada üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarının herhangi bir boyut ve/veya alt boyutta aile içinde şiddete tanık olmaya göre farklılaştığına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Mevcut çalışmanın, SFŞ'nin aile içinde şiddete tanık olmaya göre incelendiği alanyazındaki çalışmaların bulgularına aksi yönde sonuçlara ulaştığı belirlenmiştir. Örneğin, Lachapelle vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada SFŞ mağduriyetinin ebeveynler arası şiddet tarafından yordandığı saptanmıştır. Benzer şekilde, Cano-Gonzalez vd. (2022) ebeveyn şiddetine daha yüksek düzeylerde tanık olduğunu bildiren katılımcıların SFŞ mağduriyeti ve uygulaması bildirme olasılığının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Mevcut çalışma bulgularının alanyazındaki çalışmaların bulgularından farklı olması kültürel farklılıklardan kaynaklanabilir. Aile içi şiddet ile SFŞ arasındaki ilişki Türk kültüründe aile içi şiddete tanık olma durumunda değil aile içi şiddete maruz kalma durumunda ortaya çıkıyor olabilir. Aile içi şiddete tanıklık ile maruz kalma arasındaki ilişki SFŞ'den çok diğer YPŞ türlerinde ortaya çıkıyor olabilir. Örneğin çocukluk çağında aile içi şiddete tanıklık etme ile kadınların flört şiddetine maruz kalması arasında (Karakurt vd., 2013) ve erkeklerin flört şiddeti uygulaması arasında (Carr ve VanDeusen, 2002) anlamlı ilişkiler olduğunu üniversite öğrencilerinde belirleyen çalışmalar mevcuttur.

SFŞ'nin Aile İçinde Şiddete Maruz Kalmaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tartışma. Çalışmada aile içinde şiddete maruz kalan öğrencilerin aile içinde şiddete maruz kalmayanlardan istatistiksel olarak daha yüksek maruz kalma, uygulama ve doğrudan saldırganlık uygulama puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Mevcut çalışmanın, SFŞ'nin aile içinde şiddete maruz kalmaya göre incelendiği alanyazındaki çalışmaların bulgularına benzer sonuçlara ulaştığı görülmüştür. Örneğin, Celsi vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağında daha sık deneyimlenen duygusal istismar ve fiziksel ihmalin SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma olasılığıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Basting vd. (2022) ebeveyn den çocuğa saldırganlığın SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalmayla ilişkili olduğunu belirlemiştir. Ramos vd. (2017) çocukluk çağında aile içi şiddete yüksek düzeyde maruz kalmanın SFŞ uygulamayla ilişkili olduğunu saptamıştır. Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kalması ve flört şiddetine maruz kalması ve/veya uygulaması arasında anlamlı ilişkiler olduğunu tespit eden çalışmalar da mevcuttur (Gover vd., 2008; Gover, Jennings vd., 2011; Gover, Park vd., 2011; Kaukinen, 2014; Kim vd., 2014; Lee vd., 2014; Tomsich vd., 2017). Mevcut çalışma bulguları ve alanyazın birlikte değerlendirildiğinde çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalmanın SFŞ açısından anlamlı farklılık gösterdiği ve hem maruz kalma hem de uygulama açısından önemli bir risk faktörü olduğu belirlenmiştir. Çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalmak, bireylerin şiddeti normalleştirmelerine ve şiddete yönelik kabul edici tutumlar geliştirmelerine neden olarak SFŞ'ye maruz kalmalarını ve uygulamalarını etkiliyor olabilir.

SFŞ'nin Romantik İlişki Süresine Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tartışma. Araştırmada romantik ilişki süresi 13+ ay olan öğrencilerin romantik ilişki süresi 0-12 ay arası olanlardan daha yüksek maruz kalma ve izleme/kontrole maruz kalma puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Mevcut çalışmanın, SFŞ'nin romantik ilişki süresine göre incelendiği alanyazındaki çalışmaların bulgularına hem benzer hem de farklılaşan sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Örneğin, Preddy (2015) ilişki uzunluğu ile SFŞ mağduriyet arasında düşük düzeyde pozitif

yönde ilişki olduğunu saptamıştır. Van Ouytsel vd. (2018) tarafından yapılan araştırmada ilişki uzunluğunun kontrol mağduriyetini yordadığı belirlenmiştir. Türkiye’de Paşaalioğlu (2022) tarafından yapılan araştırmada ilişki süresi 0-1 yıl olan grubun 2-3 yıl grubundan ve 3-4 yıl olan grubun 2-3 yıl ve 5+ yıl gruplarından anlamlı ölçüde daha yüksek doğrudan saldırganlık ve izleme/kontrole maruz kalma puanlarına sahip olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte Biolcati vd. (2021) uygulama ve maruz kalma boyut ve alt boyutları açısından 0-6 ay ve 6+ ay grupları arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Borrajo vd. (2015b) tarafından yapılan araştırmada ilişki uzunluğu ve SFŞ arasında herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Türkiye’de Bakır (2019) 0-6 ay, 7-12 ay ve 12+ aylık ilişki süresi grupları arasında siber flört istismarı açısından anlamlı fark belirlememiştir. Mevcut çalışma bulguları ve alanyazın birlikte değerlendirildiğinde SFŞ ile ilişki süresi arasında anlamlı ilişki tespit eden ve etmeyen araştırmaların birlikte bulunduğu gözlemlenmektedir. Anlamlı ilişki tespit eden araştırmaların genellikle düşük düzeyde anlamlılık düzeyi veya etki büyüklüğü bildirdiği görülmektedir. Bu açıdan ilişki uzunluğunun SŞF üzerinde anlamlı etkisi olmakla birlikte etkisi düşük düzeyde olabilir. Bağlanma stilleri gibi SFŞ ile ilişkili olabilecek diğer faktörlerin ilişki uzunluğuyla birlikte etkileşime girmesi araştırmalar arasındaki farklılıkların daha büyük bir nedeni olabilir. Romantik ilişki süresi uzadıkça bireylerin ilişkilerine yaptıkları yatırımlar ve dolayısıyla bağlanımları artabileceği için maruz kaldıkları SFŞ’ye göz yumarak ilişkilerine devam edebilirler. Ayrıca maruz kaldıkları SFŞ davranışlarının kendisini de ilişkideki bir yatırım olarak değerlendirebilirler. İlişki süresi uzadıkça birlikteliklerinin bu şekilde yürümesini normalleştirebilir ve maruz kaldıkları SFŞ davranışlarına alışabilirler.

SFŞ’nin Farklı veya Aynı Şehirde Yaşamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tartışma. Araştırmada üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarının herhangi bir boyut ve/veya alt boyutta farklı veya aynı şehirde yaşamaya göre farklılaştığına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Mevcut çalışmanın, SFŞ’nin uzak mesafe ilişkisi yürütmeye göre incelendiği alanyazındaki araştırmaların bulgularına benzer ve farklılaşan sonuçlara ulaştığı

görülmektedir. Örneğin, Tokunaga (2011) yaptığı çalışmada uzak mesafeden partnerlerin izleme uygulaması açısından yakın mesafeden partnerlerden farklılaşmadığını belirlemiştir. Benzer şekilde, Türkiye’de Bakır (2019) tarafından yapılan çalışmada, SFŞ’nin farklı şehirde yaşama durumu açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Billedo vd. (2015) uzak mesafe ilişkisi sürdürenlerin yakın mesafe ilişkisi sürdürenlere göre daha fazla partner izlemesi ve daha yüksek sosyal medya kıskançlığı düzeyleri bildirdiğini saptamıştır. Schell (2018), bireylerin yaşadığı toplam uzak mesafe ilişkisi sayısı ile SFŞ arasında düşük düzeyde ilişki olduğunu belirlemiştir. Mevcut çalışma bulguları ve alanyazın birlikte değerlendirildiğinde uzak mesafe ilişkisi yaşamanın SFŞ üzerindeki etkisinin yüksek düzeyde olmadığı söylenebilir. SFŞ’nin doğası gereği fiziksel yakınlığa bağlı olmadan maruz kalınabilmesi veya uygulanabilmesi, anlamsız çıkan ilişkinin bir nedeni olabilir. Partnerlerin SFŞ uygulaması veya SFŞ’ye maruz kalması, aralarındaki fiziksel mesafeden çok SFŞ ile ilişkili olabilecek diğer değişkenlerin sürece dâhil olmasıyla ortaya çıkabilir. Örneğin, Winata ve Sanjaya (2020) uzak mesafe ilişkisi yürüten çiftlerle yaptıkları araştırmada kıskançlığın SFŞ varyansının %22.6’sını açıkladığını belirlemiştir. Vernanda (2022) uzak mesafe ilişkisi yürüten çiftlerle yaptıkları çalışmada güvensiz bağlanmanın SFŞ’yi yordadığını saptamıştır. Bunlara benzer faktörler uzak mesafe ilişkisi yürüten çiftlerin uyguladıkları veya maruz kaldıkları SFŞ’yi daha fazla etkiliyor olabilir.

SFŞ’nin Partnerden Yüz Yüze Flört Şiddetine Maruz Kalmaya ve Partnere Yüz Yüze Flört Şiddeti Uygulamaya Göre Değişip Değişmediğine İlişkin Tartışma.

Çalışmada yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birine maruz kalan öğrencilerin yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birine maruz kalmayan öğrencilerden ve yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birini uygulayan öğrencilerin yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birini uygulamayan öğrencilerden daha yüksek SFŞ puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Mevcut araştırmanın, SŞF’nin yüz yüze flört şiddetine maruz kalmaya ve yüz yüze flört şiddeti uygulamaya göre incelendiği çalışmaların bulgularına benzer sonuçlara ulaştığı

görülmektedir. SFŞ ve yüz yüze flört şiddetinin uygulama (Brem, Romero vd., 2019; Bui ve Pasalich, 2021; Reed, Tolman ve Ward, 2016), maruz kalma (Caridade vd., 2020; Schokkenbroek vd., 2021) ve hem uygulama hem maruz kalma (Cutbush vd., 2012; Mahoney vd., 2021; Yahner vd., 2015; Zapor vd., 2017) ile ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda saptanmıştır. Örneğin, Caridade vd. (2020) yaptıkları çalışmada katılımcıların %69.2'sinin hem siber hem de çevrimdışı flört şiddetine maruz kaldığını ve Duerksen ve Woodin (2019) yaptıkları çalışmada katılımcıların %68'inin hem siber hem yüz yüze flört şiddeti uyguladığını belirlemiştir. Marganski ve Melander (2015) herhangi bir siber saldırganlık yaşayanların herhangi bir siber saldırganlık yaşamayanlara kıyasla psikolojik, fiziksel ve cinsel saldırganlık mağduriyeti bildirme olasılığının sırayla 28, 52 ve dört kat daha fazla olduğunu belirlemiştir. Mevcut çalışma bulguları ve alanyazın birlikte değerlendirildiğinde yüz yüze flört şiddeti türlerine maruz kalma ve yüz yüze flört şiddeti türlerini uygulamanın SFŞ açısından anlamlı farklılık gösterdiği ve hem maruz kalma hem de uygulama açısından önemli bir risk faktörü niteliği taşıdığı söylenebilir. Yüz yüze flört şiddeti türlerini uygulayan veya yüz yüze flört şiddeti türlerine maruz kalan bireyler SFŞ'yi diğer türlere göre daha az zarar verici olarak nitelendirdiği için diğer türlerin bir devamı niteliğinde SFŞ uygulayabilir veya SFŞ'ye maruz kalabilir. SFŞ uygulayan veya SFŞ'ye maruz kalan bireylerin bu türü normalleştirmesi de yüz yüze flört şiddeti türlerinin uygulanmasının veya yüz yüze flört şiddeti türlerine maruz kalınmasının önünü açıyor olabilir.

SFŞ ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamında SFŞ ve bağlanım arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı etkisi SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulama olarak iki alt modelde değerlendirilmektedir. Aracılık analizlerine ilişkin bulgulara yönelik tartışma sırasıyla sunulmuştur.

SFŞ'ye Maruz Kalma ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Tartışma. Araştırmada

üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ve bağlanımları arasındaki ilişkide doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin aracılık etkisinin “tamamlayıcı aracılık” düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Mevcut alanyazın YPŞ ve bağlanım arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın arası etkisi açısından incelendiğinde Rhatigan ve Street (2005) tarafından üniversite öğrencisi 309 kadınla yapılan araştırmada fiziksel, psikolojik ve genel flört şiddetine maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkilere doyumun aracılık ettiği belirlenmiştir. Benzer şekilde, Toplu-Demirtaş vd. (2013) Türkiye'deki 390 üniversite öğrencisi kadınla yaptıkları araştırmada doyumun fiziksel, psikolojik ve toplam flört şiddeti mağduriyeti ve bağlanım arasındaki ilişkilere aracılık ettiğini ancak cinsel mağduriyet ve bağlanım arasındaki ilişkiye aracılık etmediğini saptamıştır. Potthoff ve Babcock (2015), 202 kadın katılımcıyla yaptıkları araştırmada psikolojik ve fiziksel istismar sıklığı arttıkça kadınların bağlanımının azaldığı ve doyumun bu ilişkiye aracılık ettiğini tespit etmiştir. Kuru (2022) tarafından Türkiye'deki 221 çiftle aktör-partner karşılıklı bağımlılık aracılık modeliyle yapılan çalışmada duygusal manipülasyon uygulama ve bağlanım arasındaki ilişkiye doyumun aracılık etkisi incelenmiştir. Sonuç olarak, kadınların duygusal manipülasyon uygulaması ve bağlanım arasındaki ilişkide kendilerinin ve partnerlerinin doyumlarının aracı etkisinin anlamlı olduğu ancak bu aracı etkinin erkekler için anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bir diğer deyişle, kadınların partnerlerine duygusal manipülasyon uygulamasının kendilerinin ve partnerlerinin ilişki doyumlarında azalma ve dolayısıyla kendilerinin ve partnerlerinin bağlanımlarında azalmayı beraberinde getirdiği saptanmıştır. Katz vd. (2006) tarafından üniversite öğrencisi 177 kadınla yapılan araştırmada partnerin cinsel baskısının daha fazla algılanan yatırım aracılığıyla bağlanım üzerinde dolaylı etkileri olduğu belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde, üniversite öğrencilerinde YPŞ'ye maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkide seçeneklerin niteliğini değerlendirme veya yatırımın aracı etkisine yönelik doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, Rhatigan ve Axsom (2006) tarafından şiddet mağduru 69 kadınla yapılan araştırmada doyumun

psikolojik istismar ve bağlanım arasındaki ilişkiye aracılık ederken fiziksel istismar ve bağlanım arasındaki ilişkiye aracılık etmediği; seçeneklerin ve yatırımların psikolojik veya fiziksel saldırganlık ve bağlanım arasındaki ilişkiye ise aracılık etmediği tespit edilmiştir.

Alanyazındaki çalışmalarda YPŞ'ye maruz kalma ve bağlanım arasında doyumun aracı rolüne ilişkin olarak psikolojik şiddet mağduriyeti açısından tutarlı bulgular olmakla birlikte fiziksel ve cinsel şiddet mağduriyeti açısından farklılıklar bulunabildiği görülmektedir. SFŞ ve bağlanım arasında doyumun aracı rolü de psikolojik şiddetteki aracı rolüne benzer şekilde meydana geliyor olabilir. Alanyazındaki YPŞ'ye maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkide seçeneklerin niteliğini değerlendirmeye ilişkin bulgunun aksine mevcut çalışmada seçeneklerin SFŞ ve bağlanım arasındaki ilişkide aracılık etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Seçeneklerin SFŞ'ye maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkilere aracı etkisi SFŞ'nin doğasına özel olacak şekilde meydana geliyor ve siber ortamda tanışılacak yeni kişiler, olası seçenekler olarak değerlendiriliyor olabilir. Alanyazındaki bulgulardan yola çıkarak yatırımın YPŞ'ye maruz kalma ve bağlanım arasındaki ilişkiye aracı etkisinin maruz kalınan şiddetin türünden etkilenebileceği düşünülebilir. Cinsel şiddet durumunda cinsel yaşantıların kendisi bir yatırım işlevi görerek yatırımın aracı etkisini artırabilir. SFŞ ve bağlanım arasındaki ilişkide yatırımın aracı rolünün anlamsız olması, psikolojik şiddetteki anlamsız aracı rolüne benzer şekilde meydana gelebilir. Yatırımın aracı rolü SFŞ'den çok cinsel şiddet gibi diğer şiddet türlerinin varlığında daha güçlü ortaya çıkıyor olabilir.

SFŞ Uygulama ve Bağlanım Arasındaki İlişkide Doyum, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırımın Aracı Etkisine İlişkin Tartışma. Çalışmada üniversite öğrencilerinin SFŞ uygulamaları ve bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracılık etkisinin “yalnızca dolaylı aracılık” düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, üniversite öğrencilerinde YPŞ uygulama ve bağlanım arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme veya yatırımın aracı

etkisine yönelik doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, Rhatigan vd. (2005) 60 kadınla yaptıkları araştırmada psikolojik istismar uygulama ve bağlanım arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemesine ilişkin elde edilen bulgular, mevcut çalışmadaki SFŞ uygulama ve bağlanım arasında anlamlı bir doğrudan ilişkinin bulunmaması bulgusu tarafından desteklenmektedir. Bununla birlikte, Gaertner ve Foshee (1999) tarafından flört ilişkisi içerisinde olan 722 ergenle yapılan araştırmada ise bağlanım ve YPŞ uygulama arasında negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada YPŞ uygulama ve doyum arasında negatif, seçenekler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunması mevcut araştırma bulguları tarafından desteklenirken uygulama ve yatırım arasında anlamlı ilişki bulunmaması ise mevcut araştırma bulguları tarafından desteklenmemektedir.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçları özetlenmiştir. Ardından bulgular ve tartışma bölümünden yola çıkarak bu konuda yapılacak olan gelecek araştırmalara, alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara yol gösterecek bazı önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ve SFŞ uygulamaları ile bağlanımları arasında doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracı rolü incelenmiştir. İnceleme sonucunda modelin desteklendiğine yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca SFŞ'ye maruz kalma ve SFŞ uygulamalarının çeşitli durumlar açısından farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında uygulama boyutunda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek uygulama puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında maruz kalma boyutunda alkol kullanım sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Sıklıkla alkol kullanan öğrencilerin hiç alkol kullanmayan ve ara sıra alkol kullanan öğrencilerden daha yüksek maruz kalma puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında aile içinde şiddete tanık olmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında maruz kalma ve uygulama boyutunda ve doğrudan saldırganlık uygulama alt boyutunda aile içinde şiddete maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Aile içinde şiddete maruz kalan öğrencilerin aile içinde şiddete

maruz kalmayan öğrencilerden daha yüksek maruz kalma, uygulama ve doğrudan saldırganlık uygulama puan ortalamalarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında maruz kalma boyutunda ve izleme/kontrole maruz kalma alt boyutunda romantik ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Romantik ilişki süresi 13 aydan daha fazla olan öğrencilerin romantik ilişki süresi 0-12 ay arası olan öğrencilerden daha yüksek maruz kalma ve izleme/kontrole maruz kalma puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında partnerle farklı veya aynı şehirde yaşamaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında tüm boyut ve alt boyutlarda partnerden yüz yüze flört şiddeti türlerine maruz kalmaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Partnerden yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birine maruz kalan öğrencilerin partnerden yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birine maruz kalmayan öğrencilerden daha yüksek SFŞ puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ puan ortalamalarında tüm boyut ve alt boyutlarda partnere yüz yüze flört şiddeti türlerini uygulamaya göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Partnere yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birini uygulayan öğrencilerin partnere yüz yüze flört şiddeti türlerinden herhangi birini uygulamayan öğrencilerden daha yüksek SFŞ puan ortalamalarına sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin aracılık etkisinin tamamlayıcı aracılık düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin SFŞ'ye maruz kalmaları ile bağlanımları arasındaki

ilişkide yatırımın aracılık etkisinin anlamlı olmadığı saptanmıştır. Maruz kalma arttıkça, doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme azaldıkça bağlanım azalmaktadır.

- Üniversite öğrencilerinin SFŞ uygulamaları ile bağlanımları arasındaki ilişkide doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırımın aracılık etkisinin yalnızca dolaylı aracılık düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulama arttıkça, doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme azaldıkça ve yatırım arttıkça bağlanım azalmaktadır.

Öneriler

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalmaları cinsiyet, alkol kullanımı, aile içinde şiddete tanık olma ve maruz kalma, romantik ilişki süresi, farklı veya aynı şehirlerde yaşama, yüz yüze flört şiddetine maruz kalma ve yüz yüze flört şiddeti uygulama değişkenlerine göre incelenmiştir. İlerleyen araştırmalar SFŞ uygulama ve SFŞ'ye maruz kalma düzeylerini etkileyebileceği düşünülen diğer değişkenlerle (bağlanma stilleri, cinsel içerikli mesajlaşma vb.) birlikte yürütülebilir.
- Mevcut araştırmada partnerlerin yalnızca birinden öz bildirimle dayanarak veri toplanmıştır. Bu şekilde bireyler maruz kaldıkları veya uyguladıkları şiddeti bildirmekte çekinmiş olabilir. İlerleyen araştırmalarda partnerlerin her ikisinden de birlikte veri toplayarak çiftlerin karşılıklı şekilde uyguladıkları ve/veya maruz kaldıkları SFŞ belirlenebilir.
- YPŞ, YM bağlamında ergenler (Gaertner ve Foshee, 1999) gibi farklı gelişim dönemlerinden gruplarla, evli (Dedekorkut, 2015; Rusbult ve Martz, 1995) gibi farklı ilişki durumlarından bireylerle ve şiddet mağduru (Rhatigan ve Axsom, 2006) veya uygulayıcısı (Rhatigan vd., 2005) olan farklı eğitim

düzeylerinden, öğrenci olmayan bireylerle çalışılmıştır. İlerleyen araştırmalarda Türkiye’de bu gruplardaki SFŞ düzeyleri YM bağlamında incelenebilir.

- Mevcut çalışmanın kuramsal temelini Yatırım Modeli oluşturmuştur. İlerleyen çalışmalar bireylerin istismar edici ilişkilerini sürdürme nedenlerini araştırırken diğer kuramsal yaklaşımları (Bell ve Naugle, 2005; Chatteraj, 2022; Choice ve Lamke, 1997; Rhatigan vd., 2006; Strube, 1988) veya SFŞ ile ilişkisi incelenen diğer kuramsal yaklaşımları (Kim ve Ferraresso, 2022; Melander, 2010a; Taylor ve Xia, 2018) kullanabilir. Bu şekilde SFŞ ile ilişkili olabilecek diğer faktörler belirlenebilir. Örneğin, SFŞ’nin uygulama ve maruz kalma açısından karşılıklı oluşu Johnson’ın Tipolojisi tarafından açıklanabilir.
- Bu araştırma kesitsel şekilde yürütülmüştür. İlerleyen çalışmalar SFŞ ve YM arasında zaman içerisinde meydana gelebilecek ilişkileri daha iyi tespit edebilmek için boylamsal şekilde yürütülebilir. Bireylerin ilişkilerini sürdürme/ayrılma veya partnerlerine geri dönme kararları belirli aralıklarla takip edilerek sürdüren/ayrılan/geri dönen gruplar SFŞ ve YM bileşenleri açısından karşılaştırılabilir.
- Bu çalışmada aracılık etkisi PROCESS yöntemiyle sınanmıştır. İlerleyen araştırmalar AMOS gibi programlar aracılığıyla yapısal eşitlik modellemesi (YEM) yöntemi kullanılarak yapılabilir. Bu sayede SFŞ ve bağlanım arasındaki aracı ilişkiler maruz kalma ve uygulama açısından birlikte sınanabilir. YEM çıktılarının verdiği model uyum indeksleri modelin daha güçlü bir şekilde belirlenmesini sağlayabilir. Ayrıca modele bireylerin ilişkilerini sürdürme/ayrılma durumları dâhil edilebilir. YPŞ ve YM bileşenleri arasındaki ilişkilerin cinsiyete göre değişebildiği (Dedekorkut, 2015) göz önünde bulundurulduğunda model cinsiyetler açısından ayrı ayrı ve romantik ilişki süresi açısından sadece belirli bir kriteri karşılayan (örneğin altı aylık)

bir grupta (Toplu-Demirtaş vd., 2013) çalışılarak sınanabilir. Son olarak, bu modele flört şiddetinin yüz yüze türleri dâhil edilerek model genişletilebilir.

Alan Çalışanlarına Yönelik Öneriler

- Üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinde görev alan uzmanlar tarafından öğrencilere yönelik SFŞ'ye ilişkin olarak bilgilendirici sunumlar, atölyeler ve dijital çalışmalar gerçekleştirebilir. Ayrıca üniversiteye yeni başlayan öğrencilere yönelik olarak gerçekleştirilen uyum/oryantasyon programları içeriklerine SFŞ hakkında bilgilendirmeler dahil edilebilir.
- Psikolojik danışma oturumları sırasında bireylerin SFŞ ve bağlanımları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkiye aracılık eden faktörlere yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca yüz yüze flört şiddeti türleri ve SFŞ arasındaki ilişkiler nedeniyle oturumlar sırasında yalnızca bir şiddet türünün varlığına değil tüm şiddet türlerinin varlığına birlikte odaklanılabilir. Bir şiddet türüne diğer şiddet türü veya türlerinin eşlik edebileceği veya öncülük edebileceği ihtimali değerlendirilebilir. Bireylerin çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalması veya alkol kullanım sıklığı gibi durumları oturumlar sırasında SFŞ açısından bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir.

Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Yurt dışında SFŞ konusunda çeşitli psikoeğitim programları yürütülürken (Carrascosa Iranzo vd., 2019; Fernández-González vd., 2020; Ortega-Barón vd., 2021; Sánchez-Jiménez vd., 2018) Türkiye'de bu bağlamda sınırlı sayıda çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı sosyal hizmet kurumlarında ve belediyelere bağlı gençlik merkezlerinde SFŞ'ye yönelik olarak farkındalık ve psikoeğitim çalışmaları yürütülebilir.

Kaynaklar

- Açıkgöz, B., Açıkgöz, B., Karakoyun, A. R., Akca, F., Demir Akca, A. S., & Ayoğlu, F. N. (2018). Tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinde flört şiddetinin değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(2), 168-174. <https://doi.org/10.18521/ktd.285138>
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Psychology Press.
- Akalın, A., & Ayhan, F. (2021). Intimate partner violence against women in Turkey during the COVID-19 pandemic. *Issues in Mental Health Nursing*, 43(1), 68-75. <https://doi.org/10.1080/01612840.2021.1949764>
- Akat, M., Savcı, M., & Ercengiz, M. (2019, Ekim 24-27). *Siber Flört Şiddeti Ölçeğinin Türkçe uyarlaması*. 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Kongresi [Bildiri], Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Kemer, Antalya, Türkiye. <https://2019.pdrkongreleri.org/dosyalar/files/ozetler.pdf>
- Akbalık Doğan, Ö., & Büyüksahin Sunal, A. (2011). Evliliklerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67).
- Akış, N., Haşıl Korkmaz, H., Taneri, P. E., Özkaya, G., & Güney, E. (2019). Üniversite öğrencilerinde flört şiddet sıklığı ve etkileyen etmenler. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(3), 294-300. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.550913>
- Ali, P. A., & Naylor, P. B. (2013). Intimate partner violence: A narrative review of the biological and psychological explanations for its causation. *Aggression and Violent Behavior*, 18(3), 373-382. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.01.003>
- Allen, J. J., & Anderson, C. A. (2017). General aggression model. In P. Rössler (Ed.), *The international encyclopedia of media effects* (pp. 1-15). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118783764.wbieme0078>

- Allen, J. J., Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2018). The general aggression model. *Current Opinion in Psychology*, 19, 75-80. <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.034>
- Altan Sarıkaya, N., & Çömez İkican, T. (2019). Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin romantik yakın ilişki şiddetini kabul etme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(2), 114-120.
- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 27-51. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135231>
- Anderson, C. A., & Carnagey, N. L. (2004). Violent evil and the general aggression model. In A. Miller (Ed.), *The social psychology of good and evil* (pp. 168-192). Guilford Publications.
- Anderson, K. M., & Danis, F. S. (2007). Collegiate sororities and dating violence: An exploratory study of informal and formal helping strategies. *Violence Against Women*, 13(1), 87-100. <https://doi.org/10.1177/1077801206294808>
- Aracı-İyiyaydın, A., Toplu-Demirtaş, E., Akçabozan-Kayabol, N. B., & Fincham, F. D. (2020). I ruminate therefore I violate: The tainted love of anxiously attached and jealous partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9-10), NP7129-NP7155. <https://doi.org/10.1177/0886260520967743>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. <https://doi.org/10.1037//0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. Oxford University Press.

- Arnett, J., Žukauskienė, R., & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18-29 years: Implications for mental health. *The Lancet Psychiatry*, 1(7), 569–576. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(14\)00080-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(14)00080-7)
- Aslan Yılmaz, H. (2019). Romantik ilişkilerde izlenim ayarlamacılığı ve özbing: Yatırım modeli üzerine bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(36), 391-423. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.463782>
- Aslan Yılmaz, H., & Hovardaoğlu, S. (2015). Yakın ilişkilerde yatırım modeli unsurlarının ve bazı değişkenlerin yüksek ve düşük izlenim ayarlamacılığı ile ilgisi. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 932-949. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v12i2.3375>
- Atkinson, M. P., Greenstein, T. N., & Lang, M. M. (2005). For women, breadwinning can be dangerous: Gendered resource theory and wife abuse. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1137-1148. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2005.00206.x>
- Bakır, A. (2019). *Romantik ilişkilerde siber flört istismarının beden imgesi ve benlik saygısıyla ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Bakır, A., & Kalkan, M. (2019a). Siber flört istismarı, beden imgesi ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 52-72. <https://dergipark.org.tr/en/pub/apdad/issue/51116/588621>
- Bakır, A., & Kalkan, M. (2019b). Siber Flört İstismarı Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 75-95. <https://doi.org/10.26466/opus.546811>
- Bandura, A. (1978). Social learning theory of aggression. *Journal of Communication*, 28(3), 12-29. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1978.tb01621.x>
- Barnes, J. C., TenEyck, M., Boutwell, B. B., & Beaver, K. M. (2013). Indicators of domestic/intimate partner violence are structured by genetic and nonshared environmental influences. *Journal of Psychiatric Research*, 47(3), 371-376. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2012.10.016>

- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173>
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178. <https://doi.org/10.1177/0265407590072001>
- Basting, E. J., Romero, G. J., Garner, A. R., Medenblik, A. M., Cornelius, T. L., & Stuart, G. L. (2022). Applying attachment theory to link family of origin violence history to cyber dating abuse among college students. *Journal of Family Violence*, 1-11. <https://doi.org/10.1007/s10896-022-00418-1>
- Baughner, A. R., & Gazmararian, J. A. (2015). Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions. *Aggression and Violent Behavior*, 24, 107–112. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.04.002>
- Bell, K. M., & Naugle, A. E. (2005). Understanding stay/leave decisions in violent relationships: A behavior analytic approach. *Behavior and Social Issues*, 14(1), 21-46. <https://doi.org/10.5210/bsi.v14i1.119>
- Bennett, D. C., Guran, E. L., Ramos, M. C., & Margolin, G. (2011). College students' electronic victimization in friendships and dating relationships: Anticipated distress and associations with risky behaviors. *Violence and Victims*, 26(4), 410–429. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.26.4.410>
- Bilican Gökkaya, V., & Öztürk, M. (2021). Çocukluktaki aile içi şiddet öyküsü ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 219-240. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.959425>
- Billedo, C. J., Kerkhof, P., & Finkenauer, C. (2015). The use of social networking sites for relationship maintenance in long-distance and geographically close romantic

relationships. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(3), 152-157.

<https://doi.org/10.1089/cyber.2014.0469>

Biolcati, R., Pupi, V., & Mancini, G. (2021). Cyber dating abuse and ghosting behaviours: Personality and gender roles in romantic relationships. *Current Issues in Personality Psychology*, 9(1). <https://doi.org/10.5114/cipp.2021.108289>

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. (2020a). *Politika özeti: COVID-19'un kadınlar üzerindeki etkisi*. <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-tr.pdf>

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. (2020b). *COVID-19 and ensuring safe cities and safe public spaces for women and girls*. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Brief-COVID-19-and-ensuring-safe-cities-and-safe-public-spaces-for-women-and-girls-en.pdf>

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. (2020c). *COVID-19 döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT* yoluyla şiddet*. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Brief-Online-and-ICT-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-COVID-19-tr.pdf>

Bonache, H., Gonzalez-Mendez, R., & Krahé, B. (2019). Adult attachment styles, destructive conflict resolution, and the experience of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(2), 287-309. <https://doi.org/10.1177/0886260516640776>

Borrajó, E., & Gámez Guadix, M. (2016). Abuso" online" en el noviazgo: Relación con depresión, ansiedad y ajuste diádico. *Behavioral Psychology*, 24(2), 221-235. <http://hdl.handle.net/10486/679217>

- Borrajo, E., Gámez Guadix, M., & Calvete, E. (2015a). Justification beliefs of violence, myths about love and cyber dating abuse. *Psicothema*, 27(4), 327-333. <https://doi.org/10.7334/psicothema2015.59>
- Borrajo, E., Gámez-Guadix, M., & Calvete, E. (2015b). Cyber dating abuse: Prevalence, context, and relationship with offline dating aggression. *Psychological Reports*, 116(2), 565–585. <https://doi.org/10.2466/21.16.PR0.116k22w4>
- Borrajo, E., Gámez-Guadix, M., Pereda, N., & Calvete, E. (2015). The development and validation of the cyber dating abuse questionnaire among young couples. *Computers in Human Behavior*, 48, 358-365. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.063>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume I: Attachment*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Volume III: Loss, sadness and depression*. Basic Books.
- Bowlby, J. (2013). *Bağlanma: Bağlanma ve kaybetme* (T. V. Soylu, Çev.). Pinhan Yayıncılık (Orijinal eserin basım tarihi, 1969, 2. Baskı).
- Bowlby, J. (2015). *Kaybetme* (N. Nirven ve N. Diner, Çev.). Pinhan Yayıncılık (Orijinal eserin basım tarihi, 1980).
- Branje, S. J., Frijns, T. O. M., Finkenauer, C., Engels, R., & Meeus, W. I. M. (2007). You are my best friend: Commitment and stability in adolescents' same-sex friendships. *Personal Relationships*, 14(4), 587-603. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00173.x>
- Breiding, M., Basile, K. C., Smith, S. G., Black, M. C., & Mahendra, R. R. (2015). *Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements*,

Version 2.0. National Center for Injury Prevention and Control. Division of Violence Prevention. <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/31292>

- Brem, M. J., Romero, G., Garner, A. R., Grigorian, H., & Stuart, G. L. (2019). Alcohol problems, jealousy, and cyber dating abuse perpetration among men and women: Toward a conceptual model. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(19-20), NP10205-NP10228. <https://doi.org/10.1177/0886260519873333>
- Brem, M. J., Stuart, G. L., Cornelius, T. L., & Shorey, R. C. (2019). A longitudinal examination of alcohol problems and cyber, psychological, and physical dating abuse: The moderating role of emotion dysregulation. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(19–20), NP10499–NP10519. <https://doi.org/10.1177/0886260519876029>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513–531. <http://dx.doi.org/10.1037//0003-066X.32.7.513>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In T. Husen, & T. N. Postlethwaite (Eds.), *International encyclopedia of education* (pp. 1643–1647). Elsevier Science.
- Brooks, J. E., Ogolsky, B. G., & Monk, J. K. (2018). Commitment in interracial relationships: Dyadic and longitudinal tests of the investment model. *Journal of Family Issues*, 39(9), 2685-2708. <https://doi.org/10.1177/0192513X18758343>
- Brown, C., & Hegarty, K. (2018). Digital dating abuse measures: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 40, 44-59. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.03.003>

- Brown, C., & Hegarty, K. (2021). Development and validation of the TAR Scale: A measure of technology-facilitated abuse in relationships. *Computers in Human Behavior Reports*, 3, 100059. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100059>
- Brown, C., Sancı, L., & Hegarty, K. (2021). Technology-facilitated abuse in relationships: Victimization patterns and impact in young people. *Computers in Human Behavior*, 124, 106897. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106897>
- Bui, K. V. T., Peplau, L. A., & Hill, C. T. (1996). Testing the Rusbult model of relationship commitment and stability in a 15-year study of heterosexual couples. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(12), 1244-1257. <https://doi.org/10.1177/01461672962212005>
- Bui, N. H., & Pasalich, D. S. (2021). Insecure attachment, maladaptive personality traits, and the perpetration of in-person and cyber psychological abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(5-6), 2117-2139. <https://doi.org/10.1177/0886260518760332>
- Bushman, B. J., & Anderson, C. A. (2020). General aggression model. In E. A. Konjin & M. Achterberg (Eds.), *The international encyclopedia of media psychology* (pp. 1-9). Wiley Publishers. <https://blackwells.co.uk/bookshop/product/International-Encyclopedia-of-Media-Psychology-by-Jan-van-den-Bulck-author/9781119011064>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Büyükşahin, A., & Taluy, N. (2008). İlişki İstikrarı Ölçeği'nin gözden geçirme çalışması. Yayınlanmamış araştırma raporu.
- Büyükşahin, A., Hasta, D., & Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-35.

- Büyükşahin, A., & Hovardaoglu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 69.
- Cano-Gonzalez, I., Charak, R., Chen, P.Y., & Cantos, A. (2022). Patterns, risk factors, and mental health correlates of cyber intimate partner violence in Hispanic emerging adults. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-022-00434-1>
- Cantu, J. I., & Charak, R. (2020). Unique, additive, and interactive effects of types of intimate partner cybervictimization on depression in Hispanic emerging adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), NP375-NP399. <https://doi.org/10.1177/0886260520915552>
- Caridade, S., Braga, T., & Borrajo, E. (2019). Cyber dating abuse (CDA): Evidence from a systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 48, 152–168. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.08.018>
- Caridade, S., e Sousa, H. F. P., & Dinis, M. A. P. (2020). Cyber and offline dating abuse in a Portuguese sample: Prevalence and context of abuse. *Behavioral Sciences*, 10(10), 152. <https://doi.org/10.3390/bs10100152>
- Carpenter, P. J., & Coleman, R. (1998). A longitudinal test of elite youth cricketers' commitment. *International Journal of Sport Psychology*, 29(3), 195-210.
- Carpenter, P. J., & Scanlan, T. K. (1998). Changes over time in determinants of sport commitment. *Pediatric Exercise Science*, 10(4), 356-365. <https://doi.org/10.1123/pes.10.4.356>
- Carr, J. L., & VanDeusen, K. M. (2002). The relationship between family of origin violence and dating violence in college men. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(6), 630-646.
- Carrascosa Iranzo, L., Cava Caballero, M. J., Buelga Vázquez, S., & Jesus, S. N. D. (2019). Reduction of sexist attitudes, romantic myths, and aggressive behaviors in

- adolescents: Efficacy of the DARSI program. *Psicothema*, 31(2), 121-127.
<https://doi.org/10.7334/psicothema2018.245>
- Cava, M. J., Tomás, I., Buelga, S., & Carrascosa, L. (2020). Loneliness, depressive mood and cyberbullying victimization in adolescent victims of cyber dating violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), 4269.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17124269>
- Celsi, L., Paleari, F. G., & Fincham, F. D. (2021). Adverse childhood experiences and early maladaptive schemas as predictors of cyber dating abuse: An actor-partner interdependence mediation model approach. *Frontiers in Psychology*, 12, 623646.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021>
- Chattoraj, T. (2022). Critical review of theories evaluating stay and leave decisions in intimate partner violence: Implications for research. *International Journal of Indian Psychology*, 10(1). <https://doi.org/10.25215/1001.082>
- Choice, P., & Lamke, L. K. (1997). A conceptual approach to understanding abused women's stay/leave decisions. *Journal of Family Issues*, 18(3), 290-314.
<https://doi.org/10.1177/019251397018003004>
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (2018). *Gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak: Eğitimciler ve danışmanlar için uygulama el kitabı*. Punto Baskı Çözümleri.
https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2018/06/NVNY_gencler_kitap_web.pdf
- Cochran, J. K., Sellers, C. S., Wiesbrock, V., & Palacios, W. R. (2011). Repetitive intimate partner victimization: An exploratory application of social learning theory. *Deviant Behavior*, 32(9), 790-817. <https://doi.org/10.1080/01639625.2010.538342>
- Collins, L. R. (2011). *College females' decision to stay or leave an abusive relationship: A test of the investment model* (Master's thesis). The University of North Carolina.

- Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology*, 60, 631–652. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459>
- Collison, K. L., & Lynam, D. R. (2021). Personality disorders as predictors of intimate partner violence: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 88. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2021.102047>
- Coyne, S. M., Stockdale, L., Busby, D., Iverson, B., & Grant, D. M. (2011). “I luv u:)!”: A descriptive study of the media use of individuals in romantic relationships. *Family Relations*, 60(2), 150-162. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2010.00639.x>
- Curry, T. R., & Zavala, E. (2020). A multi-theoretical perspective on cyber dating abuse victimization and perpetration within intimate relationships: A test of general strain, social learning, and self-control theories. *Victims & Offenders*, 15(4), 499-519. <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1734996>
- Cutbush, S., Williams, J., Miller, S., Gibbs, D., & Clinton-Sherrod, M. (2012). Electronic dating aggression among middle school students: Demographic correlates and associations with other types of violence. In *Poster presented at the American Public Health Association, annual meeting* (pp. 27-31).
- Cutbush, S., Williams, J., Miller, S., Gibbs, D., & Clinton-Sherrod, M. (2018). Longitudinal patterns of electronic teen dating violence among middle school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(5-6), NP2506-NP2526. <https://doi.org/10.1177/0886260518758326>
- Çelik, D. B. (2018). *Yatırım modeline dayalı evlilik öncesi ilişki sürdürme becerileri psiko-eğitim grubunun ilişki istikrarına etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (6.baskı). Pegem Akademi.

- Dainton, M., & Aylor, B. (2002). Patterns of communication channel use in the maintenance of long-distance relationships. *Communication Research Reports*, 19(2), 118-129. <https://doi.org/10.1080/08824090209384839>
- Dank, M., Lachman, P., Zweig, J. M., & Yahner, J. (2014). Dating violence experiences of lesbian, gay, bisexual, and transgender youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(5), 846–857. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9975-8>
- Dannisworo, C. A., Buchari, A. H., & Oriza, I. I. D. (2022). Testing the Investment Model to predict commitment in cyber dating abuse victims. *Partner Abuse*, 13(2), 202-216. <https://doi.org/10.1891/PA-2021-0012>
- Dardis, C. M., Kelley, E. L., Edwards, K. M., & Gidycz, C. A. (2013). A mixed-methodological examination of investment model variables among abused and nonabused college women. *Journal of American College Health*, 61(1), 36–43. <https://doi.org/10.1080/07448481.2012.750609>
- Daskaluk, S. (2016). *Cyber dating abuse: How coercive control and attitudes about dating aggression affect health and relationship quality* (Master's thesis). University of Windsor.
- Daspe, M. È., Vaillancourt-Morel, M. P., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2018). Facebook use, Facebook jealousy, and intimate partner violence perpetration. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 21(9), 549-555. <https://doi.org/10.1089/cyber.2018.0159>
- Davidovich, U., De Wit, J., & Strobbe, W. (2006). Relationship characteristics and risk of HIV Infection: Rusbult's Investment Model and sexual risk behavior of gay men in steady relationships. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(1), 22-40. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00002.x>
- de Jesus Costa, B., Simões, A. M., & Relva, I. C. (2022). Psychopathic traits and cyber dating abuse: Mediating effect of internet addiction in a university student sample.

Journal of Forensic Psychology Research and Practice, 1-23.

<https://doi.org/10.1080/24732850.2021.2016116>

Dedekorkut, S. E. (2015). *The relationship between psychological maltreatment and Investment Model* (Master's thesis). Middle East Technical University.

Derlega, V. J., Winstead, B. A., Pearson, M. R., Janda, L. J., Lewis, R. J., Dutton, L. B., Ferrer, R., & Greene, K. (2011). Unwanted pursuit in same-sex relationships: Effects of attachment styles, investment model variables, and sexual minority stressors. *Partner Abuse*, 2(3), 300-322. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.2.3.300>

DeWall, C. N., Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2011). The general aggression model: Theoretical extensions to violence. *Psychology of Violence*, 1(3), 245. <https://doi.org/10.1037/a0023842>

Dick, R. N., McCauley, H. L., Jones, K. A., Tancredi, D. J., Goldstein, S., Blackburn, S., Monasterio, E., James, L., Silverman, J. G., & Miller, E. (2014). Cyber dating abuse among teens using school-based health centers. *Pediatrics*, 134(6), e1560–e1567. <https://doi.org/10.1542/peds.2014-0537>

Dikmen, H. A., Özaydın, T., & Yılmaz, S. D. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 170-176. <https://doi.org/10.31067/0.2018.9>

Dixon, K. J., Edwards, K. M., & Gidycz, C. A. (2016). The association of investment model variables and dyadic patterns of physical partner violence: A study of college women. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(16), 2751–2770. <https://doi.org/10.1177/0886260515580364>

Dobash, R. E., & Dobash, R. (1979). *Violence against wives: A case against the patriarchy*. The Free Press.

- Donat Bacioğlu, S. (2022). Genç yetişkinlerde siber flört şiddeti kategorilerini yordayan risk faktörlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-26. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1090649>
- Draucker, C. B., & Martsolf, D. S. (2010). The role of electronic communication technology in adolescent dating violence. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(3), 133-142. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6171.2010.00235.x>
- Drigotas, S. M., Safstrom, C. A., & Gentilia, T. (1999). An investment model prediction of dating infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(3), 509. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.3.509>
- Duerksen, K. N., & Woodin, E. M. (2019). Technological intimate partner violence: Exploring technology-related perpetration factors and overlap with in-person intimate partner violence. *Computers in Human Behavior*, 98, 223-231. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.05.001>
- Duerksen, K. N., & Woodin, E. M. (2021). Cyber dating abuse victimization: Links with psychosocial functioning. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(19-20), NP10077-NP10105. <https://doi.org/10.1177/0886260519872982>
- Duffy, S. M., & Rusbult, C. E. (1986). Satisfaction and commitment in homosexual and heterosexual relationships. *Journal of Homosexuality*, 12(2), 1-23. https://doi.org/10.1300/J082v12n02_01
- Durán, M., & Martinez-Pecino, R. (2015). Cyberbullying trough mobile phone and the internet in dating relationships among youth people. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 23(1), 159-167. <http://dx.doi.org/10.3916/C44-2015-17>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2002). *World report on violence and health*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1

- Dünya Sağlık Örgütü. (2010). *Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence*.
https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf
- Dünya Sağlık Örgütü. (2012). *Intimate partner violence: Understanding and addressing violence against women*.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dünya Sağlık Örgütü. (2013). *Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines*.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85240/9789241548595_eng.pdf
- Dünya Sağlık Örgütü. (2014). *Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women*.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112325/WHO_RHR_14.11_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dünya Sağlık Örgütü. (2019). *RESPECT women: Preventing violence against women*.
<https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/WHO-RHR-18.19-eng.pdf>
- Eckhardt, C. I., Crane, C., & Sprunger, J. (2014). CBT for perpetrators of intimate partner violence: The “I³” approach. In R. C. Tafrate & D. Mitchell (Eds.), *Forensic CBT: A practitioner’s guide* (pp. 187–210). Wiley.
- Edwards, K. M., Gidycz, C. A., & Murphy, M. J. (2011). College women’s stay/leave decisions in abusive dating relationships: A prospective analysis of an expanded investment model. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(7), 1446-1462.
<https://doi.org/10.1177/0886260510369131>

- Edwards, K. M., Gidycz, C. A., & Murphy, M. J. (2015). Leaving an abusive dating relationship: A prospective analysis of the investment model and theory of planned behavior. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(16), 2908–2927. <https://doi.org/10.1177/0886260514554285>
- Ellyson, A. M., Adhia, A., Lyons, V. H., & Rivara, F. P. (2021). Prevalence, age of initiation, and patterns of co-occurrence of digital dating abuse behaviors nationwide. *Children and Youth Services Review*, 122, 105921. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105921>
- Epstein-Ngo, Q. M., Roche, J. S., Walton, M. A., Zimmerman, M. A., Chermack, S. T., & Cunningham, R. M. (2014). Technology-delivered dating aggression: Risk and promotive factors and patterns of associations across violence types among high-risk youth. *Violence and Gender*, 1(3), 131-133. <https://doi.org/10.1089/vio.2014.0018>
- Er, S., Murat, M., Yılmaz, S., & Buzlu, S. (2022). Associations between knowledge level and attitudes towards cyber-dating abuse and dating violence in nursing students. *Nurse Education Today*, 105551. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105551>
- Erdem, A., Tunç, E., & Erdem, Ş. (2022). Investigation of the relationship between cyber dating violence and attachment styles in university students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 12(64), 171-188. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1096231>
- Erdem, A., Tunç, E., & Erdem, Ş. (2018, Ekim 25-27). *Siber Flört Şiddeti Ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması*. 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Kongresi [Bildiri], Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Canik, Samsun, Türkiye. https://2018.pdrkongreleri.org/dosyalar/files/pdr2018_ozetler_kitabi.pdf
- Eriksson, L., McGee, T. R., Rosse, V., Bond, C., & Horstman, N. (2022). When cyberaggression is personal: Gender differences in threats and betrayals of partners

and friends. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*.

<https://doi.org/10.1108/JACPR-10-2021-0647>

European Institute for Gender Equality. (2021). *The COVID-19 pandemic and intimate partner violence against women in the EU*.

<https://eige.europa.eu/publications/covid-19-pandemic-and-intimate-partner-violence-against-women-eu>

Farrell, D., & Rusbult, C. E. (1981). Exchange variables as predictors of job satisfaction, job commitment, and turnover: The impact of rewards, costs, alternatives, and investments. *Organizational Behavior & Human Performance*, 28(1), 78–95.

[https://doi.org/10.1016/0030-5073\(81\)90016-7](https://doi.org/10.1016/0030-5073(81)90016-7)

Fedina, L. (2022). *Intimate partner violence in Michigan during COVID-19*.

<https://dx.doi.org/10.7302/4225>

Fereidooni, R., Mootz, J., Sabaei, R., Khoshnood, K., Heydari, S. T., Moradian, M. J., Taherifard, E., Nasirian, M., & Molavi Vardanjani, H. (2021). The COVID-19 pandemic, socioeconomic effects, and intimate partner violence against women: A population-based cohort study in Iran. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3752688>

Fernández-González, L., Calvete, E., & Sánchez-Álvarez, N. (2020). Efficacy of a brief intervention based on an incremental theory of personality in the prevention of adolescent dating violence: A randomized controlled trial. *Psychosocial Intervention*, 29(1), 9-18. <https://doi.org/10.5093/pi2019a14>

Fernet, M., Lapierre, A., Hebert, M., & Cousineau, M. M. (2019). A systematic review of literature on cyber intimate partner victimization in adolescent girls and women.

Computers in Human Behavior, 100, 11-25.

<https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.06.005>

- Finkel, E. J. (2007). Impelling and inhibiting factors in the perpetration of intimate partner violence. *Review of General Psychology*, 11(2), 193–207.
<https://doi.org/10.1037/1089-2680.11.2.193>
- Finkel, E. J. (2014). The I³ model: Metatheory, theory, and evidence. In J. M. Olson & M. P. Zanna (Eds.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 1–104). Academic Press.
- Finkel, E. J., & Eckhardt, C. I. (2013). Intimate partner violence. In J. A. Simpson & L. Campbell (Eds.), *The Oxford handbook of close relationships* (pp. 452–474). Oxford University Press.
- Finkel, E. J., DeWall, C. N., Slotter, E. B., McNulty, J. K., Pond, R. S., & Atkins, D. C. (2012). Using I³ theory to clarify when dispositional aggressiveness predicts intimate partner violence perpetration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(3), 533–549. <https://doi.org/10.1037/a0025651>
- Fitzpatrick, M. K., Salgado, D. M., Suvak, M. K., King, L. A., & King, D. W. (2004). Associations of gender and gender-role ideology with behavioral and attitudinal features of intimate partner aggression. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(2), 91–102. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.5.2.91>
- Flach, R. M. D., & Deslandes, S. F. (2017). Cyber dating abuse in affective and sexual relationships: A literature review. *Cadernos de Saude Publica*, 33(7), e00138516.
<https://doi.org/10.15090/0102-311X00138516>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-hill.
- Fricker, J. (2006). *Predicting infidelity: The role of attachment styles, lovestyles, and the investment model* (Doctoral dissertation). Swinburne University of Technology.

- Gaertner, L., & Foshee, V. (1999). Commitment and the perpetration of relationship violence. *Personal Relationships*, 6(2), 227-239. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1999.tb00189.x>
- Gámez-Guadix, M., Borrajo, E., & Calvete, E. (2018). Partner abuse, control and violence through internet and smartphones: Characteristics, evaluation and prevention. *Papeles del Psicólogo*, 39(3), 218-227. <https://doi.org/10.23923/pap.psicol2018.2874>
- Gerlach, K. C. (2021). *Romantic relationships and well-being in an era of online dating: How commitment and satisfaction in relationships are associated with well-being* (Bachelor's thesis). University of Twente.
- Geyer, P. D., Brannon, Y. S., & Shearon, R. W. (1987). The prediction of students' satisfaction with community college vocational training. *The Journal of Psychology*, 121(6), 591-597. <https://doi.org/10.1080/00223980.1987.9712688>
- Goode, W. J. (1971). Force and violence in the family. *Journal of Marriage and the Family*, 33, 624-636. <https://doi.org/349435>
- Gover, A. R., Jennings, W. G., Tomsich, E. A., Park, M., & Rennison, C. M. (2011). The influence of childhood maltreatment and self-control on dating violence: A comparison of college students in the United States and South Korea. *Violence and Victims*, 26(3), 296-318. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.26.3.296>
- Gover, A. R., Kaukinen, C., & Fox, K. A. (2008). The relationship between violence in the family of origin and dating violence among college students. *Journal of interpersonal violence*, 23(12), 1667-1693. <https://doi.org/10.1177/0886260508314330>
- Gover, A. R., Park, M., Tomsich, E. A., & Jennings, W. G. (2011). Dating violence perpetration and victimization among South Korean college students: A focus on gender and childhood maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(6), 1232-1263. <https://doi.org/10.1177/0886260510368161>

- Greene, D. C., & Britton, P. J. (2015). Predicting relationship commitment in gay men: Contributions of vicarious shame and internalized homophobia to the investment model. *Psychology of Men & Masculinity*, 16(1), 78–87. <https://doi.org/10.1037/a0034988>
- Guedes, S., Correia, E., & Monteiro, A. P. (2022). Cyber dating abuse: Sex, substance use and relationship length. *Psicoperspectivas*, 21(2), 144-155. <http://dx.doi.org/10.5027/psicoperspectivas-vol21-issue2-fulltext-2315>
- Gul, H., Gul, A., & Kara, K. (2020). Intimate partner violence (IPV) types are common among Turkish women from high socioeconomic status and have differing effects on child abuse and contentment with life. *Northern Clinics of Istanbul*, 7(4), 359. <https://doi.org/10.14744/nci.2020.46514>
- Gürbüz, S. (2021). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi*. Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, S., & Bayık, M. E. (2021). Aracılık modellerinin analizinde yeni yaklaşım: Baron ve Kenny'nin yöntemi hâlâ geçerli mi?. *Türk Psikoloji Dergisi*, 37(88), 15-19. <https://10.31828/tpd1300443320191125m000031>
- Halat, M. I., & Hovardaoğlu, S. (2010). The relations between the attachment styles, causality and responsibility attributions and loneliness of the married couples in the context of the investment model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2332-2337. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.459>
- Hammett, J. F., Lavner, J. A., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2021). Intimate partner aggression and marital satisfaction: A cross-lagged panel analysis. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3-4), NP1463-1481NP. <https://doi.org/10.1177/0886260517747607>
- Hampton, A. J., Rawlings, J., Treger, S., & Sprecher, S. (2017). Channels of computer-mediated communication and satisfaction in long-distance relationships.

Interpersona: An International Journal on Personal Relationships, 11(2), 171-187.

<https://doi.org/10.5964/ijpr.v11i2.273>

Hancock, K., Keast, H., & Ellis, W. (2017). The impact of cyber dating abuse on self-esteem:

The mediating role of emotional distress. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(2), Article 2. <https://doi.org/10.5817/CP2017-2-2>

Haskan Avcı, Ö. (2020). Toplumsal cinsiyet, tanım ve temel kavramlar. Ö. Haskan Avcı

(Ed.), *Toplumsal cinsiyet: Psikolojik danışma ve rehberlikte güncel konular* (s. 1-73)

içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.

Hatcher, L., Kryter, K., Prus, J. S., & Fitzgerald, V. (1992). Predicting college student

satisfaction, commitment, and attrition from investment model constructs. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(16), 1273-1296. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1992.tb00950.x>

Hayes, A. F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication Monographs*, 76(4), 408-420.

Hayes, A. F. (2022). *Introduction to mediation, moderation and conditional process analysis: A regression-based approach* (3rd ed.). Guilford Press.

Hayes, A. F., & Rockwood, N. J. (2017). Regression-based statistical mediation and

moderation analysis in clinical research: Observations, recommendations, and implementation. *Behaviour Research and Therapy*, 98, 39-57.

<https://doi.org/10.1016/j.brat.2016.11.001>

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process.

Journal of Personality and Social Psychology, 52(3), 511.

<http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>

Holtzworth-Munroe, A., & Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes

and the differences among them. *Psychological Bulletin*, 116(3), 476-497.

<https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.476>

- Holtzworth-Munroe, A., Meehan, J. C., Herron, K., Rehman, U., & Stuart, G. L. (2000). Testing the Holtzworth-Munroe and Stuart (1994) batterer typology. *Journal of Consulting & Clinical Psychology*, 68(6), 1000–1019. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.6.1000>
- Hudson, M. B., Nicolas, S. C., Howser, M. E., Lipsett, K. E., Robinson, I. W., Pope, L. J., Hobby, A. F., & Friedman, D. R. (2015). Examining how gender and emoticons influence Facebook jealousy. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(2), 87-92. <https://doi.org/10.1089/cyber.2014.0129>
- Human-Vogel, S., & Rabe, P. (2015). Measuring self-differentiation and academic commitment in University students: A case study of education and engineering students. *South African Journal of Psychology*, 45(1), 60-70. <https://doi.org/10.1177/0081246314548808>
- Impett, E. A., Beals, K. P., & Peplau, L. A. (2001). Testing the investment model of relationship commitment and stability in a longitudinal study of married couples. *Current Psychology*, 20(4), 312-326. <https://doi.org/10.1007/s12144-001-1014-3>
- İftar, M., & Güler, G. (2020). Attitudes and behaviors of university students towards dating violence. *International Anatolia Academic Online Journal Health Sciences*, 6(2), 151-167. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iaaojh/issue/53610/690481>
- Jakupcak, M., Lisak, D., & Roemer, L. (2002). The role of masculine ideology and masculine gender role stress in men's perpetration of relationship violence. *Psychology of Men & Masculinity*, 3(2), 97. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.3.2.97>
- Jin, B., & Peña, J. F. (2010). Mobile communication in romantic relationships: Mobile phone use, relational uncertainty, love, commitment, and attachment styles. *Communication Reports*, 23(1), 39-51. <https://doi.org/10.1080/08934211003598742>

- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294. <https://doi.org/10.2307/353683>
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, 12(11), 1003-1018. <https://doi.org/10.1177/1077801206293328>
- Johnson, M. P., & Ferraro, K. J. (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 948-963. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00948.x>
- Johnson, M. P., & Leone, J. M. (2005). The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence: Findings from the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26(3), 322-349. <https://doi.org/10.1177/0192513X04270345>
- Johnston, J. R., & Campbell, L. E. (1993). A clinical typology of interparental violence in disputed-custody divorces. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(2), 190-199. <https://doi.org/10.1037/h0079425>
- Juhari, R., & Arif, N. A. M. (2016). Investment model of marital commitment among urban dual-earner couples. *Journal of Education and Social Sciences*, 5(2), 170-174.
- Karakurt, G., Keiley, M., & Posada, G. (2013). Intimate relationship aggression in college couples: Family-of-origin violence, egalitarian attitude, attachment security. *Journal of family violence*, 28(6), 561-575. <https://doi.org/10.1007/s10896-013-9526-9>
- Karatay, M., Karatay, G., Gürarşlan Baş, N., & Baş, K. (2017). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(1), 62-71.

- Katz, J., Kuffel, S. W., & Brown, F. A. (2006). Leaving a sexually coercive dating partner: A prospective application of the investment model. *Psychology of Women Quarterly*, 30(3), 267-275. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2006.00295.x>
- Kaukinen, C. (2014). Dating violence among college students: The risk and protective factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15(4), 283-296. <https://doi.org/10.1177/1524838014521321>
- Kelley, H. H., & Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. New York: Wiley.
- Kelly, J. B., & Johnson, M. P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: Research update and implications for interventions. *Family Court Review*, 46(3), 476-499. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2008.00215.x>
- Kemp, S. (2022a, January 26). *Digital 2022: Global overview report*. <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>
- Kemp, S. (2022b, February, 15). *Digital 2022: Turkey*. <https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>
- Kepir-Savoly, D., Ulaş, Ö., & Demirtaş-Zorbaz, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerini etkileyen etmenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 173-183. <https://doi.org/10.17066/pdrd.65133>
- Kılınçer, A. S., & Tuzgöl Dost, M. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 160-172. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/21462/229982>
- Kızılca Çakaloz, D., Çoban, A., & Irmak, A. (2020). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin flört şiddet kapsamındaki davranışlara ilişkin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 100-106. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.621497>

- Kim, C., & Ferrareso, R. (2022). Examining technology-facilitated intimate partner violence: A systematic review of journal articles. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15248380211061402. <https://doi.org/10.1177/15248380211061402>
- Kim, J. Y., Kim, H. J., Choi, J. W., & Emery, C. (2014). Family violence and dating violence in Korea. *Journal of Family Violence*, 29, 23-33. <https://doi.org/10.1007/s10896-013-9556-3>
- Kirk, A. (2013). The effect of newer communication technologies on relationship maintenance and satisfaction in long-distance dating relationships. *Pepperdine Journal of Communication Research*, 1(1), Article 2. <https://digitalcommons.pepperdine.edu/pjcr/vol1/iss1/2>
- Klest, B., & Phillips, A. R. (2022). Examining the perceived harms of digital dating abuse: A university sample. *Journal of Youth Studies*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/13676261.2022.2101359>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Publications.
- Koç, M. (2020). Aile içi şiddetin nedenleri ve bağlamları. N. Koçtürk ve B. Ulukol (Ed.), *Aile içi şiddet* (s. 89-107) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Koslowsky, M., & Kluger, A. (1986). Commitment to participation in musical activities: An extension and application of the Investment Model. *Journal of Applied Social Psychology*, 16(9), 831-844. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1986.tb01171.x>
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42495>
- Kumcağız, H., Orak, O. S., & Şahin, C. (2018). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı yordamada algılanan anne baba tutumları ve

boyun eğici davranışlar. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 389-399.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/mjss/issue/40519/485958>

Kurdek, L. A. (1991). Correlates of relationship satisfaction in cohabiting gay and lesbian couples: Integration of contextual, investment, and problem-solving models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 910–922. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.6.910>

Kurdek, L. A. (1995). Assessing multiple determinants of relationship commitment in cohabiting gay, cohabiting lesbian, dating heterosexual, and married heterosexual couples. *Family Relations*, 44(3), 261–266. <https://doi.org/10.2307/585524>

Kuru, G. (2022). *An actor-partner interdependence mediation model of emotional manipulation on commitment via satisfaction of couples in romantic relationships* (Master's thesis). Middle East Technical University.

Lachapelle, M., Fernet, M., Hébert, M., & Guyon, R. (2021). A mixed methods approach exploring risk factors associated with cyber dating victimization and resilience in adolescents and emerging adults. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 31(5), 589-608. <https://doi.org/10.1080/10926771.2021.1994499>

Lagdon, S., Armour, C., & Stringer, M. (2014). Intimate partner violence and mental health adult experience of mental health outcomes as a result of intimate partner violence victimisation: A systematic review. *European Journal of Psychotraumatology*, 5(1), 24794. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v5.24794>

Lapierre, M. A., & Custer, B. E. (2020). Testing relationships between smartphone engagement, romantic partner communication, and relationship satisfaction. *Mobile Media & Communication*. <https://doi.org/10.1177/2050157920935163>

Lara, L. (2020). Cyber dating abuse: Assessment, prevalence, and relationship with offline violence in young Chileans. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(5), 1681–1699. <https://doi.org/10.1177/0265407520907159>

- Le, B., & Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 10(1), 37-57. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00035>
- Lee, M., Reese-Weber, M., & Kahn, J. H. (2014). Exposure to family violence and attachment styles as predictors of dating violence perpetration among men and women: A mediational model. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(1), 20-43. <https://doi.org/10.1177/0886260513504644>
- Lehmiller, J. J. (2010). Differences in relationship investments between gay and heterosexual men. *Personal Relationships*, 17(1), 81-96. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01254.x>
- Leisring, P. A., & Giumetti, G. W. (2014). Sticks and stones may break my bones, but abusive text messages also hurt. *Partner Abuse*, 5(3), 323-341. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.5.3.323>
- Lenhart, A., & Duggan, M. (2014, February 11). *Couples, the internet, and social media*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2014/02/11/couples-the-internet-and-social-media/>
- Leone, J. M., Johnson, M. P., Cohan, C. L., & Lloyd, S. E. (2004). Consequences of male partner violence for low-income minority women. *Journal of Marriage and Family*, 66(2), 472-490. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2004.00032.x>
- Lin, Y. H. W., & Rusbult, C. E. (1995). Commitment to dating relationships and cross-sex friendships in America and China. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(1), 7-26. <https://doi.org/10.1177/0265407595121002>
- Linares, R., Aranda, M., García-Domingo, M., Amezcua, T., Fuentes, V., & Moreno-Padilla, M. (2021). Cyber-dating abuse in young adult couples: Relations with sexist attitudes and violence justification, smartphone usage and impulsivity. *PLoS one*, 16(6), e0253180. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253180>

- Lu, Y., Van Ouytsel, J., & Temple, J. R. (2021). In-person and cyber dating abuse: A longitudinal investigation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(12), 3713-3731. <https://doi.org/10.1177/02654075211065202>
- Lucero, J. L., Weisz, A. N., Smith-Darden, J., & Lucero, S. M. (2014). Exploring gender differences: Socially interactive technology use/abuse among dating teens. *Affilia*, 29(4), 478-491. <https://doi.org/10.1177/0886109914522627>
- Macmillan, R., & Gartner, R. (1999). When she brings home the bacon: Labor-force participation and the risk of spousal violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 947-958. <https://doi.org/354015>
- Maftai, A., & Dănilă, O. (2021). Give me your password! What are you hiding? Associated factors of intimate partner violence through technological abuse. *Current Psychology*, 1-17. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02197-2>
- Magorokosho, N. K., & Mberira, M. (2020). Attachment styles as predictors of intimate partner violence: A retrospective study with a student population. *Journal of Psychology in Africa*, 30(3), 192-196. <https://doi.org/10.1080/14330237.2020.1767929>
- Mahoney, J. C., Farrell, D. M., & Murphy, C. M. (2021). Prevalence and predictors of cyber psychological abuse among adults. *Journal of Family Violence*, 37(1), 151-163. <https://doi.org/10.1007/s10896-021-00317-x>
- March, E., Grieve, R., Clancy, E., Klettke, B., van Dick, R., & Hernandez Bark, A. S. (2021). The role of individual differences in cyber dating abuse perpetration. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(7), 457-463. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0687>
- Marganski, A., & Melander, L. (2015). Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its

- association with in-person dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(7), 1071-1095. <https://doi.org/10.1177/0886260515614283>
- Marshall, T. C., Bejanyan, K., Di Castro, G., & Lee, R. A. (2013). Attachment styles as predictors of Facebook-related jealousy and surveillance in romantic relationships. *Personal Relationships*, 20(1), 1-22. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2011.01393.x>
- Martínez Soto, A., & Ibabe, I. (2022). Recommended instruments for analyzing cyber dating violence: A systematic review. *The Spanish Journal of Psychology*, 25. e4. <https://doi.org/10.1017/SJP.2021.50>
- Martinez-Pecino, R., & Durán, M. (2019). I love you but I cyberbully you: The role of hostile sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(4), 812-825. <https://doi.org/10.1177/0886260516645817>
- Martins, A., Pereira, M., Andrade, R., Dattilio, F. M., Narciso, I., & Canavarro, M. C. (2016). Infidelity in dating relationships: Gender-specific correlates of face-to-face and online extradyadic involvement. *Archives of Sexual Behavior*, 45(1), 193-205. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0576-3>
- Mayoyo, N., Malenya, F. L., & Ogeno, J. O. (2020). The prevalence and perceptions of cyber dating abuse among undergraduate students in Nairobi County, Kenya. *Journal of Humanities and Social Science*, 25(9), 31-39. <https://doi.org/10.9790/0837-2509053139>
- Mayoyo, N., Ogeno, J., & Likoye, F. (2020). The impact of contemporary communication technology on undergraduate students' dating violence episodes: An exploration of routine activity theory. *Open Journal of Social Sciences*, 8, 161-175. <https://doi.org/10.4236/jss.2020.89011>
- McCloskey, L. A. (1996). Socioeconomic and coercive power within the family. *Gender & Society*, 10(4), 449-463. <https://doi.org/10.1177/089124396010004006>

- Melander, L. (2010b). *Explaining college partner violence in the digital age: An instrumental design mixed methods study* (Doctoral dissertation). University of Nebraska.
- Melander, L. A. (2010a). College students' perceptions of intimate partner cyber harassment. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 263-268. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0221>
- Melander, L. A., & Marganski, A. J. (2020). Cyber and in-person intimate partner violence victimization: Examining maladaptive psychosocial and behavioral correlates. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 14(1), Article 1. <https://doi.org/10.5817/CP2020-1-1>
- Messinger, A. M., Birmingham, R. S., & DeKeseredy, W. S. (2018). Perceptions of same-gender and different-gender intimate partner cyber-monitoring. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(7-8), NP4315-NP4335. <https://doi.org/10.1177/0886260518787814>
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (t.y.). *Şiddet döngüsü*. <https://morcati.org.tr/siddetin-dongusu/>
- Morelli, M., Bianchi, D., Baiocco, R., Pezzuti, L., & Chirumbolo, A. (2016). Sexting, psychological distress and dating violence among adolescents and young adults. *Psicothema*, 28(2), 137-142. <https://doi.org/10.7334/psicothema2015.193>
- Morelli, M., Bianchi, D., Chirumbolo, A., & Baiocco, R. (2017). The cyber dating violence inventory. Validation of a new scale for online perpetration and victimization among dating partners. *European Journal of Developmental Psychology*, 15(4), 464-471. <https://doi.org/10.1080/17405629.2017.1305885>
- Morey, J. N., Gentzler, A. L., Creasy, B., Oberhauser, A. M., & Westerman, D. (2013). Young adults' use of communication technology within their romantic relationships and associations with attachment style. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1771-1778. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.019>

- Muise, A., Christofides, E., & Desmarais, S. (2009). More information than you ever wanted: Does Facebook bring out the green-eyed monster of jealousy? *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 441-444. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0263>
- Muñoz-Fernández, N., & Sánchez-Jiménez, V. (2019). Cyber-aggression and psychological aggression in adolescent couples: A short-term longitudinal study on prevalence and common and differential predictors. *Computers in Human Behavior*, 104, 106191. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.106191>
- Murnen, S. K., Wright, C., & Kaluzny, G. (2002). If “boys will be boys,” then girls will be victims? A meta-analytic review of the research that relates masculine ideology to sexual aggression. *Sex Roles*, 46(11), 359-375. <https://doi.org/10.1023/A:1020488928736>
- Murray, C. E., & Kardatzke, K. N. (2007). Dating violence among college students: Key issues for college counselors. *Journal of College Counseling*, 10(1), 79-89. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1882.2007.tb00008.x>
- National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. (2015). *Intimate partner violence surveillance uniform definitions and recommended data elements*. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv/intimatepartnerviolence.pdf>
- National Center for Injury Prevention and Control, Division of Violence Prevention. (2014, October 14). *Understanding intimate partner violence fact sheet*. <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/31068>
- Niolon, P. H., Kearns, M., Dills, J., Rambo, K., Irving, S., Armstead, T., & Gilbert, L. (2017). *Preventing intimate partner violence across the lifespan: A technical package of programs, policies, and practices*. National Center for Injury Prevention and Control. Division of Violence Prevention. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/intimatepartnerviolence/index.html>

- Nuttman-Shwartz, O., Dekel, R., Gilbar, O., & Charak, R. (2022). Perpetrating cyber intimate partner violence: The role of gender and culture in an Israeli sample. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/10926771.2022.2082906>
- Okutan, N., & Büyükşahin-Sunal, A. (2010). Romantik ilişkilerde bağlanım: Dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 80-88.
- O'Leary, K. D. (1988). Physical aggression between spouses: A social learning theory perspective. In V. B. Van Hasselt & R. L. Morrison (Eds.), *Handbook of Family Violence* (pp. 31–55). New York: Plenum Publishing. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-5360-8_3
- Oliver, N. (1990). Rewards, investments, alternatives and organizational commitment: Empirical evidence and theoretical development. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 19–31. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1990.tb00507.x>
- Ortega-Barón, J., González-Cabrera, J., Machimbarrena, J. M., & Montiel, I. (2021). Safety. Net: A pilot study on a multi-risk internet prevention program. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8), 4249. <https://doi.org/10.3390/ijerph18084249>
- Ortega-Barón, J., Montiel, I., Machimbarrena, J. M., Fernández-González, L., Calvete, E., & González-Cabrera, J. (2020). Epidemiology of cyber dating abuse victimization in adolescence and its relationship with health-related quality of life: A longitudinal study. *Youth & Society*, 54(5), 711-729. <https://doi.org/10.1177/0044118X20980025>
- Ozan, S., Miman, Ö., Güvercin, C. H., & Demiroğlu Uyanıker, Z. (2020). Yapılandırılmış bir eğitim modülünün, tıp fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet ve flört şiddetine yönelik algı ve tutumlarına etkisi. *Tıp Eğitimi Dünyası*. 19(58), 24-41. <https://doi.org/10.25282/ted.619272>

- Öztürk, R., Mete, D., Altıntaş, M., & Pekmez, M. (2021). Sağlık bilimleri öğrencilerinin flört şiddeti tutumlarının şiddete karşı profesyonel rolleri ile ilişkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(1), 142-153. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.807519>
- Paşaaioğlu, İ. (2022). *Predictive roles of attachment styles and gender roles attitudes on cyber dating abuse of individuals* (Master's thesis). Yeditepe University.
- Peitzmeier, S. M., Fedina, L., Ashwell, L., Herrenkohl, T. I., & Tolman, R. (2021). Increases in intimate partner violence during COVID-19: Prevalence and correlates. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-31. <https://doi.org/10.1177/08862605211052586>
- Pence, E., & Paymar, M. (1993). *Education groups for men who batter: The Duluth model*. Springer Publishing Company.
- Pineda, D., Galan, M., Martinez-Martinez, A., Campagne, D. M., & Piqueras, J. A. (2021). Same personality, new ways to abuse: How dark tetrad personalities are connected with cyber intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(13-14), NP11223-NP11241. <https://doi.org/10.1177/0886260521991307>
- Pinto, L. A., Sullivan, E. L., Rosenbaum, A., Wyngarden, N., Umhau, J. C., Miller, M. W., & Taft, C. T. (2010). Biological correlates of intimate partner violence perpetration. *Aggression and Violent Behavior*, 15(5), 387-398. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2010.07.001>
- Polat, Y., İpekçi, N. N., Yurdağul, G., Öztürk, M., Tatlı, S., & Yavuzekinci, M. (2016). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde flört şiddeti prevalansının belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 361-380. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/32038/353533>
- Potthoff, A. L., & Babcock, J. C. (2015). Factors mediating and moderating the relationship between abuse and commitment. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 24(1), 68-83. <https://doi.org/10.1080/10926771.2015.982239>

- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891. <https://doi.org/10.3758/BRM.40.3.879>
- Preddy, T. M. (2015). *Assessment and investigation of electronic aggression in the romantic relationships of emerging adults* (Doctoral dissertation) University of Tennessee.
- Raedeke, T. D. (1997). Is athlete burnout more than just stress? A sport commitment perspective. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(4), 396-417. <https://doi.org/10.1123/jsep.19.4.396>
- Ramos, M. C., Miller, K. F., Moss, I. K., & Margolin, G. (2017). Perspective-taking and empathy mitigate family-of-origin risk for electronic aggression perpetration toward dating partners: A brief report. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3-4), NP1155-1164NP. <https://doi.org/10.1177/0886260517747605>
- Rayhan, I., & Akter, K. (2021). Prevalence and associated factors of intimate partner violence (IPV) against women in Bangladesh amid COVID-19 pandemic. *Heliyon*, 7(3), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06619>
- Reed, L. A., Conn, K., & Wachter, K. (2020). Name-calling, jealousy, and break-ups: Teen girls' and boys' worst experiences of digital dating. *Children and Youth Services Review*, 108, 104607. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104607>
- Reed, L. A., McCullough Cosgrove, J., Sharkey, J. D., & Felix, E. (2020). Exploring Latinx youth experiences of digital dating abuse. *Social Work Research*, 44(3), 157-168. <https://doi.org/10.1093/swr/svaa011>
- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Safyer, P. (2015). Too close for comfort: Attachment insecurity and electronic intrusion in college students' dating relationships. *Computers in Human Behavior*, 50, 431-438. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.03.050>

- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Ward, L. M. (2016). Snooping and sexting: Digital media as a context for dating aggression and abuse among college students. *Violence Against Women*, 22(13), 1556-1576. <https://doi.org/10.1177/1077801216630143>
- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Ward, L. M. (2017). Gender matters: Experiences and consequences of digital dating abuse victimization in adolescent dating relationships. *Journal of Adolescence*, 59, 79–89. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.05.015>
- Reed, L. A., Tolman, R. M., Ward, L. M., & Safyer, P. (2016). Keeping tabs: Attachment anxiety and electronic intrusion in high school dating relationships. *Computers in Human Behavior*, 58, 259-268. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.12.019>
- Reed, L. A., Ward, L. M., Tolman, R. M., Lippman, J. R., & Seabrook, R. C. (2018). The association between stereotypical gender and dating beliefs and digital dating abuse perpetration in adolescent dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(9-10), NP5561–NP5585. <https://doi.org/10.1177/0886260518801933>
- Reyner, J. C. (2017). *Partner aggression in a digital age: Prevalence and predictors of cyber psychological abuse* (Doctoral dissertation). University of Maryland.
- Rhatigan, D. L., & Axsom, D. K. (2006). Using the investment model to understand battered women's commitment to abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 21(2), 153-162. <https://doi.org/10.1007/s10896-005-9013-z>
- Rhatigan, D. L., & Street, A. E. (2005). The impact of intimate partner violence on decisions to leave dating relationships: A test of the investment model. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(12), 1580–1597. <https://doi.org/10.1177/0886260505280344>
- Rhatigan, D. L., Moore, T. M., & Stuart, G. L. (2005). An investment model analysis of relationship stability among women court-mandated to violence interventions. *Psychology of Women Quarterly*, 29(3), 313-322. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2005.00225.x>

- Rhatigan, D. L., Street, A. E., & Axson, D. K. (2006). A critical review of theories to explain violent relationship termination: Implications for research and intervention. *Clinical Psychology Review*, 26(3), 321-345. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.09.002>
- Riggs, D. S. & O'Leary, K. D. (1996). Aggression between heterosexual dating partners an examination of a causal model of courtship aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 11(4), 519-540. <https://doi.org/10.1177/088626096011004005>
- Rocha-Silva, T., Nogueira, C., & Rodrigues, L. (2021). Intimate abuse through technology: A systematic review of scientific constructs and behavioral dimensions. *Computers in Human Behavior*, 122, 106861. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106861>
- Rodríguez-deArriba, M. L., Muñoz-Fernández, N., & Sánchez-Jiménez, V. (2022). Stability of cyber dating victimization and psychological adjustment in adolescents: A short-term longitudinal study. *Psychology, Society & Education*, 14(2), 1-10. <https://doi.org/10.21071/psye.v14i2.14215>
- Rusbult, C. E. (1980a). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(80\)90007-4](https://doi.org/10.1016/0022-1031(80)90007-4)
- Rusbult, C. E. (1980b). Satisfaction and commitment in friendships. *Representative Research in Social Psychology*, 11(2), 96–105.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101–117. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.1.101>
- Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 175-204. <https://doi.org/10.1177/026540759301000202>

- Rusbult, C. E., & Farrell, D. (1983). A longitudinal test of the investment model: The impact on job satisfaction, job commitment, and turnover of variations in rewards, costs, alternatives, and investments. *Journal of Applied Psychology*, 68(3), 429–438. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.68.3.429>
- Rusbult, C. E., & Martz, J. M. (1995). Remaining in an abusive relationship: An investment model analysis of nonvoluntary dependence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(6), 558-571. <https://doi.org/10.1177/0146167295216002>
- Rusbult, C. E., Agnew, C. R., & Arriaga, X. B. (2011). The investment model of commitment processes. *Department of Psychological Sciences Faculty Publications*. <https://docs.lib.purdue.edu/psychpubs/26/>
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., & Morrow, G. D. (1986). Predicting satisfaction and commitment in adult romantic involvements: An assessment of the generalizability of the investment model. *Social Psychology Quarterly*, 49(1), 81-89. <https://doi.org/10.2307/2786859>
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5(4), 357-387. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1998.tb00177.x>
- Sánchez-Hernández, M. D., Herrera-Enríquez, M. C., & Expósito, F. (2020). Controlling behaviors in couple relationships in the digital age: Acceptability of gender violence, sexism, and myths about romantic love. *Psychosocial Intervention*, 29(2), 67-81. <https://doi.org/10.5093/pi2020a1>
- Sánchez-Jiménez, V., Muñoz-Fernández, N., & Ortega-Rivera, J. (2018). Efficacy evaluation of "Dat-e Adolescence": A dating violence prevention program in Spain. *PLoS One*, 13(10), e0205802. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205802>

- Sargent, K. S., Krauss, A., Jouriles, E. N., & McDonald, R. (2016). Cyber victimization, psychological intimate partner violence, and problematic mental health outcomes among first-year college students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 19(9), 545-550. <https://doi.org/10.1089/cyber.2016.0115>
- Saudino, K. J., & Hines, D. A. (2007). Etiological similarities between psychological and physical aggression in intimate relationships: A behavioral genetic exploration. *Journal of Family Violence*, 22(3), 121-129. <https://doi.org/10.1007/s10896-006-9059-6>
- Schell, F. (2018). *The role of friends in cyber dating abuse: An examination of attitudes, normative beliefs and reinforcement behaviours* (Undergraduate honours thesis). King's University College at Western University.
- Schmidt, G. W., & Stein, G. L. (1991). Sport commitment: A model integrating enjoyment, dropout, and burnout. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(3), 254-265. <https://doi.org/10.1123/jsep.13.3.254>
- Schokkenbroek, J. M., Ouytsel, J. V., Hardyns, W., & Ponnet, K. (2021). Adults' online and offline psychological intimate partner violence experiences. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(15–16), NP14656–NP14671. <https://doi.org/10.1177/08862605211015217>
- Selçuk, K. T., Avcı, D., & Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: Flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(3), 302-308. <https://doi.org/10.31067/0.2018.29>
- Sellers, C. S., Cochran, J. K., & Branch, K. A. (2005). Social learning theory and partner violence: A research note. *Deviant Behavior*, 26(4), 379-395. <https://doi.org/10.1080/016396290931669>

- Sesar, K., Dodaj, A., & Šimić, N. (2018). Mental health of perpetrators of intimate partner violence. *Mental Health Review Journal*, 23(4), 221-239. <https://doi.org/10.1108/MHRJ-08-2017-0028>
- Sharabi, L. L., & Timmermans, E. (2021). Why settle when there are plenty of fish in the sea? Rusbult's investment model applied to online dating. *New Media & Society*, 23(10), 2926-2946. <https://doi.org/10.1177/1461444820937660>
- Shorey, R. C., Stuart, G. L., & Cornelius, T. L. (2011). Dating violence and substance use in college students: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 16(6), 541-550. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.08.003>
- Singh, V., Lee, S., Epstein-Ngo, Q., Carter, P., Cunningham, R., Walsh, T., & Tolman, R. (2015). Men who perpetrate physical and technology-delivered intimate partner violence: Correlates with substance use and beliefs about children. *Injury Prevention*, 21(2). <http://dx.doi.org/10.1136/injuryprev-2015-041654.13>
- Skipper Jr, J. K., & Nass, G. (1966). Dating behavior: A framework for analysis and an illustration. *Journal of Marriage and the Family*, 28(4), 412-420. <https://doi.org/10.2307/349537>
- Slotter, E. B., & Finkel, E. J. (2011). I³ Theory: Instigating, impelling, and inhibiting factors in aggression. In M. Mikulincer & P. R. Shaver (Eds.), *Human aggression and violence: Causes, manifestations, and consequences* (pp. 35-52). American Psychological Association.
- Slotter, E. B., Finkel, E. J., DeWall, C. N., Pond, R. S., Lambert, N. M., Bodenhausen, G. V., & Fincham, F. D. (2012). Putting the brakes on aggression toward a romantic partner: The inhibitory influence of relationship commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(2), 291-305. <https://doi.org/10.1037/a0024915>
- Smith, K., Cénat, J. M., Lapierre, A., Dion, J., Hébert, M., & Côté, K. (2018). Cyber dating violence: Prevalence and correlates among high school students from small urban

- areas in Quebec. *Journal of Affective Disorders*, 234, 220-223.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.02.043>
- Smith, S. G., Chen, J., Basile, K. C., Gilbert, L. K., Merrick, M.T., Patel, N., Walling, M., & Jain, A. (2017). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010-2012 state report*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
<https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs-statereportbook.pdf>
- Smith, S. G., Zhang, X., Basile, K. C., Merrick, M. T., Wang, J., Kresnow, M., & Chen, J. (2018). *National intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2015 Data Brief – Updated Release*. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
<https://www.cdc.gov/violenceprevention/datasources/nisvs/2015NISVSdatabrief.html>
- Smoker, M., & March, E. (2017). Predicting perpetration of intimate partner cyberstalking: Gender and the Dark Tetrad. *Computers in Human Behavior*, 72, 390-396.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.012>
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. *Sociological Methodology*, 13, 290-312.
<https://doi.org/10.2307/270723>
- Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi. (2020). COVID-19 *karantinasından kadının etkilenimi ile kadın ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin Türkiye araştırma raporu*.
<https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasindan-kadinin-etkilenimi-ile-kadin-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-turkiye-arastirma-raporu/>
- Spencer, C. M., Gimarc, C., & Durtschi, J. (2021). COVID-19 specific risk markers for intimate partner violence perpetration. *Journal of Family Violence*, 1-11.
<https://doi.org/10.1007/s10896-021-00335-9>

- Stephenson, V. L., Wickham, B. M., & Capezza, N. M. (2018). Psychological abuse in the context of social media. *Violence and Gender*, 5(3), 129-134. <https://doi.org/10.1089/vio.2017.0061>
- Straus, M. A. (1973). A general systems theory approach to a theory of violence between family members. *Social Science Information*, 12(3), 105-125. <https://doi.org/10.1177/053901847301200306>
- Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10(7), 790-811. <https://doi.org/10.1177/1077801204265552>
- Strube, M. J. (1988). The decision to leave an abusive relationship: Empirical evidence and theoretical issues. *Psychological Bulletin*, 104(2), 236-250. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.104.2.236>
- Stuart, G. L., McGeary, J. E., Shorey, R. C., Knopik, V. S., Beaucage, K., & Temple, J. R. (2014). Genetic associations with intimate partner violence in a sample of hazardous drinking men in batterer intervention programs. *Violence Against Women*, 20(4), 385-400. <https://doi.org/10.1177/1077801214528587>
- Sünetci, B., Say, A., Gümüštepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç., & Yalçın, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları üzerine bir araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 56-83. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uobild/issue/42561/513072>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2012). Using multivariate statistics (6th ed.). Pearson.
- Tadesse, A. W., Tarekegn, S. M., Wagaw, G. B., Muluneh, M. D., & Kassa, A. M. (2020). Prevalence and associated factors of intimate partner violence among married women during COVID-19 pandemic restrictions: A community-based study. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-19. <https://doi.org/10.1177/0886260520976222>

- Takezawa, M., Matsui, M., & Kawasaki, N. (2022). Narcissism and intimate partner violence using information and communication technology in Japan. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-022-00426-1>
- Taluy, N. (2013). *İkili ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve çatışma çözme tepkileri: Yatırım modeli çerçevesinde yapılan bir çalışma* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Tan, K., Agnew, C. R., VanderDrift, L. E., & Harvey, S. M. (2015). Committed to us: Predicting relationship closeness following nonmarital romantic relationship breakup. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(4), 456-471. <https://doi.org/10.1177/0265407514536293>
- Tarı Selçuk, K., Avcı, D., & Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: Flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(3), 302-308. <https://doi.org/10.31067/0.2018.29>
- Tassy, F., & Winstead, B. (2014). Relationship and individual characteristics as predictors of unwanted pursuit. *Journal of Family Violence*, 29(2), 187-195. <https://doi.org/10.1007/s10896-013-9573-2>
- Taylor, S., & Xia, Y. (2018). Cyber partner abuse: A systematic review. *Violence and victims*, 33(6), 983-1011. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.33.6.983>
- Temple, J. R., Choi, H. J., Brem, M., Wolford-Clevenger, C., Stuart, G. L., Peskin, M. F., & Elmquist, J. (2016). The temporal association between traditional and cyber dating abuse among adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(2), 340–349. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0380-3>
- Terzi, S., & Işık, Ş. (2017). Evli bireylerin ilişki bağlanımları: Yatırım modeli temelli nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 184-199.

The National Center for Victims of Crime, Dating Violence Resource Center (t.y.). *Campus dating violence fact sheet*.

<http://www.ncdsv.org/images/CampusDatingViolenceFactSheet.pdf>

Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: Wiley.

Tjaden, P. G., & Thoennes, N. (2000). *Extent, nature, and consequences of intimate partner violence: Findings from the National Violence Against Women Survey*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.

<https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/181867.pdf>

Tokunaga, R. S. (2011). Social networking site or social surveillance site? Understanding the use of interpersonal electronic surveillance in romantic relationships. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 705-713. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.08.014>

Toma, C. L., & Choi, M. (2016, February 27-March 2). *Mobile media matters: Media use and relationship satisfaction among geographically close dating couples* [Conference session]. 19th ACM Conference on Computer-Supported Cooperative Work & Social Computing (CSCW). San Francisco, CA, United States.

<https://doi.org/10.1145/2818048.2835204>

Tomsich, E., Jennings, W. G., Richards, T. N., Gover, A. R., & Powers, R. A. (2017). Childhood physical maltreatment and young adult dating violence: A propensity matching approach. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(22), 3475-3496.

<https://doi.org/10.1177/0886260515599657>

Toplu-Demirtaş, E. (2020). Toplumsal cinsiyet perspektifinden flört şiddeti. Ö. Haskan Avcı (Ed.), *Toplumsal cinsiyet: Psikolojik danışma ve rehberlikte güncel konular* (s. 394-427) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.

Toplu-Demirtaş, E., Akcabozan-Kayabol, N. B., Araci-Iyaydin, A., & Fincham, F. D. (2020). Unraveling the roles of distrust, suspicion of infidelity, and jealousy in cyber dating

- abuse perpetration: An attachment theory perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(3-4), NP1432-NP1462. <https://doi.org/10.1177/0886260520927505>
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., & Fincham, F. D. (2017). Intimate partner violence in Turkey: The Turkish intimate partner violence attitude scale-revised. *Journal of Family Violence*, 32(3), 349-356. <https://doi.org/10.1007/s10896-016-9852-9>
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., & White, J. (2013). The relation between dating violence victimization and commitment among Turkish college women: Does the investment model matter? *International Journal of Conflict and Violence*, 7(2), 203-215. <https://doi.org/10.4119/ijcv-3019>
- Toplu-Demirtaş, E., May, R. W., Seibert, G. S., & Fincham, F. D. (2020). Does cyber dating abuse victimization increase depressive symptoms or vice versa? *Journal of Interpersonal Violence*, 37(11-12), NP9667-NP9683. <https://doi.org/10.1177/0886260520984261>
- Toplu-Demirtaş, E., Murray, C., & Hatipoglu-Sümer, Z. (2018). Attachment insecurity and restrictive engulfment in college student relationships: The mediating role of relationship satisfaction. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 11(1), 24-37. <https://doi.org/10.1108/JACPR-11-2017-0333>
- Tran, P., Judge, M., & Kashima, Y. (2019). Commitment in relationships: An updated meta-analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 26(1), 158-180. <https://doi.org/10.1111/pere.12268>
- Truman-Schram, D. M., Cann, A., Calhoun, L., & Vanwallendael, L. (2000). Leaving an abusive dating relationship: An investment model comparison of women who stay versus women who leave. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19(2), 161-183. <https://doi.org/10.1521/jscp.2000.19.2.161>
- Tunç, E., Erdem, Ş., & Erdem, A. (2018, Ekim 25-27). Üniversite öğrencilerinin siber flört şiddeti düzeyleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 20.

Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Kongresi [Bildiri], Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Canik, Samsun, Türkiye.

https://2018.pdrkongreleri.org/dosyalar/files/pdr2018_ozetler_kitabi.pdf

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.

<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/23338>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması*.

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)

Uğur, E., Akat, M., Savcı, M., & Ercengiz, M. (2022). Siber şiddet ile ilgili iki ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği: Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ) ve Siber Flört Şiddeti Ölçeğinin (SFŞÖ) Türkçeye uyarlanması. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 46-58. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1041545>

Utz, S., & Beukeboom, C. J. (2011). The role of social network sites in romantic relationships: Effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 16(4), 511-527. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2011.01552.x>

Van Ouytsel, J., Ponnet, K., & Walrave, M. (2016). Cyber dating abuse: Investigating digital monitoring behaviors among adolescents from a social learning perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(23-24), 5157-5178. <https://doi.org/10.1177/0886260517719538>

Van Ouytsel, J., Ponnet, K., & Walrave, M. (2018). Cyber dating abuse victimization among secondary school students from a lifestyle-routine activities theory perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(17), 2767–2776. <https://doi.org/10.1177/0886260516629390>

- Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M., & Temple, J. R. (2016). Adolescent cyber dating abuse victimization and its associations with substance use, and sexual behaviors. *Public Health*, 135, 147–151. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2016.02.011>
- Vernanda, F. A. (2022). *Pengaruh insecure attachment terhadap cyber dating abuse pada dewasa awal yang menjalani hubungan long distance relationship* (Undergraduate thesis). Universitas Muhammadiyah Malang.
- Villora, B., Navarro, R., & Yubero, S. (2019). Abuso online en el noviazgo y su relación con el abuso del móvil, la aceptación de la violencia y los mitos sobre el amor [Cyber dating abuse and its association with mobile abuse, acceptance of violence and myths of love]. *Suma Psicológica*, 26(1), 46-54. <https://doi.org/10.14349/sumapsi.2019.v26.n1.6>
- Villora, B., Navarro, R., & Yubero, S. (2021). The role of social-interpersonal and cognitive-individual factors in cyber dating victimization and perpetration: Comparing the direct, control, and combined forms of abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(17-18), 8559-8584. <https://doi.org/10.1177/0886260519851172>
- Villora, B., Yubero, S., & Navarro, R. (2019a). Cyber dating abuse and masculine gender norms in a sample of male adults. *Future Internet*, 11(4), 84. <https://doi.org/10.3390/fi11040084>
- Villora, B., Yubero, S., & Navarro, R. (2019b). Associations between feminine gender norms and cyber dating abuse in female adults. *Behavioral Sciences*, 9(4), 35. <https://doi.org/10.3390/bs9040035>
- Villora, B., Yubero, S., & Navarro, R. (2020). Subjective well-being among victimized university students: Comparison between cyber dating abuse and bullying victimization. *Information Technology & People*, 34(1), 360-374. <https://doi.org/10.1108/ITP-11-2018-0535>

- Vogels, E. A., & Anderson, M. (2020, May 8). *Dating and relationships in the digital age*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2020/05/08/dating-and-relationships-in-the-digital-age/>
- Walker, L. E. (1984). *The battered woman syndrome*. Springer Publishing Company.
- Watkins, L. E., Benedicto, R. C., Brockdorf, A., & DiLillo, D. (2020). Physical and sexual intimate partner aggression among college students: Examining the roles of cyber intimate partner aggression and alcohol use. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), 387-403. <https://doi.org/10.1177/0886260520912593>
- Watkins, L. E., Maldonado, R. C., & DiLillo, D. (2018). The cyber aggression in relationships scale: A new multidimensional measure of technology-based intimate partner aggression. *Assessment*, 25(5), 608-626. <https://doi.org/10.1177/1073191116665696>
- Webster, G. D., Laurenceau, J. P., Smith, C. V., Mahaffey, A. L., Bryan, A. D., & Brunell, A. B. (2015). An investment model of sociosexuality, relationship satisfaction, and commitment: Evidence from dating, engaged, and newlywed couples. *Journal of Research in Personality*, 55, 112-126. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2015.02.004>
- White, J. W., Merrill, L. L., & Koss, M. P. (2001). Predictors of premilitary courtship violence in a navy recruit sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(9), 910-927. <https://doi.org/10.1177/088626001016009004>
- Wilson, M. I., & Daly, M. (1996). Male sexual proprietariness and violence against wives. *Current Directions in Psychological Science*, 5(1), 2-7. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772668>
- Wilson, M., & Daly, M. (1993). An evolutionary psychological perspective on male sexual proprietariness and violence against wives. *Violence and Victims*, 8(3), 271-294. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.8.3.271>

- Wilson, M., Johnson, H., & Daly, M. (1998). Lethal and nonlethal violence against wives and the evolutionary psychology of male sexual proprietariness. In R. E. Dobash & R. P. Dobash (Eds.), *Rethinking violence against women* (pp. 199-249). Sage Publications.
- Winata, V. V., & Sanjaya, E. L. (2020). The effect of jealousy on cyber dating violence in people who have a long distance relationship. *Jurnal Ilmiah Psikologi MIND SET*, 11(01), 37-45. <https://doi.org/10.35814/mindset.v11i01.1304>
- Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Brasfield, H., Febres, J., Elmquist, J., Brem, M., Shorey, R. C., & Stuart, G. L. (2016). An examination of the Partner Cyber Abuse Questionnaire in a college student sample. *Psychology of Violence*, 6(1), 156–162. <https://doi.org/10.1037/a0039442>
- World Health Organization & Pan American Health Organization. (2012). *Intimate partner violence: Understanding and addressing violence against women*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/77432>
- Wright, M. F. (2015). Cyber aggression within adolescents' romantic relationships: Linkages to parental and partner attachment. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(1), 37-47. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0147-2>
- Yahner, J., Dank, M., Zweig, J. M., & Lachman, P. (2015). The co-occurrence of physical and cyber dating violence and bullying among teens. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(7), 1079-1089. <https://doi.org/10.1177/0886260514540324>
- Yıldız, F., & Özarslan, Z. (2022). Kadınların deneyimlerinden dijital flört şiddetine bakmak. *Etkileşim*, 9, 72-101. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2022.5.9.156>
- Yıldız, M., & Eldeleklioğlu, J. (2020). The relationship between the attitudes of Turkish university students towards dating violence with risk-taking behaviors, emotion regulation and emotional autonomy. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1574-1600. <https://doi.org/10.26466/opus.640113>

- Young, B. J., & Furman, W. (2013). Predicting commitment in young adults' physically aggressive and sexually coercive dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(17), 3245–3264. <https://doi.org/10.1177/0886260513496897>
- Yushan, Z., & Cihan, H. (2021). The effect of attachment styles on cyber dating abuse in emerging adulthood. *Turkish Studies - Social*, 16(6), 2143-2156. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.51452>
- Zapor, H., Wolford-Clevenger, C., Elmquist, J., Febres, J., Shorey, R. C., Brasfield, H., Leisring, P. A., & Stuart, G. L. (2017). Psychological aggression committed through technology: A study with dating college students. *Partner Abuse*, 8(2), 127–145. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.8.2.127>
- Zhao, X., Lynch Jr, J. G., & Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and truths about mediation analysis. *Journal of Consumer Research*, 37(2), 197-206. <https://doi.org/10.1086/651257>
- Zweig, J. M., Dank, M., Lachman, P., & Yahner, J. (2013). *Technology, teen dating violence and abuse, and bullying*. Washington, DC: Urban Institute. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/243296.pdf>
- Zweig, J. M., Dank, M., Yahner, J., & Lachman, P. (2013). The rate of cyber dating abuse among teens and how it relates to other forms of teen dating violence. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(7), 1063-1077. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9922-8>
- Zweig, J. M., Lachman, P., Yahner, J., & Dank, M. (2014). Correlates of cyber dating abuse among teens. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(8), 1306-1321. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0047-x>

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

Açıklama

Sevgili öğrenciler;

“**Üniversite Öğrencilerinde Siber Flört Şiddeti**” konulu bir araştırma yapılmaktadır. Bu amaçla hazırlanan Kişisel Bilgi Formu’nda 26 madde bulunmaktadır. Sizden istenen her maddeyi dikkatlice okuyup; size uygun olan seçeneği çarpı işareti (X) koyarak işaretlemeniz, açık yazılması beklenen soruların cevaplarını ise yazmanızdır. Maddelere kendi durumunuzu en iyi yansıtan cevabı vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Lütfen bütün maddeleri dikkatlice cevaplayınız. Cevaplamadaki ilgi ve dikkatiniz için teşekkür ederim.

Selen İLGEN
Hacettepe Üniversitesi
RPD Ana Bilim Dalı

1. Cinsiyetiniz nedir? : () K () E

2. Yaşınız nedir? (Lütfen sadece rakam ile yazınız.) :

3. Hangi üniversitede öğrenim görüyorsunuz? :

4. Eğitim düzeyiniz nedir?

Hazırlık ()

Lisans () ise;

Sınıf düzeyiniz nedir? 1.sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf () 4.sınıf () 5.sınıf () 6.sınıf ()

Yüksek Lisans ()

Doktora ()

5. Nerede yaşıyorsunuz?

Yurtta yaşıyordum ancak pandemi nedeniyle ailemin yanına döndüm ()

Yurtta ()

Ailem ile birlikte ()

Akrabam ile birlikte ()

Kendi başıma evde ()

Arkadaşım / arkadaşlarım ile birlikte evde ()

Partnerim ile birlikte ()

Diğer () :

6. Aile içinde geçmişte ya da hâlihazırda şiddete tanıklık ettiniz mi?

() Hayır () Evet ise;

() Babamdan anneme

() Annemden babama

() Ebeveynlerimden kardeşlerime

() Kardeşler arasında

7. Aile içinde geçmişte ya da hâlihazırda şiddete maruz kaldınız mı?

() Hayır () Evet ise;

() Fiziksel

() Psikolojik / Duygusal

() Cinsel

8. Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanma durumunuzu işaretleyiniz.

	Hiç	Ara Sıra	Sıklıkla
a. Sigara	()	()	()
b. Alkol	()	()	()
c. Uyuşturucu Madde	()	()	()

9. Telefon veya bilgisayarınızda geçirdiğiniz günlük ortalama süre ne kadardır?
(Lütfen sadece "... dakika" ya da "... saat" şeklinde yazınız.) :

10a. Sosyal medya kullanıyor musunuz?

Hayır ()	Evet () ise;	Facebook	()
		Twitter	()
		Instagram	()
		Youtube	()
		Diğer	():

10b. Sosyal medya hesaplarınızda geçirdiğiniz günlük ortalama süre nedir?
(Lütfen sadece "... dakika" ya da "... saat" şeklinde yazınız.) :

11a. Daha önce (şu andaki ilişkinizden önce veya şu anda ilişkiniz yoksa son ilişkinizden önce) romantik bir ilişkiniz oldu mu?

Hayır () Evet ()

11b. Daha önceki romantik ilişki(leri)nizde aşağıdaki şiddet çeşitlerine maruz kaldınız mı? (Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

Daha önce romantik ilişkim olmadı ()

Hayır. Maruz kalmadım ()

Evet. Fiziksel şiddete ()

Evet. Cinsel şiddete ()

Evet. Psikolojik / Duygusal şiddete ()

Evet. Sanal şiddete ()

11a. Daha önceki romantik ilişki(leri)nizde aşağıdaki şiddet çeşitlerini uyguladınız mı? (Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

Daha önce romantik ilişkim olmadı ()

Hayır. Uygulamadım ()

Evet. Fiziksel şiddeti ()

Evet. Cinsel şiddeti ()

Evet. Psikolojik / Duygusal şiddeti ()

Evet. Sanal şiddeti ()

12. Şu an romantik bir ilişkiniz var mı?

Var () Yok ()

*** Bu sayfadaki soruları "eğer varsa şu andaki romantik ilişkinize" göre, "şu anda romantik bir ilişkiniz yoksa son (eski) romantik ilişkinize" göre yanıtlayınız.**

Partneriniz / Son (eski) partneriniz ile ...

13. İlişkinizin bitmesi kimin kararıydı?

- Şu anda devam eden bir romantik ilişkim var ()
 Benim kararımı ()
 Eski partnerimin kararıydı ()
 Ortak bir karar olarak ayrıldık ()

14. Ayrılmak konusunda aklınızdan bir düşünce geçiyor mu?

- Şu anda devam eden bir romantik ilişkim yok ()
 Evet ()
 Hayır ()

15. Ne kadar süredir berabersiniz? / beraberiniz? (Lütfen sadece "... ay" ya da "... yıl" olarak yazınız.) :

16. İlişki durumunuz nedir? / neydi?

- Flört/Sevgili ()
 Sözlü ()
 Nişanlı ()

17. İnternet ortamında mı tanıştınız? / tanışmıştınız?

- Evet () Hayır ()

18. Cinsel birliktelik yaşıyor musunuz? / muydunuz?

- Evet () Hayır ()

19. Aynı şehirde mi yaşıyorsunuz? / yaşıyordunuz?

Çoğunlukla aynı şehirde yaşıyorduk, pandemi sonrasında farklı şehirlerde yaşıyoruz / yaşamaya başlamıştık ()

Çoğunlukla farklı şehirlerde yaşıyorduk, pandemi sonrasında aynı şehirde yaşıyoruz / yaşamaya başlamıştık ()

- Evet ()

- Hayır ()

20. Ne sıklıkta "yüz yüze" görüşüyorsunuz? / görüşüyordunuz?

- Her gün ()
 Haftada en az üç ()
 Haftada bir ya da iki ()
 İki haftada bir ()
 Ayda bir kez ()
 Daha seyrek ()

21. İlişkinizi aileniz biliyor mu? / muydu? (Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

- Hayır () Evet () ise; Annemin ()

Babamın ()

Kardeşimin / kardeşlerimin ()

22. İlişkinizde aşağıdaki şiddet çeşitlerine maruz kaldınız mı? / kalmış mıydınız?
(Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

Hayır ()

Evet. Fiziksel şiddete ()

Evet. Psikolojik / Duygusal şiddete ()

Evet. Cinsel şiddete ()

23. İlişkinizde aşağıdaki şiddet çeşitlerini uyguladınız mı? / uygulamış mıydınız?
(Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

Hayır ()

Evet. Fiziksel şiddeti ()

Evet. Psikolojik / Duygusal şiddeti ()

Evet. Cinsel şiddeti ()

24. İlişkiniz ile ilgili sizi üzen bir durum olduğunda bunu biriyle paylaşır mısınız? / mıydınız? (Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

Hayır ()

Evet () ise;

Arkadaşımla ()

Annemle ()

Babamla ()

Kardeşımla ()

Akrabamla ()

Diğer () :

25. Mesajlaşmak / sesli veya görüntülü görüşme yapmak için geçirdiğiniz günlük ortalama süre nedir? / neydi? (Lütfen sadece "... dakika" ya da "... saat" şeklinde yazınız.) :

26a. Sosyal medya kullanıyor mu? / mıydı? (Yanıtınız "Evet" ise, birden fazla seçim yapabilirsiniz.)

Hayır () Evet () ise;

Facebook

()

Twitter

()

Instagram

()

Youtube

()

Diğer

() :

26b. Sosyal medya hesabında (profilini ziyaret ederek veya şifresi aracılığıyla) geçirdiğiniz günlük ortalama süre nedir? / neydi? (Lütfen sadece "... dakika" ya da "... saat" şeklinde yazınız.) :

EK-B: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Bölüm 1/5

18-29 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkileri Araştırması

Değerli Katılımcı,

Üniversite öğrencilerinin siber flört ilişkileri, bilgi iletişim teknolojileri kullanımları, geçmişte yaşamış olabilecekleri şiddet olayları ve flört ilişkilerine ilişkin kişisel soruları içeren bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Prof. Dr. Filiz BİLGE danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir.

* ÖNEMLİ UYARI *

Çalışma kapsamına göre katılımcılar aşağıdaki üç durumu karşılayan bireylerden oluşacaktır:

- 1) 18-29 yaş arası üniversite öğrencisi olmak (hazırlık/önlisans/lisans/yüksek lisans/doktora)
- 2) Evli olmamak
- 3) Daha önce romantik bir ilişki yaşamış olmak veya şu anda romantik ilişki yaşıyor olmak

Çalışmayı yanıtlarken yalnız olduğunuz bir zaman aralığını tercih etmeniz önerilmektedir.

Çalışma kapsamında ilerleyen sayfalarda önünüze gelecek ölçekleri yanıtlamanız beklenmektedir. İlgili çalışmanın uygulamaları konusunda Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır. Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içten ve dürüst cevaplar vermeniz oldukça önemlidir. Verdiğiniz yanıtlar sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Yanıtlarınız kimlik bilgileriniz olmaksızın değerlendirileceği için ilerleyen sayfalarda önünüze gelecek olan soruların herhangi birine kimliğinizi belirleyecek bilgileri yazmanıza gerek yoktur. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama hakkına sahip olmakla birlikte, çalışmaya katıldıktan sonra istediğiniz zaman ayrılabilir ve çalışmayı kendi isteğinizle sonlandırdığınız için herhangi bir yükümlülükle karşılaşmayacaksınız. Ölçekler, genel anlamda kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemekte ancak katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir sebepten ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz katılımcı olmaktan ayrılma hakkına sahipsiniz. Ekranı kapatarak çıkış yapmanız çalışmadan ayrılmanız için yeterli olacaktır. Bu forma onay verirken ya da ölçekleri doldururken aklınıza gelebilecek soruları rahatlıkla sorabilirsiniz. Araştırmacı tarafından gerekli yardım sağlanacaktır. Sorularınız ve sonuçlar konusunda [] -posta adresi aracılığıyla başvurabilirsiniz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Filiz BİLGE

Arş. Gör. Selen İLGEN

Gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul ediyor musunuz? *

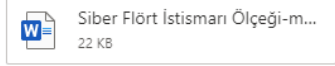
- ☐ Evet, kabul ediyorum
- ☐ Hayır, kabul etmiyorum (Formu kapatarak ayrılabilirsiniz. Teşekkür ederim.)

EK-C: Ölçeklerin Kullanım İzinleri

Siber Flört İstismarı Ölçeği Kullanım İzni



Ayşegül Bakır
22.01.2020 Çar 11:22
Siz



Merhaba Sevgili Selen,

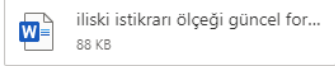
Ölçeği tez çalışmanızda kullanabilirsiniz, kendisi ektedir. Ölçekte bir kesme puanı bulunmamakta olup, her alt boyutta ortalama skorların yükselmesi siber flört şiddeti davranışı sergilemenin veya maruz kalmanın arttığına işaret etmektedir. Ölçekteki sorular, hem uygulayan hem de uygulanan için paralel formlar şeklindedir. 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 15, 16 ve 18. maddeler Doğrudan Saldırganlık faktörüne ilişkin, 1, 5, 7, 11, 13, 14, 17, 19 ve 20. maddeler İzleme/Kontrol faktörüne ilişkindir. Tez çalışmanızda başarılar.

Saygılarımla.

İlişki İstikrarı Ölçeği Kullanım İzni



Ayda Büyüksahin
21.01.2020 Sal 11:04
Siz



ölçek ekte.

EK-D: Siber Flört İstismarı Ölçeği Örnek Maddeleri

Aşağıda siz, partneriniz veya eski partneriniz tarafından, **yeni teknoloji kullanımına ilişkin (İnternet, sosyal ağlar, e-posta, Whatsapp, kısa mesaj, arama gibi mobil uygulamalar)** sergilenebilecek davranışların bir listesi sunulmuştur. Lütfen sizin, partnerinizin ya da eski partnerinizin son 1 yılda bunlardan herhangi birini kaç kez yaptığını işaretleyiniz.

1 = **Hiç**: Bu bizim ilişkimizde hiç olmadı.

2 = **Geçen yıl değil**, ama daha önce bir kere oldu.

3 = **Nadiren**: Bir ya da iki kere oldu.

4 = **Bazen**: 3 ile 10 kere arasında oldu.

5 = **Sık sık**: 11 ile 20 kere arasında oldu.

6= **Genellikle**: 20 kereden fazla oldu.

2-) Birlikte olduğum kişi, bana fiziksel olarak zarar vereceğine dair beni tehdit etmek için yeni teknolojileri kullandı.	1	2	3	4	5	6
Birlikte olduğum kişiyi, ona fiziksel olarak zarar vereceğime dair tehdit etmek için yeni teknolojileri kullandım.	1	2	3	4	5	6
5-) Birlikte olduğum kişi, mesajlarımı ve/veya kişilerime göz atmak için iznim dışında şifrelerimi (telefon, sosyal medya, e-mail) kullandı.	1	2	3	4	5	6
Birlikte olduğum kişinin mesajlarına ve/veya kişilerine göz atmak için izni dışında şifrelerini (telefon, sosyal medya, e-mail) kullandım.	1	2	3	4	5	6
10-) Birlikte olduğum kişi yeni teknolojileri kullanarak, beni aşağılayıcı ve küçük düşürücü mesajlar gönderdi.	1	2	3	4	5	6
Yeni teknolojileri kullanarak, birlikte olduğum kişiyi aşağılayıcı ve küçük düşürücü mesajlar gönderdim.	1	2	3	4	5	6
14-) Birlikte olduğum kişi onun çağrı ve mesajlarını hemen yanıtlamam için yeni teknolojileri kullanarak beni tehdit etti.	1	2	3	4	5	6
Birlikte olduğum kişiyi çağrı ve mesajlarımı hemen yanıtlaması için yeni teknolojileri kullanarak tehdit ettim	1	2	3	4	5	6
19-) Birlikte olduğum kişi nerede ve kiminle olduğumu kontrol etmek için beni telefonla çok fazla aradı.	1	2	3	4	5	6
Birlikte olduğum kişinin nerede ve kiminle olduğunu kontrol etmek için onu telefonla çok fazla aradım.	1	2	3	4	5	6

EK-E: İlişki İstikrarı Ölçeği Örnek Maddeleri

I. İlişki Doyumu

Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla Doğru
a) Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				

3) İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

II. Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

Lütfen **bir başkasıyla beraber olduğunuzu varsayın** ve sizce bu kişi gereksinimleriniz ne oranda karşıları, tahminlerinizi göz önüne alarak aşağıdaki ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) Kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
d) İstikrarlı bir ilişkide güvende ve rahat hissetme gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				

4) Birlikte olduğum kişiyle çıkmıyor olsaydım, bir şey değişmezdi- çekici bir başka kişi bulabilirdim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) Yakınlık, arkadaşlık gibi gereksinimlerim bir başka ilişkide de kolaylıkla karşılanabilir.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

III. İlişki Yatırımı

Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) İlişkimiz için çok fazla yatırım yaptım.				
e) Birlikte olduğum kişi ve ben pek çok anıyı paylaşıyoruz.				

3) Boş zaman etkinlikleri gibi yaşamımın pek çok yönü, şu anda birlikte olduğum kişiye çok fazla bağlı ve eğer ayrılacak olursak bunların hepsini kaybederim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) Birlikte olduğum kişiyle ayrılmamız, aile ve arkadaşlarımla olan ilişkilerimi olumsuz etkiler.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

IV. Bağlanım

1) İlişkimizin çok uzun bir süre devam etmesini istiyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) Önümüzdeki yıl muhtemelen başka biriyle flört ediyor olacağım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) İlişkimizin sonsuza kadar sürmesini istiyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

EK-F: Çevrimiçi Ölçme Aracı Örnek Görüntüsü**Bölüm 2/5****1.BÖLÜM: Kişisel Bilgi Formu (KBF) - 1.sayfa***** ÖNEMLİ HATIRLATMA ***

Çalışma kapsamına göre katılımcılar aşağıdaki üç durumu karşılayan bireylerden oluşacaktır:

- 1) 18-29 yaş arası üniversite öğrencisi olmak (hazırlık/önlisans/lisans/yüksek lisans/doktora)
- 2) Evli olmamak
- 3) Daha önce romantik bir ilişki yaşamış olmak veya şu anda romantik ilişki yaşıyor olmak

Çalışmayı yanıtlarken yalnız olduğunuz bir zaman aralığını tercih etmeniz önerilmektedir.

1) Cinsiyetiniz nedir? *☐ Kadın☐ Erkek**2) Yaşınız nedir? (Lütfen sadece rakam ile yazınız.) ***

EK-G: Çevrimiçi Ölçme Aracı Duyuru Örneği



no context yıldız

@nocontextytu

Tez araştırması için katılımcılar aranmaktadır:

* 18-29 yaş arası üniversite öğrencisi olmak (önlisans/hazırlık/lisans/yüksek lisans/doktora)

* Daha önce romantik bir ilişki yaşamış olmak veya şu anda romantik ilişki yaşıyor olmak (Evlilik olmamak)



18-29 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkileri Ar...
docs.google.com

01:09 · 24 Ara 20

EK-Ğ: Araştırma Kapsamındaki Üniversitelere İletilen İzin Yazısı

14.12.2020

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ SEKRETERLİĞİNE

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı N18233554 numaralı yüksek lisans tez öğrencisiyim. Prof. Dr. Filiz BİLGE danışmanlığında yürüttüğüm “Üniversite Öğrencilerinde Siber Flört Şiddeti ve Yatırım Modeli Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmamın veri toplama sürecini gerçekleştirebilmek adına EK-2’de yer alan üniversiteler, fakülteler, yüksekokullar, enstitülerden uygulama izninin alınması ve EK-3’te yer alan çevrim içi veri toplama sürecinde kullanılacak olan aracın (Google Forms) bağlantısının öğrencilerle paylaşılması için Bilgi İşlem Daire Başkanlığından izin alınması hususunda gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Selen İLGEN

İmza:

EKLER

Ek- 1: Etik Komisyon İzin Belgesi

Ek- 2: Uygulama Yapılacak Olan Üniversiteler, Fakülteler, Yüksekokullar ve Enstitüler

Ek-3: Çevrim İçi Veri Toplama Aracı (Google Forms) Formu ve Bağlantısı

Ek- 4: Konu, Amaç, Kapsam Yöntem ve Kaynakça

Ek- 5: Gönüllü Katılım Formu

Ek- 6: Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Ek -7: Siber Flört İstismarı Ölçeği İzni

Ek- 8: Siber Flört İstismarı Ölçeği

Ek- 9: İlişki İstikrarı Ölçeği Ölçeği İzni

Ek- 10: İlişki İstikrarı Ölçeği Ölçeği

EK-H: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 16/11/2020
Sayı: 35853172-300-E.00001324807

0001324807

Sayı : 35853172-300
Konu : Selen İLGEN (Etik Komisyon İzni)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.10.2020 tarihli ve E-51944218-300-00001304620 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Selen İLGEN**'in **Prof. Dr. Filiz BİLGE** danışmanlığında yürüttüğü “**Üniversite Öğrencilerinde Siber Flört Şiddeti ve Yatırım Modeli Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**” başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **10 Kasım 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden a8f4a9d1-2969-4616-be65-7e8013a07319 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPAT



EK-I: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

09/02/2023

(İmza)

Selen İLGEN

EK-İ: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

09/02/2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SİBER FLÖRT ŞİDDETİNİN YATIRIM MODELİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
09/02/2023	124	217,285	19/01/2023	%9	2010211637

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Selen İLGEN

Öğrenci No.: N18233554

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

İmza

Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Prof. Dr., Filiz BİLGE, İmza)

EK-J: Thesis Originality Report

09/02/2023

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: INVESTIGATING CYBER DATING VIOLENCE FROM INVESTMENT MODEL PERSPECTIVE AMONG UNIVERSITY STUDENTS

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
09/02/2023	124	217,285	19/01/2023	%9	2010211637

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Selen İLGEN

Student No.: N18233554

Department: Educational Sciences

Program: Guidance and Psychological Counseling

Status: ☒ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Prof, Filiz BİLGE, Signature)

EK-K: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- ☐ Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- ☐ Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- ☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

09 / 02 / 2023

(imza)

Selen İLGEN

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tez erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

